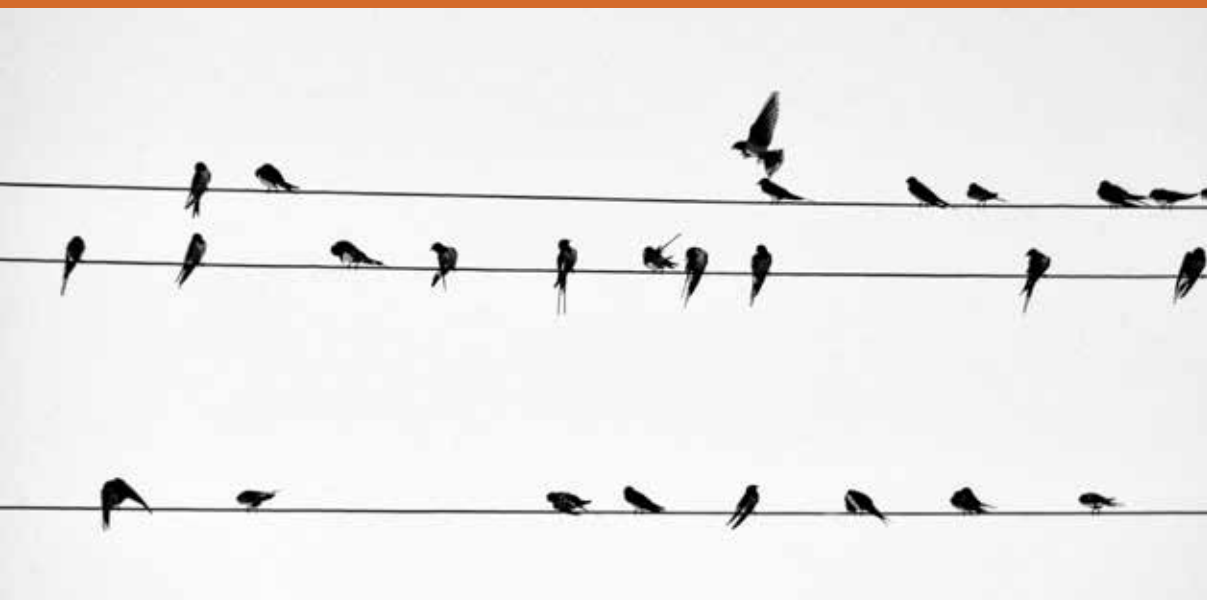

LIRIA E SHPREHJES DHE FYERJA

Tarlach McGonagle

Një studim i jurisprudencës
së Gjykatës Evropiane të të
Drejtave të Njeriut

**Reinforcing Judicial Expertise on Freedom of Expression
and the Media in South-East Europe (JUFREX)**

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

LIRIA E SHPREHJES DHE FYERJA

Një studim i jurisprudencës
së Gjykatës Evropiane të të
Drejtave të Njeriut

Tarlach McGonagle

në bashkëpunim me Marie McGonagle
dhe Ronan Ó Fathaigh

Redaktuar nga Onur Andreotti

**Reinforcing Judicial Expertise on Freedom of Expression
and the Media in South-East Europe (JUFREX)**

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Botim në gjuhën frënge:
Liberté d'expression et diffamation
ISBN 978-92-871-8251-7

Botim në gjuhën angleze:
Freedom expression and defamation
ISBN 978-92-871-8250-0

*Opinionet e shprehura në këtë botim janë
përgjegjësi e autorëve dhe nuk pasqyrojnë
domosdoshmërisht politikën zyrtare të
Këshillit të Evropës*

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara.
Asnjë pjesë e këtij botimi nuk mund të
përkthehet, riprodhohet apo përçohet
në asnjë formë apo me asnjë mjet, qoftë
elektronik (CD-Rom, Internet, etj.) ose
mekanik, përfshi fotokopjimin, regjistrimin
ose sistemet e ruajtjes dhe nxjerrjes së
informacionit, pa miratimin paraprak me
shkrim nga Drejtoria e Komunikimeve
(F-67075 Strasbourg Cedex ose
publishing@coe.int.

Grafika në kopertinë: Departamenti
i Prodhimit të Dokumenteve dhe
Botimeve (SPDP), Këshilli i Evropës
Fotoja në kopertinë: Murat Cankoçak
Faqosja: Quorum Italia, Bari.

Versioni shqip u publikua në kuadër të
programit të përbashkët të Bashkimit
Evropian dhe Këshillit të Evropës
"Përforcimi i ekspertizës gjyqësore për
lirinë e shprehjes dhe medias në Evropën
Juglindore (JUFREX)".

Përktheu: Cosmos Translation & Events

Botuar nga «Maluka», Tiranë 2018
web:malukaprint.com
email:info@malukaprint.com
ISBN 978-9928-260-12-X

© Këshilli i Evropës, qershor 2018

Përmbajtja

FALËNDERIME	5
PËRMBLEDHJE	7
HYRJE	9
Sfondi	9
Struktura dhe objekti	9
1. PËRKUFIZIMI DHE POZICIONIMI I FYERJES	11
1.1. Liria e shprehjes	11
1.2. Përkufizime, qëllime, kufizime, dallime dhe ushtrime ekuilibrimi	14
1.3. Debati publik	19
1.4. Efekti frenues	24
1.5. Proporcionaliteti	25
2. ÇËSHTJET MATERIALE	27
2.1. Faktet dhe gjykime vlerore	27
2.2. Subjekti i deklaratës	30
2.3. Kush është përgjegjës?	41
2.4. Argumentet mbrojtëse	43
3. ÇËSHTJET PROCEDURORE DHE MJETET JURIDIKE	47
3.1. Garancitë procedurore	47
3.2. Masat civile dhe mjetet juridike	51
3.3. Masat penale	56
PËRFUNDIME	61
JURISPRUDENCA	63
AUTORËT	69

Falënderime

Autorët i janë mirënjohës Onur Andreotti-t, Divizioni i Medias dhe Internetit, Këshilli i Evropës, për komentet shumë të dobishme në variantet e mëhershme të këtij studimi. Ata iu shprehin mirënjohjen po ashtu Patrick Leerssen-it dhe Rachel Wouda-s, të dy ish-studiuës praktikantë në Institutin e Legjislacionit për Informacionin (IViR), për ndihmën e tyre të dobishme kërkimore.

Përmbledhje

Ky studim shqyrton jurisprudencën voluminoze të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (“Gjykata”) që lidhet me lirinë e shprehjes dhe fyerjen. Ai nis duke sqaruar konceptin e fyerjes dhe duke përcaktuar pozicionin që ka ajo në raport me lirinë e shprehjes dhe debatin publik. Studimi shpjegon sesi ligjet për fyerjen që parashikojnë mbrojtje tejet të gjerë të interesave të reputacionit dhe që parashikojnë mjete juridike apo masa që prodhojnë pasoja me ndikim të gjerë mund të sjellin për rrjedhojë efekte frenuese për lirinë e shprehjes dhe debatin publik. Si rezultat, parimi i proporcionalitetit në raport me ligjet për fyerjen dhe zbatimin e tyre është shumë i rëndësishëm, kur vjen fjala për parandalimin e këtij efekti frenues.

Rëndësia e debatit publik për një shoqëri demokratike dhe nevoja e nxitjes së tij janë vlera ose objektiva të përhershme të jurisprudencës së Gjykatës që ka të bëjë me Nenin 10 (Liria e shprehjes) të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (“Konventa”). Si rezultat, Gjykata mban një qëndrim kundërshtues ndaj çdo ndërhyrjeje në të drejtën e lirisë së shprehjes, që mund të ketë efekt frenues në ushtrimin e kësaj të drejte ose mbi debatin publik. Duke pasur parasysh rolet e rëndësishme që luajnë gazetarët, media dhe të tjerët që kontribuojnë në debatin publik – qoftë si rojtarë publikë apo shoqërorë apo vëzhgues të informacionit dhe ideve, Gjykata është veçanërisht vigjilente karshi ndërhyrjeve në të drejtën e tyre të lirisë së shprehjes.

Kjo ka çuar në identifikimin e parimeve të ndryshme që lehtësojnë gazetarët dhe median (në veçanti), por edhe organizatat joqeveritare (OJQ-të), individët dhe ndërmjetësit në internet, kur përmbushin rolet demokratike që u janë caktuar. Parimet në fjalë përfshijnë lirinë botuese dhe mbështetjen te ekzagjerimi dhe provokimi. Megjithatë, kjo nuk iu jep dorë të lirë të veprojnë si të duan – pasi e drejta e tyre e lirisë së shprehjes rregullohet nga detyra dhe përgjegjësi që janë, si të përgjithshme në natyrë, ashtu edhe të përshtatura me tiparet e kërkesat e posaçme të roleve të tyre. Studimi hedh vështrim mbi mënyrën sesi i ka hartuar Gjykata këto parime, që janë me rëndësi funksionale për median dhe të tjerët që kontribuojnë në debatin publik, si dhe detyrat e përgjegjësitë që i formësojnë këto parime. Ndërveprimi i përhershëm midis lirisë së shprehjes dhe mbrojtjes së reputacionit ka sjellë si rrjedhojë një sërë elementesh për t’u theksuar apo kushtëzime, si dallimi midis fakteve dhe gjykimeve vlerore (që është shumë e rëndësishme për proceset gjyqësore për fyerje, duke qenë se e vërteta në rastin e dytë nuk mund të provohet) dhe përpjekjeve të bëra për të verifikuar informacionin përpara publikimit. Nëse personi i vënë në shënjestër nga deklarata e dyshuar fyese është figurë publike apo jo ka rëndësi themelore, për shkak të rëndësisë së diskutimit të hapur për çështjet me interes publik.

Përveç shqyrtimit të hollësive të imta të jurisprudencës së Gjykatës për fyerjen, studimi gjurmon po ashtu modele më të gjera të mënyrës sesi Gjykata i ka zbatuar këto parime në praktikë. Duke e bërë këtë, ai hedh vështrimin mbi një sërë çështjesh materiale dhe procedurale që janë marrë në konsideratë nga Gjykata në jurisprudencën e saj përkatëse. Çështjet materiale përfshijnë objektin e (legjislacionit të) fyerjes, zbatimin mbi subjekte të ndryshme, përgjegjësinë dhe detyrimin e aktorëve të ndryshëm dhe argumentet mbrojtëse ndaj shpifjes. Çështjet procedurale përfshijnë garancitë procedurale, masat dhe mjetet juridike civile, si dhe masat penale.

Edhe pse çdo lloj ndërhyrjeje në të drejtën e lirisë së shprehjes mund të shkaktojë një efekt frenues, Gjykata ka deklaruar përherë se kufizimi paraprak dhe masat penale kanë efekt të qartë frenues mbi lirinë e shprehjes dhe debatin publik dhe duhen përdorur me shumë rezerva, në mos aspak. Për rrjedhojë, është thelbësore të shqyrtohet nevoja dhe proporcionaliteti i ndërhyrjes. Një këqyrje e nevojës dhe proporcionalitetit të ndërhyrjes, në dritën e kontributit të shprehjes së vënë në dyshim në debatin publik. Në vijim janë elementet që merren parasysh dhe drejtohen nga parimet e fjalës së lirë dhe proporcionalitetit: “qëndrimi i aplikantit, qëndrimi i personit kundër të cilit është drejtuar kritika, tema e botimit, karakterizimi i deklaratës së kundërshtuar nga gjykatat vendase, formulimi i përdorur nga aplikanti dhe ndëshkimi që vendoset ndaj tij”.¹

Gjykata është shprehur në vazhdimësi se natyra dhe ashpërsia e masave janë me rëndësi të posaçme, kur vlerësohet proporcionaliteti i ndërhyrjes në të drejtën e lirisë së shprehjes. Ajo është e mendimit se masat penale kanë efekt frenues për lirinë e shprehjes dhe shumë shpesh, në varësi të rrethanave të çështjes, konstaton se edhe gjambat “e ulëta” apo dënimet e pezulluara me burgim janë ndërhyrje shpërpjesëtimore dhe, për rrjedhojë, kontribuojnë apo përbëjnë shkelje të së drejtës së lirisë së shprehjes.

---

1. *Krasulya kundër Rusisë*, § 35

Hyrje

SFONDI

Ky studim është vijimësi e punës së mëparshme që është bërë lidhur me raportin midis së drejtës së lirisë së shprehjes dhe fyerjes nga Divizioni i Medias dhe Internetit i Këshillit të Evropës.

Në vitin 2012, sekretariati i Komitetit Drejtues për Shoqërinë e Medias dhe Informacionit (CDMSI) përgatiti një "Studim për harmonizimin e ligjeve dhe praktikave lidhur me fyerjen në jurisprudencën përkatëse për lirinë e shprehjes të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, veçanërisht sa i përket parimit të proporcionalitetit".² Vetë studimi ishte përditësim dhe rishikim i dokumentit të punës të përgatitur nga paraardhësi i CDMSI-së, Komiteti Drejtues për Median dhe Shërbimet e Reja të Komunikimit (CDMC), botuar më 15 mars 2006.³

Studimi i vitit 2012 hedh mes të tjerave një vështrim mbi jurisprudencën e Gjykatës së të Drejtave të Njeriut ("Gjykata") për lirinë e shprehjes në kontekstin e çështjeve gjyqësore për fyerje dhe shqyrton standardet Këshillit të Evropës dhe ato ndërkombëtare për fyerjen. Ai përmban informacione lidhur me dispozitat ligjore për fyerjen në shtete të ndryshme anëtare të Këshillit të Evropës. Po ashtu, studimi kërkon të identifikojë prirjet në hartimin e rregullave për fyerjen, si në sistemet ligjore kombëtare, ashtu edhe në të drejtën ndërkombëtare.

STRUKTURA DHE OBJEKTI

Ky studim shqyrton jurisprudencën voluminoze të Gjykatës që ka të bëjë me lirinë e shprehjes dhe fyerjen, por jo çështjet e tjera ku përqendrohej studimi i vitit 2012. Kjo zhvendosje e theksit ka lehtësuar shqyrtimin e jurisprudencës së Gjykatës që është shumë më e hollësishme sesa ajo që është bërë në studimin e vitit 2012. Duke qenë kështu, është zgjedhur një strukturë ndryshe, me qëllim që materiali i zgjeruar të trajtohet në mënyrën e duhur. Ai mbetet në një linjë me studimin e vitit 2012, edhe pse, duke ruajtur veçanërisht parimin e proporcionalitetit si një prej pikave të veta kryesore të përqendrimit. Po kështu, në pjesë të caktuara, studimi mbështetet te teksti fillestar i studimit të vitit 2012, kur është nevoja.

-
2. CDMSI(2012)Misc11Rev2, gjendet në www.coe.int/en/web/media-freedom/resources, vizituar më 6 maj 2016.
  3. Dokumenti në fjalë është varianti përfundimtar i CDMC(2005)007 nga ish-Komiteti Drejtues për Median dhe Shërbimet e Reja të komunikimit (CDMC).

Studimi nis duke sqaruar konceptin e fyerjes dhe e pozicionon atë në raport me lirinë e shprehjes dhe debatin publik. Ai shpjegon sesi ligjet mbi fyerjen që ofrojnë mbrojtje tejet të gjerë për interesat e reputacionit dhe parashikojnë mjete juridike ose masa me ndikim të gjerë mund të kenë efekt frenues në lirinë e shprehjes dhe debatin publik. Për këtë arsye, parimi i proporcionalitetit në raport me ligjet për fyerjen dhe zbatimin i tyre është shumë i rëndësishëm, kur bëhet fjalë për parandalimin e këtij efekti frenues.

Më pas, studimi identifikon parimet kryesore që rregullojnë këtë marrëdhënie dhe gjurmon modelet sipas të cilave i zbaton Gjykata këto parime në jurisprudencën e saj që merret me fyerjen. Duke e bërë këtë, ai eksploron një gamë çështjesh materiale dhe procedurale që janë marrë në konsideratë nga Gjykata në jurisprudencën përkatëse. Çështjet materiale përfshijnë objektin e (ligjit) për fyerjen, zbatimin e tij në subjekte të ndryshme, përgjegjësinë dhe detyrimin e aktorëve të ndryshëm dhe argumentet mbrojtëse ndaj fyerjes. Çështjet procedurale përfshijnë garancitë procedurale, masat dhe mjetet efektive juridike civile dhe sanksionet penale.

Ndërkohë që jurisprudenca e zgjeruar e Gjykatës për lirinë e shprehjes dhe fyerjen vazhdon të rritet, si në vëllim, ashtu edhe kompleksitet,⁴ synimi kryesor i këtij studimi është të ofrojë një analizë të hollësishme, por njëkohësisht të kuptueshme, të këtij korpusi jurisprudence.

---

4. Një vështrim i përgjithshëm mbi jurisprudencën e Gjykatës lidhur me mbrojtjen reputacionit mund të gjendet te: Njësia e Shtypit e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, "Dokument informues – Mbrojtja e reputacionit", janar 2016, gjendet në www.KEDNj.coe.int/Documents/FS_Reputation_ENG.pdf, vizituar më 6 maj 2016.

Kapitulli 1

Përkufizimi dhe pozicionimi i fyerjes

1.1. LIRIA E SHPREHJES

Neni 10 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (“Konventa”) është boshti i sistemit të Këshillit të Evropës për mbrojtjen e së drejtës së lirisë së shprehjes. Ai thotë:

1. Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë për të marrë ose për të dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoriteteve publike dhe pa marrë parasysh kufijtë. Ky nen nuk i ndalon Shtetet që t’u kërkojnë ndërmarrjeve të transmetimit audioviziv, televiziv ose kinematografik të pajisen me licencë.

2. Ushtrimi i këtyre lirive që përmban detyrime dhe përgjegjësi, mund t’u nënshtrohet atyre formaliteteve, kushteve, kufizimeve ose sanksioneve të parashikuara me ligj dhe që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë kombëtare, integritetit territorial ose sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit, për mbrojtjen e shëndetit ose të moralit, për mbrojtjen e dinjitetit ose të të drejtave të të tjerëve, për të ndaluar përhapjen e të dhënave konfidenciale ose për të garantuar autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor.

Neni 10 § 1 e përcakton të drejtën e lirisë së shprehjes si të drejtë të përbërë, që përfshin tri elemente të veçuara: lirinë për të menduar; lirinë për të marrë informacione dhe ide dhe lirinë për të dhënë informacione dhe ide. Neni 10 § 1 merr gjithashtu parasysh mundësinë që shtetet të rregullojnë median audiovizive nëpërmjet skemave të licencimit.

Më pas, Neni 10 § 2 vazhdon të përvijojë objektin e së drejtës bazë të parashikuar në paragrafin paraprijës. Ai e bën këtë duke renditur një sërë shkaqesh, në bazë të të cilave e drejta mund të kufizohet në mënyrë të ligjshme, me kusht që këto kufizimet të jenë “të përcaktuara me ligj” dhe “të nevojshme në një shoqëri demokratike”. Ai e arsyeton këtë qasje duke lidhur lejimin e kufizimeve ndaj së drejtës së lirisë së shprehjes me ekzistencën e “detyrave dhe përgjegjësive” që rregullojnë ushtrimin e saj. Qëllimi i këtyre detyrave dhe përgjegjësive ndryshon në varësi të “situatës” së personit që ushtron të drejtën e lirisë së shprehjes dhe të “mjeteve teknike” të përdorura.⁵ Gjykata është prirur ta eksplorojë natyrën dhe objektin e detyrave dhe përgjegjësive jo mbështetur në parimet e gjera, por rast pas rasti.

5. *Fressoz dhe Roire kundër Francës* [DhL], § 52.

Ajo priret të bëjë dallimin midis profesioneve të ndryshme, si gazetaria, politika, arsimi dhe shërbimi ushtarak. Rëndësia e këtyre dallimeve nga këndvështrimi i debatit publik do të eksplorohej në rubrikën 1.3, më poshtë.

Neni 10, siç interpretohet nga Gjykata, ofron një mbrojtje të fortë për të drejtën e lirisë së shprehjes. Gjykata e përshkruan vazhdimisht të drejtën si “një nga themelet kryesore të shoqërisë demokratike dhe një prej kushteve bazë për përparimin e saj dhe për përmbushjen vetjake të çdo individi”⁶ Ashtu siç ka pohuar Gjykata në vendimin e saj themelor në çështjen *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, liria e shprehjes “gjen zbatim jo vetëm për ‘informacionin’ ose ‘idetë’ që pranohen pozitivisht apo konsiderohen si të padëmshme ose çështje për t’u shpërfillur, por edhe për ato që ofendojnë, tronditin ose shqetësojnë shtetin ose çdo grup të popullsisë. Të tilla janë kërkesat e pluralizmit, tolerancës dhe mendjes së hapur, pa të cilat nuk ka një ‘shoqëri demokratike’” (§ 49). Ky parim krijon hapësirën e nevojshme për një debat publik të fortë e pluralist në shoqërinë demokratike. Rubrika 1.3 eksploron ndërlidhjen midis debatit të fortë dhe interesave të reputacionit, pasi, siç e ka theksuar Gjykata, “në këtë fushë, fyerjet politike shpesh shtrihen edhe në sferën personale; të tilla janë rreziqet e politikës dhe debatit të lirë të ideve, që përbëjnë garancitë e një shoqërie demokratike.”⁷

Gjykata ka hartuar një test standard për të përcaktuar nëse ka shkelje të Nenit 10 të Konventës. E thënë thjeshtë, sa herë që është vendosur se ka pasur ndërhyrje në të drejtën e lirisë së shprehjes, kjo ndërhyrje duhet së pari të jetë e parashikuar në ligj (që do të thotë se ajo duhet të jetë e mundshme për t’u përdorur dhe parashikueshme në mënyrë të arsyeshme sa u përket pasojave). Së dyti, ajo duhet të ndjekë një qëllim të ligjshëm, që përkon me një prej synimeve të parashikuara në Nenin 10 § 2. Për qëllimet e këtij studimi, “mbrojtja e reputacionit ose e të drejtave të të tjerëve” ka rëndësi thelbësore. Së treti, ndërhyrja duhet të jetë e nevojshme në një shoqëri demokratike, domethënë, duhet të përkohë me një “nevojë të ngutshme shoqërore” dhe duhet të jetë proporcionale me qëllimin/qëllimet e ndjekura.

Sipas doktrinës së kufirit të vlerësimit, që merr parasysht si interpretohet Konventa në nivel kombëtar, shteteve iu jepet një shkallë e caktuar lirie veprimi në mënyrën sesi rregullojnë shprehjen.⁸ Shkalla e kësaj kompetence, që i nënshtrohet mbikëqyrjes së Gjykatës, ndryshon në varësi të natyrës së shprehjes në fjalë. Edhe pse shtetet gëzojnë vetëm një kufi të ngushtë vlerësimi në raport me shprehjen në fushën politike, ata kanë kufi më të gjerë sa i përket moralit, mirësjelljes dhe fesë. Kjo kundërshti shpjegohet zakonisht me pranimin prej një kohe të gjatë të rëndësisë që ka në demokraci shprehja politike në kuptim të gjerë dhe me mungesën e një konsensusi evropian lidhur me faktin nëse/si duhen rregulluar çështje të tilla si morali publik, sjellja e njerëzishme dhe feja.

6. Shih, për një autoritet të mëparshëm, çështjen *Lingens kundër Austrisë*, § 41, që perifrason *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 49.

7. *Lopes Gomes da Silva kundër Portugalisë*, § 34; *Kuliš kundër Polonisë*, § 52.

8. E zhvilluar fillimisht në jurisprudencën e Gjykatës (shih, veçanërisht, çështjen: *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, §§ 47 to 50), referenca ndaj doktrinës do të sanksionohet në Parathënieën e Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, në momentin kur Protokollit i saj Ndryshues Nr. 15, CETS Nr. 213, do të hyjë në fuqi (ai u hap për nënshkrim më 24 qershor 24 qershor 2013).

Ku ushtron funksionin e saj mbikëqyrës, Gjykata nuk zë vendin e autoriteteve kombëtare, por shqyrton vendimet e marra nga autoritetet kombëtare në përputhje me kufirin e tyre të vlerësimit në kuadrin e Nenit 10 të Konventës. Kështu, Gjykata shqyrton shprehjen për të cilën ka marrë ankesë në rrethanat më të gjera të çështjes dhe vendos nëse arsyet e paraqitura nga autoritetet kombëtare për kufizimin dhe mënyra si është zbatuar janë “me vend dhe të mjaftueshme” në kontekstin e interpretimit të Konventës. Gjykata duhet “të bindet se autoritetet kombëtare kanë zbatuar standarde që janë në përputhje me parimet e mishëruara në Nenin 10 dhe, për më tepër, që ata e kanë mbështetur vendimin e tyre në një vlerësim të pranueshëm të fakteve përkatëse”.⁹

Në shqyrtimin e rrethanave të posaçme të çështjes, Gjykata merr parasysh elementet në vijim: “qëndrimin e aplikantit, qëndrimin e personit kundrejt të cilit është drejtuar kritika e tij, temën e botimit, karakterizimin e deklaratës së kundërshtuar nga gjykatat vendase, formulimin e përdorur nga aplikanti dhe dënimin që i është dhënë”.¹⁰ Secili prej këtyre elementeve do të diskutohet më poshtë. Së fundi, vlen të përmendet se “kufiri kombëtar i vlerësimit brendashkruhet në interesin e shoqërisë demokratike për ta lejuar shtypin të ushtrojë rolin jetik të “rojtarit publik”,¹¹ një vlerësim që “ka shumë peshë” në procesin gjetjes së ekuilibrit.¹²

Përveç doktrinës së kufirit të vlerësimit, ka tri parime të tjera interpretuese që Gjykata i ka përqafuar e janë me rëndësi të posaçme për të drejtën e lirisë së shprehjes. Këto janë doktrina praktike dhe efektive, doktrina e instrumentit të gjallë dhe doktrina e detyrimeve pozitive. Sipas doktrinës praktike dhe efektive, të gjitha të drejtat e garantuara nga Konventa duhet të jenë “praktike dhe efektive” dhe jo thjesht “teorike apo iluzione”.¹³ Sipas doktrinës së “instrumentit të gjallë”,¹⁴ Konventa konsiderohet si “instrument i gjallë”, që “duhet interpretuar në kushtet e së tashmes”.¹⁵ Kjo doktrinë kërkon të sigurojë që Konventa të evoluojë me kohën dhe të mos bëhet statike apo e vjetruar. Doktrina e detyrimeve pozitive nënkupton se jo gjithnjë është e mjaftueshme që shteti thjesht të mos ndërhyjë në të drejtat e njeriut: edhe veprimi pozitiv ose pohues është shpesh i nevojshëm. Kësisoj, pavarësisht prirjes për të formuluar detyrimet për shtetet në kuptimin negativ, me qëllim që të sigurohet që të drejtat e sanksionuara në Konventë të jenë praktike dhe efektive, shteteve mund t’u duhet të marrin masa pozitive, “edhe në sferën e marrëdhënieve të individëve midis tyre”.¹⁶

9. *Dichand dhe të tjerë kundër Austrisë*, § 38; *Karman kundër Rusisë*, § 32; *Grinberg kundër Rusisë*, §§ 26 dhe 27.

10. *Krasulya kundër Rusisë*, § 35. Shih edhe *Karman kundër Rusisë*, § 33; *Jerusalemi kundër Austrisë*, § 35; *Fedchenko kundër Rusisë* (Nr. 2), § 33.

11. *Chauvy dhe të tjerë kundër Francës*, § 67.

12. *Colombani dhe të tjerë kundër Francës*, § 57.

13. *Airey kundër Irlandës*, § 24.

14. Për një vështrim mbi zhvillimin historik të doktrinës së “instrumentit të gjallë” nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, shih Mowbray A. (2005), “*The creativity of the European Court of Human Rights*”, *Human Rights Law Review* Vëll. 5, Nr. 1, f. 57-79.

15. *Tyrer kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 31; *Matthews kundër Mbretërisë së Bashkuar* [DhL], § 39.

16. *X dhe Y kundër Holandës*, § 23.

1.2. PËRKUFIZIMET, QËLLIMET, KUFIJTË DHE VEPRIMET EKUILIBRUESE

1.2.1. Përkufizime

Teksti i Konventës nuk e përkufizon konceptin e “fyerjes” e as Gjykata nuk ka qenë e prirur ta bëjë këtë. Është më e përshtatshme që vetë nocioni të përkufizohet në legjislacionin kombëtar, edhe pse jo të gjitha juridiksionet kanë zgjedhur ta bëjnë këtë. Në thelb, fyerja është një keqbërje civile (një padrejtësi a shkelje) e kryer nga një individ kundër tjetrit apo të tjerëve, përfshi në disa rrethana një “subjekti juridik”. Natyra e keqbërjes është efekti negativ apo dëmi kundrejt emrit të mirë ose reputacionit të personit. Reputacioni nuk ka të bëjë me vetëvlerësimin, por më tepër me vlerësimin që kanë të tjerët për dikë. Kështu, akti i fyerjes ka të bëjë me dhënien e deklaratave të rreme ose të pavërteta rreth një personi tjetër, që ka për qëllim të dëmtojë reputacionin e tij/saj në sytë e pjesëtarëve të arsyeshëm të shoqërisë. Deklaratat mund të jenë një akuzë, një pohim, sulm verbal ose formë tjetër fjalësh ose veprimi. Kjo deklaratë mund të bëhet me gojë apo me shkrim; mund të marrë formën e figurave pamore, tingujve, gjesteve dhe çdo metode tjetër që ka kuptim; mund të jetë një deklaratë që transmetohet në radio ose televizion apo botohet në internet, ose mund të jetë komunikim elektronik.

Kështu, në themel të fyerjes qëndron dëmtimi i reputacionit.¹⁷ Një deklaratë në çdo kuptim të mësipërm mund të jetë e rëndë ose poshtëruese, por nuk përbën fyerje nëse është e vërtetë, pasi personi ka të drejtën e reputacionit që mbështetet mbi të vërtetën. Deklarata do të përbëjë fyerje vetëm nëse është pohim i rremë apo i pavërtetë faktesh rreth një personi tjetër, pasi vetëm akuzat ose pohimet e rreme apo të pavërteta e dëmtojnë reputacionin që personi meriton të gëzojë mes të ngjashmëve ose komunitetit të tij. Në disa rrethana të kufizuara, një koment që nuk mund të mbështetet nga fakte ose nuk mbështetet në mënyrë të arsyeshme në fakte mund të përbëjë gjithashtu fyerje. Gjykata i ka cekur këto çështje, mes të tjerash, në vendimin e saj në çështjen *Reznik kundër Rusisë*, e cila ishte rezultat i një procesi gjyqësor për fyerje kundër kryetarit të Dhomës së Avokatisë të qytetit të Moskës:

Që ndërhyrja në të drejtën e lirisë së shprehjes të jetë në përpjesëtim me qëllimin e ligjshëm të mbrojtjes së reputacionit të të tjerëve, ekzistenca e një lidhjeje objektive midis deklaratës së kundërshtuar dhe personit që padit për fyerje është element i nevojshëm. Hamendjet personale ose perceptimet subjektive të një botimi si fyes nuk mjaftojnë për të përcaktuar se personi është prekur drejtpërdrejt nga botimi. Duhet të ketë diçka në rrethanat e një çështjeje të caktuar për ta bërë lexuesin e zakonshëm të mendojë se deklarata ka pasqyrim të drejtpërdrejt të ankimesi individual ose se ai ka qenë në shënjestër të kritikës. Këto parime gjejnë zbatim edhe në sferën e transmetimit në televizion dhe radio (§ 45).

Zakonisht, fyerja ka të bëjë vetëm me reputacionin personal ose individual, por ligji për fyerje mund të mbulojë edhe deklaratatë tilla që bëhen rreth “personave juridikë”, domethënë subjektet që kanë status juridik, si shoqëritë tregtare dhe

17. Për një vështrim mbi jurisprudencën e Gjykatës për këtë temë, shih Dokumenti informues – Mbrojtja e reputacionit, gjendet në http://www.KEDNj.coe.int/Documents/FS_Reputation_ENG.pdf.

korporatat, çka krijon mundësinë që ata të padisin ose të paditen. Në disa raste, një grup i vogël njerëzish, si bordi i shoqërisë tregtare apo drejtuesit e një organizate mund të padisin për fyerje, edhe pse përmenden si grup vetëm në rrethanat kur secili prej tyre, edhe pa emër, është i identifikueshëm në mënyrë të arsyeshme nga të tjerët që i njohin ose, e shprehur më përgjithësisht, nga pjesëtarët e arsyeshëm të shoqërisë. Ky ishte rasti në çështjen *Ruokanen dhe të tjerët kundër Finlandës*, që lidhej me akuzat për përdhunim në një festë të ekipit lokal të bejsbollit (diskutuar më tej, në rubrikën 1.2.3 më poshtë). Në çështjen *Reznik kundër Ruisë*, Gjykata i kushtoi rëndësi faktit se paditësit nuk ishin përmendur në deklaratat e aplikantëve; ata ishin të identifikueshëm vetëm përmes filmimit të përzgjedhur nga redaktori i programit televiziv për të prezantuar debatin e drejtpërdrejtë në të cilin merrte pjesë aplikanti dhe përmes mediave të tjera. Gjykata u shpreh se “shkalla e përgjegjësisë së aplikantit për fyerjen nuk duhet të shkojë përtej fjalëve të tij” (§ 45). Që të tjerët në fjalë duhet të jenë anëtarë të arsyeshëm të shoqërisë, është një përpjekje për të siguruar arsyeshmërinë kur përcaktohet se ç’lloj shprehjeje ndikon negativisht në reputacionin e dikujt. Kjo kërkon të shmangë respektimin e tepruar të reputacionit në kurriz të lirisë së shprehjes.

1.2.2. Qëllimet dhe kufizimet

Këto elemente kryesore të fyerjes ofrojnë tregues me vlerë për të përcaktuar qëllimin e ligjeve për fyerjen, që është ai i mbrojtjes së reputacioneve të individëve nga cenimi. Është me rëndësi të jemi të qartë lidhur me objektin e ligjeve të fyerjes: nëse janë tejet të gjerë, ata mund të jenë të hapura ndaj keqpërdorimit dhe abuzimit. Qëllimi i përgjithshëm i legjislacionit për fyerjen është të mbrojë reputacionin, të veprojë si frenues i sulmeve të pajustificuara ndaj reputacionit ose emrit të mirë të personit apo ta sigurojë vënien e tij në vend kur sulmohet pa të drejtë. Mënyra sesi ligji i arrin saktësisht këto objektiva mund të ndryshojë nga njëri shtet anëtar në tjetrin, por disa parime të caktuara të pohuara nga Gjykata hedhin bazat ku mund të mbështeten shtetet anëtare.

Në këtë drejtim, thelbi dhe objekti i ligjit të fyerjes është subjekt i kufizimeve të ndryshme, me qëllim që të mos cenohet të drejtën e lirisë së shprehjes. Edhe pse gjithkush ka të drejtën personale të reputacionit, ligjet e fyerjes nuk mund të justifikohen nëse qëllimi apo efekti i tyre është të mbrojë individët nga dëmi që i bëhet një reputacionit të cilin nuk e kanë ose nuk e meritojnë. Ata nuk mund të justifikohen as me mbrojtjen e “reputacioneve”, qofshin tregtare, financiare apo të llojeve të tjera, të subjekteve të cilave iu jep të drejtë të padisin dhe të paditen, përveç atyre që kanë statusin e personit juridik. Megjithatë, në jurisprudencën e përkatëse, Gjykata është shprehur për dallimet kryesore midis reputacionit tregtar të biznesit dhe reputacionit personal të individit, ndërkohë që ky i fundit përfshin një përmasë morale që mund të cenohet dinjitetin vetjak të individit.¹⁸ Reputacionet e biznesmenëve duhet po ashtu të dallohen nga reputacionet e korporatës.

18. *Uj kundër Hungarisë*.

ARTICLE 19, një organizatë joqeveritare (OJQ) që punon për lirinë e shprehjes, shprehet se nuk është roli i ligjeve të fyerjes as të mbrojnë simbole si flamuri¹⁹. Kjo pikë specifike duket se nuk është shfaqur ende në jurisprudencën e Gjykatës në mënyrë të tillë që të japë një ide të qartë të qëndrimit të Gjykatës. Megjithatë, Gjykata ka dhënë disa vlerësime lidhur me (fyerjen e) ideologjive në këtë drejtim.²⁰

Gjykata është e mendimit se ligjet për fyerjen duhet të kufizohen te mbrojtja e reputacionit të personave të gjallë dhe jo të përdoren për mbrojtjen e reputacionit të të vdekurve, me përjashtim të disa rrethanave që janë të përcaktuara qartë dhe të kufizuara. Po ashtu, ajo pranon se sulmet kundër reputacionit të personave të vdekur mund t'iu shtojnë dhimbjen e familjarëve të personave të vdekur, veçanërisht menjëherë pas vdekjes së tyre. Më tej, Gjykata njih se ka disa rrethana ku sulmet kundër reputacionit të të vdekurve mund të jenë të një natyre e intensiteti të tillë që të prekin ose madje edhe cenojnë të drejtën për jetën private të familjeve të të vdekurve.²¹

Në çështjen *Genner kundër Austrisë*, Gjykata konstatoi se ndërhyrja në të drejtën e lirisë së shprehjes së aplikantit i shërbente një qëllimi të ligjshëm në kuptimin e Nenit 10 § 2 të Konventës, që është “mbrojtja e reputacionit apo të drejtave të të tjerëve, konkretisht, atyre të L.P. [një ministre e vdekur i qeverisë] dhe e familjarëve të saj të afërt, veçanërisht, të bashkëshortit” (§ 41). Gjykata vërejt se deklarata e kundërshtuar “ ishte shprehje kënaqësie për vdekjen e papritur të L.P., që aplikanti e kishte bërë të nesërmen e vdekjes së saj” (po aty, § 45). Ajo konstatoi se koha e deklaratës “ rriti efektin e fjalëve të përdorura” (po aty, § 44). Deklarata ishte një sulm personal kundër ministres së ndjerë, që përfshinte shprehjen e kënaqësisë për vdekjen e saj dhe “ krahasime veçanërisht fyese” me zyrtarët e lartë nazistë (po aty, § 46). Gjykata u shpreh se « të drejtosh fyerje një ditë pas vdekjes së personit të fyer bie në kundërshtim me elementet bazë të sjelljes së njerëzishme dhe respektit karshi qenieve njerëzore ... dhe është sulm ndaj të drejtave themelore të personalitetit” (po aty, § 45).

Nga ana tjetër, ligjet për fyerjen nuk duhen përdorur as si “ derë e pasme” për të ndrequr apo ndëshkuar shkelje të tjerë, përfshi ato që janë subjekt i Nenit 8 të Konventës, një zëvendësim apo “ rrugë e fshehtë” për t'iu kundërpërgjigjur ndërhyrjeve apo shkeljeve të privatësisë. Në rastin e reputacionit që konsiderohet si element i privatësisë, sipas Nenit 8, Gjykata kryen një “ ushtrim ekuilibrues” dhe ka

---

19. Shih *ARTICLE 19* (2000), “Përkufizimi i fyerjes. Parimet për lirinë e shprehjes dhe mbrojtjen e reputacionit”, *International Standards Series*, Londër, Parimi 2, gjendet në adresën www.article19.org/data/files/pdfs/standards/definingdefamation.pdf, vizituar më 7 maj 2016. Ashtu si thuhet edhe në hyrje, këto parime janë pjesë e Serisë së Standardeve Ndërkombëtare të *ARTICLE 19* “mbështeten në të drejtën dhe standardet ndërkombëtare, praktikatat në zhvillim të shteteve (siç pasqyrohet, mes të tjerave, në ligjet dhe vendimet e gjykatave kombëtare) dhe parimet e përgjithshme të ligjit që njihen nga bashkësia e kombeve”.

20. Njëpër një jurisprudencës analoge, shih për shembull çështjen *Murat Vural kundër Turqisë*, § 67, në të cilën aplikanti kishte hedhur bojë mbi statujën e Ataturkut. Edhe në këtë rast, Gjykata nuk e mori në konsideratë natyrën e fyerjes ndaj kujtesës së Ataturkut, pasi “ashpërsia e skajshme e ndëshkimit që i ishte dhënë aplikantit” përbënte tashmë shkelje të së drejtës së tij të lirisë së shprehjes. Shih po ashtu *Odabaşı dhe Koçak kundër Turqisë*, § 14, që kishte të bënte me një dënim penal për fyerje të kujtesës së Ataturkut – Gjykata konstatoi se liria e shprehjes e aplikantit ishte shkelur.

21. Shih, për të dyja pikat në fjalë, çështjet *Editions Plon kundër Francës dhe Hachette Filipacchi Associés kundër Francës*. Shih gjithashtu, më së fundi, *Dzhugashvili kundër Rusisë dhe Genner kundër Austrisë*.

futur garanci për të parandaluar që liria e shprehjes të cenohet (shih rubrikën 1.2.4, më poshtë). Në të vërtetë, jurisprudenca e Gjykatës e bën të qartë se garancitë kundër abuzimit apo keqpërdorimit të ligjeve të fyerjes janë jetike.

Është gjithashtu e qartë se ka kufizime të tjera të rëndësishme për t'u siguruar që ligjet e fyerjes të mos përdoren për të frenuar kritikën e ligjshme ndaj zyrtarëve dhe personave publikë apo të parandalojnë ekspozimin e keqbërjes ose korrupsionit zyrtar. Këto dhe kufizime të tjera diskutohen në rubrikat në vijim.

1.2.3. Dallimet

Siç do të shpjegohet më shumë hollësi në rubrikën 1.4, dallimi midis fyerjes penale dhe civile është thelbësor për lirinë e shprehjes, për shkak të efektit frenues të ligjeve që e bëjnë fyerjen vepër penale. Edhe pse nivelet e tepruara ose të paparashikuara të dëmshpërblimeve (kompensimit) në çështjet civile mund të kenë gjithashtu efekt frenues mbi lirinë e shprehjes, dhënia e dënimeve penale (gjoba dhe/ose dënim me burg) ose kërcënimi me ndjekje penale mund të kenë efekte edhe më të mëdha frenuese.

Në çështjen *Ruokanen dhe të tjerë kundër Finlandës*, për shembull, që kishte të bënte me akuzat për përdhunimin e një studenti në një festë të ekipit vendas të bejsbollit, e botuar si artikull kryesor në një revistë, Gjykata konstatoi se ishte shkelur e drejta e prezumimit të pafajësisë e pjesëtarëve të ekipit të bejsbollit (§ 48) dhe se në ato rrethana, masat penale, edhe pse vetëm në raste të jashtëzakonshme të pajtueshme me Nenin 10, nuk ishin shpërpjesëtimore. Akuzat u parashtruan si paraqitje faktesh, edhe pse hetimi penal nuk kishte nisur ende në kohën e botimit dhe aplikantët nuk kishin ndërmarrë asnjë hap për të vërtetuar nëse akuzat, që ishin me karakter shumë të rëndë, mbështeteshin në fakte (po aty, § 47).

Në çështjen *Europapress Holding d.o.o. kundër Kroacisë*, Zëvendëskryeministri i Kroacisë u akuzua se “kishte bërë një shaka shumë të papërshtatshme duke i drejtuar një pistoletë gazetarit E.V., ndërkohë që i thoshte se do ta vriste”, që Gjykata e përshkroi si “të dënueshme dhe që nuk i shkon për shtat një politikani apo qeveritari të lartë” (§ 67). Gjykata u shpreh se këto akuza “kërkonin, si rrjedhojë, një justifikim të konsiderueshëm, sidomos duke pasur parasysh se ishin bërë në një revistë të përjavshme me tirazh të madh” (po aty, § 67). Më pas, ajo vijoi të shpjegonte se përse binte dakord me gjykatat vendase që shoqëria aplikante nuk kishte arritur të verifikonte në mënyrë të mjaftueshme informacionin përpara botimit.

Megjithatë, në çështjen e *Fatullayev kundër Azerbajxhanit*, Gjykata vërejtí se, edhe pse deklaratat e kundërshtuara ishin më shumë gjykime faktike sesa vlerore dhe se mund të përmbanin disa pohime të tepruara ose provokuese, autori nuk i ka kaluar kufijtë e lirisë gazetareske në kryerjen e detyrës për përcjelljen e informacionit rreth çështjeve me interes të përgjithshëm. Përveç kësaj, Gjykata vlerësoi se dënimi me dy vjet e gjysmë burg ishte “padyshim shumë i ashpër, sidomos duke pasur parasysh se aplikanti ishte paditur tashmë për të njëjtat deklarata saktësisht në një proces civil dhe, si pasojë, kishte paguar një vlerë të konsiderueshme si dëmshpërblim” (§ 103). Ashpërsia e dënimeve të dhëna nënkuptonte se ndërhyrja në të drejtën e lirisë së shprehjes së autorit nuk ishte përpjesëtimore dhe se, për këtë arsye, ishte në shkelje të Nenit 10 (po aty, §§ 101 to 105).

Proporcionaliteti ose mungesa e proporcionalitetit të ndëshkimeve të dhëna si pasojë e dënimit penal për fyerje, qofshin gjoba, dënim me burg, kërkesë për tërheqje (për shembull, në rastin e një akademiku serioz, si në çështjen *Karsai kundër Hungarisë*), është një element kryesor për t'u marrë në konsideratë dhe, ndonjëherë, vendimtar kur përcaktohet se ka pasur shkelje të Nenit 10. Këto çështje do të shpjegohen më hollësisht në rubrikën 1.5, më poshtë.

Gjykata e ka pranuar në mënyrë të përsëritur se, duke pasur parasysh kufirin e vlerësimit që iu është lënë shteteve, "një masë penale si kundërpërgjigje ndaj fyerjes nuk mund të konsiderohet, si e tillë, në shpërpjesëtim me qëllimin e ndjekur".²² Megjithatë, ajo ka theksuar në mënyrë të përsëritur se ndjekja penale për cenim apo fyerje përmban rrezikun e dënimit me burgim. Ajo kujton në lidhje me këtë se "dhënia e dënimit me burg për një vepër të kryer nga shtypi do të ishte në përputhje me lirinë e shprehjes së gazetareve, e garantuar nga Neni 10, vetëm në rrethana të jashtëzakonshme, konkretisht, kur janë cenuar të drejta të tjera themelore, si, për shembull, në rastin e gjuhës së urrejtjes apo nxitjes së dhunës".²³ Edhe pse Gjykata nuk ka kërkuar pa mëdyshje dekriminalizimin e fyerjes, ajo vazhdimisht ka "vërejtur më tej se Asambleja Parlamentare e Këshillit të Evropës në Rezolutën e saj 1577 (2007) iu bën thirrje atyre shteteve që ende parashikojnë dënim me burgim për fyerjen, edhe nëse këto dënime faktikisht nuk jepen, t'i shfuqizojnë ato pa vonesë".²⁴

1.2.4. Ushtrimet e vendosjes në ekuilibër

Konventa mbron si lirinë e shprehjes (Neni 10), ashtu edhe privatësinë (Neni 8). Qëndrimi i Gjykatës është se të dyja të drejtat ka peshë dhe status të barabartë. Ajo duhet të vërtetojë se autoritetet vendase kanë arritur të vendosin një ekuilibër të drejtë në mbrojtjen e dy vlerave të garantuara nga Konventa.²⁵ Gjykata nuk ka qenë gjithnjë konstante në këtë detyrë dhe e ka zgjeruar objektin dhe mbrojtjen e privatësisë, për shembull, duke përfshirë reputacionin si aspekt të saj e, kështu, duke dobësuar faktikisht objektin dhe mbrojtjen e lirisë së shprehjes në Nenin 10.²⁶

Një sërë çështjesh të nisura në vitin 2004 me *Radio Francës dhe të tjerët kundër Francës dhe Chauvy dhe të tjerët kundër Francës* e ilustronjë këtë zhvillim. Në rastin e fundit, Gjykata u foli, "nga njëra anë për lirinë e shprehjes e mbrojtur nga Neni 10 dhe nga ana tjetër, për të drejtën e personave të sulmuar ... për të mbrojtur reputacionin e tyre, një e drejtë që mbrohet nga Neni 8 i Konventës, si pjesë e së

22. *Lindon, Otchakovsky-Laurens dhe Korrik kundër Francës* [DhL], § 59; *Radio Francës dhe të tjerët kundër Francës*, § 40; *Rumyana Ivanova kundër Bullgarisë*, § 68 dhe *Ruokanen dhe të tjerët kundër Finlandës*, § 50.

23. *Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë* [DhL], § 115; *Ruokanen dhe të tjerët kundër Finlandës*, § 50.

24. Shih, për shembull, *Mariapori kundër Finlandës*, § 69; *Niskasaari dhe të tjerët kundër Finlandës*, § 77; *Saaristo dhe të tjerët kundër Finlandës*, § 69 dhe *Ruokanen dhe të tjerët kundër Finlandës*, § 50.

25. Shih, për shembull, *Chauvy dhe të tjerët kundër Francës*; *White kundër Suedisë*, § 20. Shih edhe Barendt E. (2009), "Ekuilibri midis lirisë së shprehjes dhe privatësisë: jurisprudenca e Gjykatës së Strasburgut", *Buletini i legjisllacionit të medias*, Vëll. 1, Numri 1.

26. Shih, për shembull, kritikata e tre gjyqtarëve me mendim pakice në çështjen *Flux kundër Moldavisë* (Nr. 6), § 17, qëndrimi i të cilëve ishte se vendimi i shumicës (4 me 3) "e ka kthyer aq pas sa mundej mbrojtjen e lirisë së shprehjes".

drejtës për respektimin e jetës private” (§ 70).²⁷ Në çështjen *Pfeifer kundër Austrisë*, Gjykata e arsyetoi përfshirjen e reputacionit në rubrikën e privatësisë, me anë të referimit ndaj identitetit vetjak dhe integritetit psikologjik (§ 35).

Në çështjen *Karakó kundër Hungarisë*, Gjykata rishqyrtoi serinë e çështjeve në të cilat e kishte njohur reputacionin si një e drejtë e veçantë, që përbën një aspekt të privatësisë, në përpjekje për të arsyetuar këto vendime dhe, faktikisht, për të riorientuar qasjen e saj (§§ 20 deri në 25). Ajo u shpreh se kur konstatohet shkelja e të drejtave të garantuara nga Neni 8 dhe ndërhyrja e dyshuar në këto të drejta zë fill nga një shprehje për të cilën gjen zbatim Neni 10, “mbrojtja e dhënë nga shteti duhet kuptuar si veprim që merr në konsideratë detyrimet e tij në kuadrin e Nenit 10” (po aty, § 20). Në thelb vendimi sugjeron se Neni 8 vihet në lëvizje vetëm nëse sulmi kundër reputacionit të një personi “ka përbërë një ndërhyrje caq të rëndë në jetën e tij personale, sa t’i dëmtojë integritetin vetjak” (po aty, § 23).

Qysh atëherë, Gjykata ka bërë përpjekje për të sqaruar më tej marrëdhënien midis lirisë së shprehjes dhe mbrojtjes së reputacionit e, përmes kësaj, raportin midis Nenit 10 dhe 8 në këtë pikë në vendimin e çështjes *Axel Springer AG kundër Gjermanisë*, si vijon:

1. Gjykata thekson se e drejta për mbrojtjen e reputacionit është e drejtë e mbrojtur nga Neni 8 i Konventës, si pjesë e së drejtës për të respektuar jetën private. Megjithatë, që të hyjë në lojë Neni 8, sulmi kundër reputacionit të personit duhet të arrijë një nivel të rëndë e mënyrë të tillë që të shkaktojë paragjykim të gëzimit të së drejtës së respektimit të jetës private nga individit ... Për më tepër, Gjykata vërejt se Neni 8 nuk mund të shërbejë si bazë për të ankmuar humbjen e reputacionit, që është pasojë e parashikueshme e veprimeve të dikujt, si, për shembull, kryerja e një veprë penale ...

2. Kur shqyrton nevojën e ndërhyrjes në një shoqëri demokratike në interes të “mbrojtjes së reputacionit ose të drejtave të të tjerëve”, Gjykatës mund t’i kërkohet të verifikojë nëse autoritetet vendase kanë arritur të drejtpeshojnë dy vlerat e garantuara nga Konventa, që mund të bien në kundërshti me njëra tjetrën në raste të caktuara, konkretisht, nga njëra anë, liria e shprehjes e mbrojtur nga Neni 10 dhe, nga ana tjetër, e drejta e respektit për jetën private, e sanksionuar në Nenin 8.²⁸

Së fundi, në lidhje me këtë, vlen të përmendet se Gjykata ka pranuar se “reputacioni i një familjari të vdekur të personit, në rrethana të caktuara, mund të ndikojë jetën private dhe identitetin e këtij personi dhe, kështu, të mbulohet nga objekti i Nenit 8”.²⁹ Megjithatë, ka një jurisprudencë të kufizuar që e trajton këtë pikë apo që merret me efektet e saj në praktikë.³⁰

27. Për një analizë kritike të këtyre çështjeve dhe të tjerave në bazë të të cilave u zhvillua edhe kjo linjë mendimi, përfshi vendimin e Dhomës së Lartë në çështjen *Lindon, Otchakovsky-Laurens dhe Korrik kundër Francës*, shih McGonagle M. (2009), “Defamation law in Europe – Closing the gap between Reynolds and the ECHR”, *Media dhe Arts Law Review*, 14, f. 166; Smet S. (2010), “Freedom of expression and the right to reputation: human rights in conflict”, *American University International Law Review* Vol. 26, Nr. 1, f. 183-236.

28. *Axel Springer AG kundër Gjermanisë* [DhL], §§ 83 dhe 84. Shih edhe *Hachette Filipacchi Associés kundër Francës*, § 43 dhe *MGN Limited kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 142.

29. *Putistin kundër Ukrainës*, § 33.

30. Shih, për shembull, *Dzhugashvili kundër Rusisë*.

1.3. DEBATI PUBLIK

Gjykata ka hartuar një numër parimesh të përgjithshme që kanë të bëjnë me lirinë e shprehjes, të cilat janë tejet të rëndësishme për garantimin e debatit publik, sidomos, sa i përket rolit të rëndësishëm të gazetarisë dhe medias në mbështetje të këtij debati. Ajo kujton sistematikisht se parimet *Handyside* (të diskutuara më lart), “kanë rëndësi të posaçme sa

i takon shtypit”, duke shtuar se, edhe pse shtypi nuk duhet të tejkalojë kufijtë e vendosur, mes të tjerash, për mbrojtjen e reputacionit të të tjerëve”, sidoqoftë, i takon atij të përcjellë informacione dhe ide mbi çështjet politike, ashtu si dhe për ato në fusha të tjera të interesit publik. Jo vetëm shtypi e ka për detyrë t’i përcjellë këto informacione dhe ide, por edhe publiku ka të drejtën t’i marrë ato.³¹

Gjykata ka vlerësuar se “liria e debatit publik qëndron në vetë thelbin e konceptit të një shoqërie demokratike, që mbizotëron në të gjithë Konventën” (*Lingens kundër Austrisë*, § 42). Shprehjes politike i jepet për rrjedhojë “mbrojtje e privilegjuar”, në bazë të Konventës.³² Po kështu, “Neni 10 § 2 i Konventës nuk ka shumë hapësirë për kufizime të shprehjes politike apo debatit për çështjet me interes publik”.³³ Në çështjen *TV Vest As & Rogaland Pensjonistparti kundër Norvegjisë*, që përfshin ndalimin me ligj të reklamave politike, Gjykata vendosi se, për shkak të “pozitës së privilegjuar të shprehjes së lirë politike, në bazë të Nenit 10 të Konventës” (§ 66), duhet të ushtrohet “kontroll rigoroz nga ana e Gjykatës dhe një kufi vlerësimi kombëtar përkatësisht i caktuar sa i përket nevojës për kufizime” (po aty, § 64). Në të njëjtën kohë, Gjykata “thekson” se “në parim, gazetarët nuk mund të çlirohen nga detyrimi për t’iu bindur legjislacionit të zakonshëm penal me arsyetimin se Neni 10 iu ofron mbrojtje.”³⁴

Gjykata e ka njohur përherë “rolin e rëndësishëm të shtypit në një shtet që sundohet nga ligji”.³⁵ Liria e shtypit ose e medias është një prej garancive më të rëndësishme të debatit publik në shoqërinë demokratike, pasi “i ofron publikut një nga mjetet më të mira për të zbuluar e krijuar një opinion për idetë dhe qëndrimet e udhëheqësve politikë”.³⁶ Gjykata ka marrë në konsideratë interesin publik dhe çfarë përfshin ai në shumë prej çështjeve të gjykuara në bazë të Nenit 10. Në çështjen *Thorgeir Thorgeirson kundër Islandës*, për shembull, ajo vendosi se raportimi dhe komentet në media për çështjet me interes publik kanë të drejtë të përfitojnë të njëjtën shkallë mbrojtjeje si diskutimi politik. Çështja kishte të bënte me dy artikuj mbi brutalitetin e policisë, për të cilat gazetari ishte gjykuar dhe dënuar (me gjobë) në gjykatat islandeze.

Më tej, Gjykata ka garantuar lirinë e medias duke u shprehur në mënyrë të përsëritur se “kërkesa e përgjithshme që gazetarët të distancohen sistematikisht dhe formalisht nga përmbajtja e një citimi që mund të çojë në fyerje apo provokim të të tjerëve, apo të dëmtojë reputacionin e tyre nuk pajtohet me rolin e shtypit

31. *Lingens kundër Austrisë*, § 41.

32. *Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë* [DhL], § 47.

33. *Castells kundër Spanjës*, § 43; për citimin, shih çështjen *Wingrove kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 58.

34. *Fressoz dhe Roire kundër Francës*, § 52.

35. *Thorgeir Thorgeirson kundër Islandës*, § 63.

36. *Lingens kundër Austrisë*, § 42.

për të ofruar informacion mbi çështjet e ditës, opinionet dhe idetë³⁷. Ky formulim është nxjerrë nga gjetja e rëndësishme e Gjykatës në vendimin e çështjes *Jersild* se “metodat e raportimit objektiv dhe të ekuilibruar mund të ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme, mes të tjerash, në varësi të medias në fjalë. Nuk i takon kësaj Gjykate e as gjykatave kombëtare për atë punë të zëvendësojnë këndvështrimet e tyre me ato të shtypit kur bëhet fjalë se çfarë teknike raportimi duhet përdorur nga gazetarët³⁸. Gjykata risolli në vëmendje në lidhje me këtë se Neni 10 i Konventës “mbron jo vetëm thelbin e ideve dhe informacionit të shprehur, por edhe formën në të cilën përçohen ato” (*Jersild kundër Danimarkës*, § 31).

Për më tepër, në vendimin për çështjen *Jersild*, ajo vërejti se “raportimi i lajmeve bazuar në intervista, qofshin apo jo të redaktuara, përbën një prej mjeteve më të rëndësishme përmes të cilit shtypi mund të luajë rolin e tij jetik të ‘rojtarit publik’” (§ 35). Për rrjedhojë, “ndëshkimi i një gazetari se ka ndihmuar në përhapjen e deklaratave nga një tjetër person ... do të pengonte seriozisht kontributin e shtypit në diskutimin e çështjeve me interes publik dhe nuk duhet të parashikohet si masë, përveçse kur ka arsye posaçërisht të forta për ta bërë këtë” (po aty, § 35).³⁹

Mënyra sesi paraqitet apo shpërndahet një deklaratë ose, më konkretisht, forma apo forumi në të cilin bëhet ajo mund të ketë rëndësi kontekstuale. Për shembull, Gjykata ka pranuar se raportimi i deklaratave të bëra gojarisht nga shtypi mund të ulë apo eliminojë mundësitë që aplikantët të riformulojnë, përsosin apo tërheqin pohimet e tyre përpara botimit.⁴⁰ Po ashtu, Gjykata, ka konstatuar se kur komentet bëhen gojarisht gjatë një konference për shtyp, folëse nuk ka “mundësi të riformulojë, përpunojë apo tërheqë” komentet, përpara se të bëhen publike.⁴¹ Të njëjtat konstatime ajo i ka bërë edhe në raport me transmetimet e drejtpërdrejta radiofonike⁴² dhe televizive⁴³.

Duke marrë parasysh “funksionin themelor që përmbush shtypi në një shoqëri demokratike”, Gjykata ka konstatuar se, edhe pse “shtypi mund të tejkalojë kufijtë e caktuar, veçanërisht sa i takon reputacionit dhe të drejtave të të tjerëve dhe nevojës për të parandaluar zbulimin e informacionit të fshehtë, detyra e tij është, sidoqoftë, të përcjellë në përputhje me detyrimet e përgjegjësitë e tij informacione dhe ide mbi të gjitha çështjet me interes publik”.⁴⁴

Gjykata është marrë shpesh me “kufijtë e caktuar” në kontekstin e mbrojtjes së reputacionit dhe të drejtave të të tjerëve. Ajo është shprehur në mënyrë të përsëritur se “detyrat dhe përgjegjësitë” që qeverisin të drejtën e lirisë së shprehjes “janë domethënëse kur bëhet fjalë për të sulmuar reputacionin e një individi të përmendur me emër dhe për të shkelur ‘të drejtat e të tjerëve’” (*Tønssbergs Blad AS dhe Haukom kundër Norvegjisë*, § 89). Sipas Gjykatës, kjo nënkupton se “duhen arsye të posaçme,

37. *Thoma kundër Luksemburgut*, § 64; *Albert-Engelmann-Gesellschaft mbH kundër Austrisë*, § 32.

38. *Jersild kundër Danimarkës*, § 31; shih edhe *Bladet Tromsø dhe Stensaas kundër Norvegjisë* [DhL], § 63.

39. Shih edhe *Thoma kundër Luksemburgut*, § 62.

40. *Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë*, § 48.

41. *Otegi Mondragon kundër Spanjës*, § 54.

42. *Fuentes Bobo kundër Spanjës*, § 46.

43. *Reznik kundër Rusisë*, § 44.

44. *Bladet Tromsø dhe Stensaas kundër Norvegjisë* [DhL], § 59.

përpara sesa media të çlirohet nga detyrimi i zakonshëm për të vërtetuar deklaratat faktike që janë fyese për individët privatë. Nëse të tilla arsye ekzistojnë apo jo varet veçanërisht nga natyra dhe niveli i fyerjes në fjalë, si dhe shkalla në të cilën media mund t'i konsiderojë burimet e saj të arsyeshme në raport me akuzat" (po aty, § 89).⁴⁵

Ndonjëherë, Gjykata shton se besueshmëria e burimit/burimeve "duhet të përcaktohet në dritën e situatës siç i paraqitet ... [gazetarit ose medias] në kohën materiale ... më shumë sesa duke pasur avantazhin e informacionit të brendshëm" (*Bladet Tromsø kundër Stensaas kundër Norvegjisë* [DhL], § 66).

Megjithatë, Gjykata ka pohuar gjithashtu në mënyrë të përsëritur se "liria gazetareske përfshin edhe përdorimin e mundshëm të një niveli ekzagjerimi ose madje edhe provokimi" dhe se në raste të tilla, "kufiri kombëtar i vlerësimit rrethshkruhet nga interesi i shoqërisë demokratike për të lejuar shtypin të ushtrojë rolin e tij jetik të 'rojtarit publik' në përcimin e informacionit me interes serioz për publikun" (po aty, § 59).⁴⁶ Po kështu, ajo përfshin edhe shprehjet ironike që nuk përbëjnë fyerje dhe nuk mund të thuhet se janë ofenduese pa shkak (*Riolo kundër Italisë*). Ekzagjerimi apo opinioni i shprehur nuk duhet "të tejkalohet kufijtë e Nenit 10" (po aty, përkthim jozyrtar, §57).⁴⁷ Gjykata ofroi analiza të mëtejshme për objektin e nocionit të përdorimit të një shkalle ekzagjerimi ose provokimi në çështjen *Kuliš kundër Polonisë*, duke u shprehur se:

Në kontekstin e debatit publik, roli i shtypit si rojtar publik i lejon gazetarët të përdorin një shkallë të caktuar ekzagjerimi, provokimi apo ashpërsie. Është e vërtetë se, edhe pse individë që merr pjesë në një debat publik për çështje me interes të përgjithshëm ... kërkohet të mos i tejkalohet disa kufij të caktuar, sidomos sa i përket respektimit të reputacionit dhe të drejtave të të tjerëve, ai ose ajo lejohet të mbështetet në një shkallë ekzagjerimi ose madje edhe provokimi, ose, me fjalë të tjera, të bëjë deklaratat disi të tepruara. (§ 47)⁴⁸

Ekzagjerimi dhe provokimi janë tipare tipike të satirës, që Gjykata e konsideron si "një formë e shprehjes artistike dhe komentarit dhe që, përmes këtyre tipareve përbërëse të ekzagjerimit dhe shtrembërimit të realitetit, synon natyrshëm të provokojë e trazojë",⁴⁹ duke i dhënë një kontribut debatit publik. Jurisprudenca përkatëse nga Gjykata njuh një larmi formash të satirës dhe konteksteve në të cilat përdoret, përfshi pikturën,⁵⁰ një intervistë e simuluar,⁵¹ një pankartë politike⁵² dhe një marionetë e tabelë allçie gjatë karnavaleve.⁵³

Në rastin e çështjes *Tuşalp kundër Turqisë*, në të cilën aplikanti kishte përdorur një stil satirik kur kishte formuluar kritikën e tij të fortë ndaj Kryeministrit turk, Gjykata

45. Shih edhe *McVicar kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 84; *Bladet Tromsø dhe Stensaas kundër Norvegjisë* [DhL], § 66, si dhe *Pedersen dhe Baadsgaard kundër Danimarkës* [DhL], § 78.

46. Shih edhe *De Haes dhe Gijssels kundër Belgjikës*; *Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë*.

47. Shih edhe *Fedchenko kundër Rusisë*; *Fedchenko kundër Rusisë* (Nr. 2).

48. Citing *Mamère kundër Francës*, § 25. Shih edhe *Dyuldin dhe Kislov kundër Rusisë*; *Dalban kundër Rumanisë* [DhL] dhe *Lopes Gomes da Silva kundër Portugalisë*.

49. *Vereinigung Bildender Künstler kundër Austrisë*, § 33. Shih edhe *Nikowitz dhe Verlagsgruppe News GmbH kundër Austrisë*; *Eon kundër Francës*, si dhe *Alves da Silva kundër Portugalisë*.

50. *Vereinigung Bildender Künstler kundër Austrisë*.

51. *Nikowitz dhe Verlagsgruppe News GmbH kundër Austrisë*.

52. *Eon kundër Francës*.

53. *Alves da Silva kundër Portugalisë*.

shtjelloi më tej se çfarë mund të përfshinte satira dhe, veçanërisht, rolin dhe qëllimin e gjuhës (së lejuar) fyese:

gjuha ofenduese mund të mos përfitojë mbrojtjen e lirisë së shprehjes nëse ajo përbën denigrim të qëllimshëm, për shembull, kur qëllimi i vetëm i deklaratës fyese është të fyejë ... por përdorimi i frazave vulgare në vetvete nuk është vendimtar për ta vlerësuar një shprehje si fyese, pasi mund të shërbejë për qëllime thjesht stilistikore. Për Gjykatën, stilistika përbën pjesë të komunikimit si formë e shprehjes dhe, si e tillë, është e mbrojtur, së bashku me përmbajtjen e shprehjes (§ 48).⁵⁴

Në çështjen *Bordi Botues i Pravoye Delo dhe Shtekel kundër Ukrainës*, që kishte të bënte me materiale të marra fjalë për fjalë nga një gazetë në internet, burimi i të cilit ishte raportuar, Gjykata njohu dallimet midis shtypit të shkruar dhe internetit, por ishte e mendimit se:

duke pasur parasysh rolin që luan interneti në kontekstin e veprimtarive të medias profesionale ... dhe rëndësinë e tij për ushtrimin e së drejtës së lirisë së shprehjes në përgjithësi ... mungesa e një kuadri ligjor të mjaftueshëm në shkallë kombëtare që i lejon gazetarët ta përdorin informacionin e marrë nga interneti pa frikën se kjo do të sjellë sanksione pengon seriozisht ushtrimin e funksionit jetik të shtypit si "rojtat publik" (§ 64).

Gjykata është shprehur se shtypi mund të mbështetet në përmbajtjet e raporteve zyrtare, duke vlerësuar se "normalisht, kur bëhet fjalë për të kontribuar në debatin publik për çështje me interes legjitim, shtypi duhet të mbështetet në përmbajtjen e raporteve zyrtare, pa iu dashur të ndërmarrë kërkim të pavarur" (*Colombani dhe të tjerët kundër Francës*, § 65). Në të kundërt, sipas Gjykatës, "roli jetik i rojtarit publik të shtypit mund të minohet" (po aty, § 65). Kështu, në rastin *Gorelishvili kundër Gjeorgjisë*, një çështje që erdhi si rezultat i vlerësimit nga gazetari paditës i situatës financiare të një parlamentari në mërgim në dritën e deklaratës së pasurisë së këtij të fundit, Gjykata vërejti se gazetari kishte të drejtë "të mbështetej në përmbajtjen e deklaratës së pasurisë – një dokument zyrtar – pa pasur nevojë të ndërmerre një kërkim të pavarur" (§ 41). Në çështjen *Gutiérrez Suárez kundër Spanjës*, rasti i referuar kishte qenë subjekt i një hetimi të mëparshëm nga gjykatat dhe Gjykata sërish vërejti se nuk mund të pritej që gazetari të ndërmerre një kërkim të pavarur.

Në çështjen *Godlevskiy kundër Rusisë*, Gjykata kujtoi sërish se "duhet bërë dallim midis faktit nëse deklaratat ishin bërë nga gazetari apo ishin citime të të tjerëve" (§ 45).⁵⁵ Në këtë rast, aplikantit iu desh "të mbështetej te materialet e bëra publike nga një hetim i veprimeve të oficerëve nga njësia antidrogë dhe certifikata zyrtare mjekësore që paraqiste numrin e vdekjeve nga mbidoza" (po aty, § 47). Gjykata konstatoi se "botimi i aplikantit ishte një koment i drejtë mbi një çështje me interes publik, më shumë sesa një sulm i pashkak kundër reputacionit të oficerëve të përmendur të policisë" (po aty, § 47). Në çështjen *Timpul Info-Magazin dhe Anghel kundër Moldavisë*, gjykatat moldave dhe qeveria e Moldavisë ishin mbështetur vetëm te pjesa e artikullit që përmbante akuza për mitmarrje dhe e kishin nxjerrë nga konteksti. Kjo akuzë ishte e rëndë, por artikulli, i lexuar në tërësi, paralajmëronte qartë që zërat ishin të pabazë.

54. Citim nga çështja *Skalka kundër Polonisë*, § 34.

55. Citim nga çështja *Pedersen dhe Baadsgaard kundër Danimarkës* [DhL], § 77, *Thorgeir Thorgeirson kundër Islandës*, § 65, si dhe *Jersild kundër Danimarkës*, § 35.

Në çështjen *Dyundin kundër Rusisë*, Gjykata pranoi se “artikulli përmbante akuza të rënda mbështetur mbi fakte kundër policisë dhe se këto akuza ishin të mundshme për t’u provuar” (§ 35).⁵⁶ Megjithatë, ajo vlerësoi se “në kontekstin e ushtrimit të vënies në ekuilibër në përputhje me Nenin 10, veçanërisht kur bëhet fjalë për raportimin e deklaratimeve të palëve të treta nga gazetari, prova përkatëse nuk është nëse gazetari mund të provojë vërtetësinë e këtyre deklaratave, por nëse mund të përcaktohet një bazë faktike dhe e besueshme që është në përpjesëtim e natyrën dhe shkallën e akuzës” (po aty, § 35).

Në çështjen *Times Newspapers Ltd kundër Mbretërisë së Bashkuar (Nr. 1 dhe 2)*, Gjykata theksoi rolin e rëndësishëm “dytësor” të shtypit në raport me ruajtjen dhe vënien në dispozicion të arkivave në internet:

Gjykata bie dakord qysh në fillim me parashtrësit e aplikantit lidhur me kontributin thelbësor të dhënë nga arkivat në internet për ruajtjen e dhe vënien në dispozicion të lajmeve dhe informacionit. Këto arkiva përbëjnë një burim të rëndësishëm për edukimin dhe studimin historik, posaçërisht, duke qenë se mund jenë të gatshme të konsultohen nga publiku dhe përgjithësisht janë falas. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se, edhe pse funksioni parësor i shtypit në demokraci është të veprojë si “rojtar publik”, ai ka një rol të vlefshëm dytësor për mbajtjen dhe vënien në dispozicion të publikut arkiva që përmbajnë lajme të raportuara më parë (§ 45).⁵⁷

Megjithatë, duke qenë se arkivat lidhen me ngjarjet e shkuara, shtetet anëtare do të kenë liri më të madhe veprimi (kufi më të gjerë vlerësimi):

Megjithatë, kufiri i vlerësimit që u lejohet shteteve për të gjetur ekuilibrin midis të drejtave konkurruese ka gjasë të jetë më i madh më shumë kur bëhet fjalë për arkivat e lajmeve për ngjarjet e së kaluarës, sesa për raportimi e lajmeve të ditës. Në veçanti, detyra e shtypit për të vepruar në përputhje me parimet e gazetarisë së përgjegjshme, duke siguruar saktësinë e informacionit të botuar historik, më shumë sesa atij të momentit që konsumohet, ka gjasë më e rreptë në mungesë të urgjencës për botimin e materialit (po aty, § 45).

1.4. EFEKTI FRENUES

Shqetësimi kryesor për Gjykatën është të sigurojë që të gjitha masat e marra nga autoritetet kombëtare të mos kenë “efekt frenues” mbi debatet për çështje me interes legjitim publik. Sipas Gjykatës, efekti frenues mund të lindë kur një person përfshihet në “vetëcensurim”,⁵⁸ për shkak të frikës së sanksioneve jopërpjesëtimore⁵⁹ ose për shkak të frikës së ndjekjes penale, si rrjedhojë e ligjeve me objekt tejet të gjerë.⁶⁰ Ky efekt frenues “vepron në dëm të shoqërisë në tërësi”.⁶¹

Me qëllim që të parandalohen efekti frenues mbi debatet për çështje të interesit publik legjitim, Gjykata do të zbatojë nivelin më të lartë të kontrollit, “kontrollin më të kujdesshëm”, për çdo masë të marrë nga autoritetet kombëtare që janë edhe “të

56. Në këtë rast, kishte shumë të dhëna dokumentuese për të mbështetur akuzat. Shih gjithashtu çështjen *Hrico kundër Sllovakisë* dhe *Krasulya kundër Rusisë*.

57. Shih edhe § 27 dhe *Węgrzynowski dhe Smolczewski kundër Polonisë*, § 59.

58. *Vajnai kundër Hungarisë*, § 54.

59. *Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë* [DhL], § 114.

60. *Altuğ Taner Akçam kundër Turqisë*, § 68.

61. *Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë* [DhL], § 114.

afta” të krijojnë efekt frenues (*Bladet Tromsø dhe Stensaas kundër Norvegjisë*, § 64). Më konkretisht, Gjykata është shprehur se “kontrolli më i kujdesshëm nga ana e Gjykatës kërkohet kur ... masat e marra apo ndëshkimet e vendosura nga autoriteti kombëtar janë në gjendje të shkurajojnë pjesëmarrjen e shtypit në debate rreth çështjeve me interes legjitim publik” (po aty, § 64).⁶² Pavarësisht të gjithave, shtypi nuk duhet penguar “të ushtrojë detyrën e tij si furnizues informacioni dhe rojtar publik”.⁶³

Kjo qasje, për shembull, e ka shtyrë Gjykatën të vendosë në disa raste se dënimi me burgim nuk mund të vendoset si ndëshkim për fyerjen në kontekstin e debatit për një çështje me interes legjitim publik, pasi një ndëshkim i tillë “për nga vetë natyra, do të ketë në mënyrë të pashmangshme një efekt frenues”.⁶⁴ Gjykata ka qenë mjaft e drejtpërdrejtë lidhur me efektin frenues të vendimeve me burgim si masë penale për fyerjen. Në çështjen *Fatullayev kundër Azerbajxhanit*, për shembull, ajo vërejtë se:

gazetarët investigativë janë të detyruar të mos raportojnë për çështjet me interes të përgjithshëm, nëse rrezikojnë dënimin me burg, si një nga ndëshkimet standarde që mund të jepen për sulme të pajustificuara kundrejt reputacionit të individëve privatë. Frika nga një ndëshkim i tillë ka në mënyrë të pashmangshme efekt frenues mbi ushtrimin e lirisë gazetareske të shprehjes (§ 102).⁶⁵

Në çështjen *Independent News dhe Media*, që në fjalët e një gjyqtari që kishte mendim pakice “përfshin qartësisht një debat politik për çështje me interes të përgjithshëm, një fushë në të cilën kufizimet e lirisë së shprehjes duhet të interpretohen ngushtë”, Gjykata theksoi se “parimisht, dëmshpërblimet e mëdha të paparashikueshme në paditë për shpifje janë mjaft në gjendje të kenë një efekt të tillë [domethënë, efekt ‘frenues’] dhe, për rrjedhojë, kërkojnë kontrollin më të kujdesshëm”.⁶⁶ Ajo shtoi se “në përputhje me këtë dhe, edhe nëse vlerësimi i dëmeve në paditë për shpifje, siç arsyeton qeveria, është thelbësisht kompleks dhe i pasigurt, çdo pasiguri e tillë duhet mbajtur në minimum” (po aty, § 114).

1.5. PROPORCIONALITETI

Gjykata është shprehur se “natyra dhe ashpërsia e dënimeve të dhëna janë faktorë për t’u marrë parasysh kur vlerësohet proporcionaliteti i një ndërhyrjeje me lirinë e shprehjes të garantuar nga Neni 10” (*Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë*, § 111).⁶⁷ Ky parim do të ketë veçanërisht nëse konstatimi i fyerjes mund të arsyetohet, por dënimi i dhënë është shpërpjesëtimor. “Kontrolli më i kujdesshëm” i Gjykatës për efektin frenues në lirinë e medias përmendur më lart në pikën 1.4 është orientues në lidhje me këtë çështje (po aty, § 114). Një nga vendimet më të rëndësishme të Gjykatës për këtë pikë është ai i Dhomës së Lartë në çështjen

62. Shih edhe *Tønssbergs Blad AS dhe Haukom kundër Norvegjisë*, § 88.

63. *Lingens kundër Austrisë*, § 44.

64. *Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë* [DhL], § 116.

65. Shih edhe *Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë* [DhL], § 113 dhe *Mahmudov dhe Agazade kundër Azerbajxhanit*, § 49.

66. *Independent News dhe Media dhe Independent Newspapers Irlandës Limited kundër Irlandës*, § 114, citimi nga *Bladet Tromsø dhe Stensaas kundër Norvegjisë* [DhL], § 64.

67. Shih edhe *Skalka kundër Polonisë*, § 38.

Cumpănă dhe Mazăre. Gjykata mori në shqyrtim dënimin e dy gazetarëve rumunë për fyerjen e një sërë zyrtarëve publikë. Së pari, Gjykata u shpreh se ishte në kufirin e vlerësimit të gjykatave rumune për të konstatuar nëse këto deklarata, në formën e një karikature, ishin fyese. Megjithatë, Gjykata vijoi të vërente se sanksionet e vendosura, konkretisht, dënimet me burgim dhe urdhrat që i ndalonin të punonin si gazetarë për një vit, ishin “qartësisht shpërpjesëtimore” (po aty, § 118).

Përdorimi i testit të proporcionalitetit është i dukshëm në çështjen *Times Newspapers Ltd kundër Mbretërisë së Bashkuar (Nr. 1 dhe 2)*, kur Gjykata ra dakord me Gjykatën e Apelit të Anglisë dhe Uellsit, duke vërejtur se në ato rrethana, “kërkesa për të botuar një cilësim të përshtatshëm rreth një artikull që gjendet në arkivin e internetit, kur gazetës i është sjellë në vëmendje se është ngritur një padi për shpifje në lidhje me po këtë artikull të botuar në shtypin e shkruar” nuk përbën “ndërhyrje shpërpjesëtimore në të drejtën e lirisë së shprehjes” (§ 47).

Në çështjen *Independent News and Media* Gjykata u shpreh se pyetja themelore ishte nëse “kishte garanci vendase të përshtatshme dhe efektive, në shkallën e parë dhe në apel, kundër dëmshpërblimeve joproporcionale që siguronin një raport të arsyeshëm përpjesëtimor midis vendimit dhe cenimit të reputacionit” (§ 113). Gjykata vërejti në çështjen *MGN Limited kundër Mbretërisë së Bashkuar* se tarifat e larta të vendosura në raste të tilla ishin shpërpjesëtimore dhe, për pasojë, në shkelje të së drejtës së lirisë së shprehjes (§§ 217 deri në 219).

Kapitulli 2

Çështjet materiale

2.1. FAKTET DHE GJYKIMET VLERORE

Duke e nisur me vendimin e saj themelor në çështjen *Lingens kundër Austrisë*⁶⁸, Gjykata ka shquar midis fakteve dhe opinioneve, duke vlerësuar se kërkesa që i pandehuri të provojë të vërtetën e një opinioni të dyshuar si fyes shkel të drejtën e tij/saj për të përcjellë ide, si dhe të drejtën e publikut për t'i përfutur këto ide, në përputhje me Nenin 10 të Konventës, duke theksuar se:

duhet bërë një dallim i kujdesshëm midis fakteve dhe gjykimeve vlerore. Ekzistenca e fakteve mund të dëshmohet, ndërsa e vërteta e gjykimeve vlerore nuk mund të provohet ... Sa u përket gjykimeve vlerore, kjo kërkesë [për të provuar të vërtetën] është e pamundur të përmbushet dhe shkel vetë lirinë e mendimit (po aty, § 46).⁶⁹

Edhe pse dallimi duket i qartë, nuk ka gjithnjë një vijë ndarëse të mirëpërcaktuar që ndan faktet nga gjykimet vlerore në praktikë. Po ashtu, me raste, Gjykata e ka mjegulluar këtë dallim, për shembull në çështjen *Karsai kundër Hungarisë*, kur i referohet një "deklarate fakti" të caktuar si "ngarkuar me vlerë" (§§ 32 dhe 33). Po ashtu, Gjykata ka deklaruar në mënyrë të përsëritur se, "edhe kur deklarata përbën gjykim vleror, proporcionaliteti i ndërhyrjes mund të varet nëse ekziston një bazë e mjaftueshme faktike për deklarimin e kundërshtuar, duke qenë se edhe një gjykim vleror pa asnjë bazë faktike që e mbështet mund të jetë i tepruar".⁷⁰

Në çështjen *Dichand dhe të tjerët kundër Austrisë*,⁷¹ Gjykata u shpreh se kritikata, edhe në gjuhë të ashpër e polemike, kundër strategjive dhe mbivendosjes së interesave të një politikani jurist ishin gjykime vlerore që kishin bazë të mjaftueshme faktike

68. Shih edhe *Schwabe kundër Austrisë*; *De Haes dhe Gijssels kundër Belgjikës*, § 47 dhe *Prager dhe Oberschlick kundër Austrisë*, § 37, kur u vlerësua se duhet të kishte bazë faktike të mjaftueshme për shprehjen e opinionit.

69. Shih edhe çështjet e ndryshme kundër Rusisë, përfshi *Fedchenko kundër Rusisë (Nr. 1 dhe 2)*, kur Gjykata konstatoi se një nëpunës civil duhet të tolerojë më shumë kritika sesa një individ privat dhe gjykatat vendase nuk kishin arritur të bënin dallimin midis një deklarate fakti dhe një gjykimi vleror, vërtetësia e të cilit nuk mund të provohet. Shih edhe *Harlanova kundër Letonisë*.

70. *Jerusalemi kundër Austrisë*, § 43, që citon *De Haes dhe Gijssels kundër Belgjikës*, § 47; *Oberschlick kundër Austrisë (Nr. 2)*, § 33, *Dichand dhe të tjerët kundër Austrisë*, §§ 42 dhe 43; *Scharsach dhe News Verlagsgesellschaft mbH kundër Austrisë*, §§ 40 dhe 41; *Veraart kundër Holandës*, § 55.

71. Shih edhe *Oberschlick kundër Austrisë (nr.2)*; *Lopes Gomes da Silva kundër Portugalisë*, në vijim të *Prager dhe Oberschlick kundër Austrisë*, § 38 dhe *Feldek kundër Sllovakisë*, § 86.

dhe paraqisnin një koment të drejtë mbi çështjet e interesit të përgjithshëm publik. Koncepti i gjykimit vleror, siç u përqaftua nga gjykata, është më i gjerë sesa thjesht një koment, për faktin se përfshin vlerësimin dhe analizën e fakteve, si dhe opinionit. Mjaftueshmëria e bazës faktike për gjykimin vleror është kështu një element i rëndësishëm për t'u marrë në konsideratë, edhe pse pesha që i duhet dhënë ndryshon në varësi të natyrës së komentit apo gjykimit vleror.⁷²

Në çështjen *Thorgeirson kundër Islandës*, Gjykata u shpreh se, edhe pse artikujt mbështeteshin kryesisht mbi zërat, historitë dhe deklaratat e të tjerëve, ata kishin të bënin me një çështje të rëndësishme me interes publik (domethënë, brutalitetin e policisë) dhe gazetarit nuk duhet t'i kërkohet të provojë bazën faktike për këto deklaratat.

Në çështjen *Fedchenko kundër Rusisë*, duke qenë se një tjetër gazetë kishte raportuar mbi çështjen, duke iu referuar një auditi, Gjykata vendosi se autorët kishin bazë të mjaftueshme faktike për akuzat (opinionin) e tyre. Megjithatë, në disa rrethana, Gjykata mund të shohë nevojën për kërkim të pavarur. Për shembull, në çështjen *Standard Verlagsgesellschaft mbH (Nr. 2) kundër Austrisë*, ku u citua një opinion i specializuar që bënte akuzat të përsëritura se Z. Haider, atë kohë Guvernator Rajonal i Carinthia-s, kishte mashtruar qëllimisht qeverinë rajonale, Gjykata u shpreh se gazeta duhej ta kishte parë vetë opinionin e ekspertit e jo të mbështetej thjesht te deklaratat për shtyp e nxjerrë nga Partia Socialiste, e cila e kishte përmbledhur opinionin e specializuar në mënyrë të pasaktë.

Në çështjen *Lopes Gomes da Silva kundër Portugalisë*,⁷³ që kishte të bënte me një kryeartikull në një gazetë, Gjykata vërejti se dënimi i gazetarit për fyerje ishte shkelje e lirisë së tij të shprehjes. Ajo vlerësoi se kishte bazë faktike për komentet e bëra me fjalë mjaft therëse rreth besimeve dhe ideologjisë politike të kandidatit të zgjedhur për të kandiduar në zgjedhjet e këshillit bashkiak. Situata përfshinte qartësisht një debat politik me interes të përgjithshëm, u shpreh Gjykata, një fushë në të cilën kufizimi i shprehjes duhet interpretuar ngushtë. Po ashtu, në çështjen *Hrico kundër Sllovakisë*,⁷⁴ që kishte të bënte me artikujt që kritikonin një gjyqtar të gjykatës së lartë, Gjykata vërejti se ato përbëheshin nga gjykime vlerore që mbështeteshin mjaftueshëm në fakte. Sikur të mos kishte bazë faktike, opinionin mund të dukej i tepruar, por ky nuk ishte rasti, konstatoi Gjykata.

Jurisprudenca që mbështet lirinë për të botuar gjykime vlerore përfshin që nga çështjet ku ka bazë të mjaftueshme faktike, deri tek ato që kanë pak ose aspak. Kërkesa për fakte mbështetëse mundet, për rrjedhojë, të ndryshojë sipas kontekstit. Në çështjen *Dichand dhe të tjerët kundër Austrisë, për shembull, Gjykata gjeti shkelje të Nenit 10, edhe pse për njërin prej gjykimeve vlerore kishte vetëm një "bazë faktike të dobët" (§ 52). Po ashtu, në çështjen *Chalabi kundër Francës*, Gjykata konstatoi se rasti përfshinte gjykime vlerore dhe se shumë dokumente që u paraqitën tregonin se, në kohën kur ishte shkruar artikulli, komentet në fjalë nuk kishin qenë fare pa bazë faktike: "baza faktike në çështjen aktuale nuk kishte qenë joekzistuese" (përkthim jozyrtar, § 44). Nga ana tjetër,*

72. Shih *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt kundër Austrisë*.

73. Shih edhe *Feldek kundër Sllovakisë*, § 86.

74. Shih edhe *Fleury kundër Francës; Cărlan kundër Rumanisë dhe Laranjeira Marques da Silva kundër Portugalisë*.

Gjykata konstatoi në çështjen *Cuc Pascu kundër Rumanisë*⁷⁵ se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10 në rrethanat kur, në mungesë të bazës faktike dhe qëndrimit të tij si gazetar, aplikanti duhet të kishte dëshmuar rigorozitetin maksimal e të kishte treguar kujdes të posaçëm përpara se të botonte artikullin fytes (përkthim jozyrtar, § 33). Ai nuk kishte verifikuar as përmbajtjen e artikullit përpara se të botohej, edhe pse informacioni vinte nga një palë e tretë. Për më tepër, lidhur me komentet fytese të bëra nga aplikanti, Gjykata vërejtë se nuk mund të konsiderohej se ai ishte mbështetur në një përdorimin e “shkallë ekzagjerimi” ose “provokimi” që lejohej nga liria gazetareske (po aty, § 34). Po ashtu, në çështjen *Kuliš kundër Polonisë*, Gjykata u shpreh se “edhe kur një deklaratë përbën gjykim vleror, proporcionaliteti i ndërhyrjes mund të varet nga ekzistenca ose jo e një baze të mjaftueshme faktike për deklaratën e kundërshtuar, duke qenë se edhe një gjykim vleror mund të jetë i tepruar kur nuk ka bazë faktike ta mbështetë” (§ 39).

Për rrjedhojë, çështja ka të bëjë me proporcionalitetin e ndërhyrjes në lirinë e shprehjes, më shumë sesa me kërkesën për një bazë faktike (të mjaftueshme). Për shembull, Gjykata nuk do të kërkojë bazë faktike (të mjaftueshme) në kontekstin e një debati të ndezur politik, mbështetur në konstatimin se:

Dallimi midis deklaratave të faktit dhe gjykimeve vlerore ka më pak rëndësi kur deklarata e kundërshtuar është bërë gjatë një debati të ndezur politik në nivel lokal dhe ku zyrtarët e zgjedhur dhe gazetarët duhet të gëzojnë liri të gjerë të kritikojnë veprimet e një autoriteti vendor, edhe kur deklaratat mund të mos mbështeten qartësisht në fakte.⁷⁶

Vlen të konstatohet se, edhe në lidhje me nevojat për të deklaruar apo për t’iu referuar fakteve bazë që mbështesin një opinion apo gjykim vleror, Gjykata u shpreh në çështjen *Feldek kundër Sllovakisë* se nuk mund “të pranonte pohimin që, në parim, gjykimi vleror mund të konsiderohet i tillë vetëm nëse shoqërohet me faktet në të cilat mbështetet ky gjykim” (§ 86). Ajo shtoi se “nevoja e lidhjes midis një gjykimi vleror dhe fakteve që e mbështesin mund të ndryshojë nga rasti në rast, në përputhje me rrethanat konkrete” (po aty, § 86). Kjo në të vërtetë është provuar në jurisprudencën përkatëse, edhe pse Gjykata është shprehur se, “në thelb”, Neni 10

ua lë gazetarëve në dorë të vendosin nëse është e nevojshme apo jo që të paraqesin dokumente të tilla për të siguruar besueshmëri. Ai mbron të drejtën e gazetarëve për të përcjellë informacion rreth çështjeve me interes të përgjithshëm, me kusht që të veprojnë në mirëbesim dhe mbi një bazë faktesh të saktë, si dhe që të ofrojnë informacion “të besueshëm e preciz”, në përputhje me etikën e gazetarisë.⁷⁷

Në çështjen *Lopes Gomes da Silva kundër Portugalisë*, gjykatat kombëtare portugeze kishin konstatuar se artikulli kryesor në një gazetë që kritikonte pikëpamjet politike të një juristi dhe gazetari i cili kandidonte në zgjedhjet e këshillit bashkiak të Lisbonës ishte fytes. Gjykata i kushtoi “rëndësi të madhe” faktit se aplikanti, i cili ishte administrator i gazetës asokohe, kishte rishtypur fragmente nga artikujt e fundit të kandidatit në zgjedhje përkrah artikullit kryesor në fjalë. Duke e bërë këtë, Gjykata u shpreh se ai “kishte vepruar në përputhje me rregullat që drejtojnë profesionin e

75. Shih edhe çështjen *Flux kundër Moldavisë* (Nr. 6), §§ 29 dhe 30, ku Gjykata ishte sërish e shqetësuar për standardet gazetareske.

76. *Lombardo dhe të tjerët kundër Maltës*, § 60; *Dyuldin dhe Kislov kundër Rusisë*, § 49.

77. *Fressoz dhe Roire kundër Francës*, § 54.

gazetarit” (§ 35). Ajo shpjegoi më tej se “në reagim ndaj këtyre artikujve”, aplikanti “i kishte lejuar lexuesit të formonin mendimin e tyre duke e vendosur artikullin kryesor në fjalë përkrah deklaratave të personit të përmendur në atë artikull” (po aty, § 35).

Po ashtu, në çështjen *Belpietro kundër Italisë*, Gjykata konstatoi se vendosja e një fotoje të caktuar përkrah artikullit që ishte në qendër të gjykimit “kontribuoi për të përforcuar në sytë e lexuesve argumentet e parashtruara në artikull, përfshi ato që mund të konsideroheshin si sulm ndaj reputacioneve profesionale të prokurorëve publikë” (përkthim jozyrtar, § 59).

Nga ana tjetër, në çështjen *Salumäki kundër Finlandës*, përdorimi i titujve që nënkuptime të rreme që nuk mbështetësin, madje kundërshtoheshin, nga teksti i artikujve të gazetës me të cilët ishin lidhur, u konsiderua fyes nga gjykatat kombëtare finlandeze. Gjykata u shpreh se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10, pasi lidhja e biznesmenit të famshëm me një vrasje (edhe pse në formën e pyetjes) “përbënte pohim nëpërmjet aludimit të një fakti që ishte shumë i dëmshëm për reputacionin” e biznesmenit në fjalë (§ 59).

Ndryshimi midis fakteve dhe gjykimeve vlerore është shfaqur shpesh edhe në çështjet ku objekt ka qenë satira. Në çështjen *Nikowitz dhe Verlagsgruppe News GmbH kundër Austrisë*, për shembull, përfshihej një artikull satirik për një skiator Austriak që po kënaqej qëllimisht me lajmin se skiatori rival ishte dëmtuar. Gjykata vërejti se kishte pasur shkelje të Nenit 10, pasi komentit ishte gjykim vleror i shprehur si shaka dhe se ishte në kufijtë e komentit të pranueshëm satirik në një shoqëri demokratike.

2.2. SUBJEKTI I DEKLARATËS

Kur Gjykata shqyrton gjykimet për fyerje, ajo merr parasysh subjektin ose shënjestrën e një deklaratë të dyshuar fyese. Kështu, kur një botim ka të bëjë me individë të caktuar, si politikanë, zyrtarë publikë ose figura publike, Gjykata është shprehur se këta individë “duhet të presin që të t’u nënshtrohen kufijve më të gjerë të kritikës së pranueshme”.⁷⁸ Është e mundur të bësh dallimin midis kategorive të ndryshme të subjekteve/shënjestrave të fyerjes, por një nga konsideratat themeltare për Gjykatën është natyra publike e statusit dhe/ose rolit të personit, siç do ta shohim më poshtë.

2.2.1. Politikanët

Në vendimin e saj për çështjen *Lingens kundër Austrisë*, Gjykata formuloi parimin e rëndësishëm se “kufijtë e kritikës së pranueshme” janë “më të gjerë, kur vjen fjala për një politikan si i tillë, sesa kur bëhet fjalë për një individ privat” (§ 42). Arsyeya për këtë është se politikasi “pashmangshmërisht dhe me vetëdije është i hapur ndaj kontrollit të imët të çdo fjale apo veprimi prej gazetarëve dhe publikut në përgjithësi dhe, për pasojë, duhet të tregojë një nivel më të madh tolerance” (po aty, § 42). Në jurisprudencën e mëvonshme, Gjykata ka shtuar se një politikan e

---

78. Për këtë citim dhe për një listë shumë më të zgjeruar kategorish sesa ato të përdorura në këtë studim, shih dokumentin informativ, “Mbrojtja e reputacionit”, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Këshilli i Evropës.

ekspozon ndaj këtij kontrolli, aq më tepër nga kundërshtarët e tij/saj politikë.⁷⁹ Po ashtu, Gjykata, në çështjen *Lingens*, pranoi se mbrojtja e reputacionit “përfshin edhe politikanët, edhe kur ata nuk veprojnë në cilësi private; por, në të tilla raste, kërkesat për këtë mbrojtje duhen peshuar në raport me interesat e diskutimit të hapur të çështjeve politike” (po aty, § 42).⁸⁰

Në çështjen *Lopes Gomes da Silva kundër Portugalisë*, Gjykata përsëriti parimet që gjejnë zbatim për politikanët, të cilët duhet të shfaqin një shkallë më të madhe tolerance, veçanërisht kur ata vetë japin deklaratave publike që janë të ekspozuara ndaj kritikës (§ 30 ii).⁸¹ Në po të njëjtën linjë, në çështjen *Brasilier kundër Francës*, Gjykata e vlerësoi me vend që paditësi – një deputet, kryetar i bashkisë së Parisit dhe Kryetar i Njësisë Bashkiake Pesë të Parisit – ishte “sigurisht personalitet politik dhe mediatik” (përkthim jozyrtar, § 41). Gjykata shtoi në çështjen *Alves da Silva kundër Portugalisë* se politikanët duhet të tregojnë shkallë më të lartë tolerance kundrejt kritikave, sidomos kur kritika merr formën e satirës (§ 28). Sjellim ndërmend (shih rubrikën 1.3, më lart) se Gjykata e konsideron satirën si formë të shprehjes artistike dhe të komentimit shoqëror që, natyrshëm, synon të provokojë dhe trazojë.

Gjykata e ka qartësuar objektin e shkallës më të lartë të tolerancës që duhet treguar nga politikanët në çështje të tjera të jurisprudencës. Parimi gjen zbatim aq më shumë kur bëhen pohime të dyshuara fyese në kundërpërgjigje të deklaratave nga politikanët, “që kanë qartësisht qëllim të jenë provokuese dhe, për pasojë, të ndezin reagime të forta”.⁸² Në të njëjtën çështje, *Oberschlick kundër Austrisë (Nr. 2)*, kur aplikanti gazetar e përshkroi udhëheqësin asokohe të Partisë Austriake për Liri provincës dhe kryetarin e provincës së Carinthia-s, Jörg Haider, si idiot (“Trottel”), Gjykata konstatoi se, edhe pse e diskutueshme, deklaratat nuk përbënte “sulm të pashkak personal, duke qenë se autori ofronte një shpjegim të kuptueshëm objektiv, që rridhte nga fjalimi i Z. Haider, i cili ishte vetë provokues” (§ 33). Gjykata i vlerësoi si fjalimin e Haiderit, ashtu edhe reagimin e Oberschlick-ut si pjesë e diskutimit politik që ishte provokuar nga fjalimi.

Në çështjen *Mladina d.d. Ljubljana kundër Sllovenisë*, Gjykata vërejtë se dënimi i gazetarit për fyerjen e një politikani përbënte shkelje të Nenit 10, mes të tjerash, pasi artikulli që nxiti padinë për shpifje dhe dënimin, “përputhej jo vetëm me ... komentet provokuese të [politikani], por edhe me stilin në të cilin i kishte shprehur ato” (§ 45). Artikulli ishte një reagim ndaj fjalimit të mbajtur nga politikani në fjalë gjatë debatit parlamentar për martesat e të njëjtit seks. Në fjalën e tij, që ishte në një linjë me atë të partisë së tij politike dhe “i portretizonte homoseksualët si një grup përgjithësisht i padëshiruar i popullsisë”, politikani imitoi një burrë homoseksual duke përdorur gjeeste specifike që, sipas mendimit të Gjykatës, “mund të konsiderohen si tallje që nxit stereotipet negative” (po aty, § 44).

Në çështjen *Tammer kundër Estonisë*, një gazetar u dënua se kishte fyer një këshilltarë politike, e cila kishte pasur një histori me një ish-kryeministër, nga e cila kishte lindur

79. *Pakdemirli kundër Turqisë*, § 45.

80. Shih edhe *Oberschlick kundër Austrisë*, §§ 57-59 dhe *Oberschlick kundër Austrisë (Nr. 2)*, § 29.

81. Duke cituar edhe *Oberschlick kundër Austrisë (Nr. 2)*, § 29. Shih edhe *Pakdemirli kundër Turqisë*, § 45; *Eon kundër Francës*.

82. *Oberschlick kundër Austrisë (Nr. 2)*, § 31.

fëmijën e tij, që, sipas gazetarit, kishte shkaktuar prishjen e martesës; më vonë, ajo e braktisi fëmijën. Gjykata konstatoi se kjo kishte lidhje me jetën e saj private, jo me sjelljen e saj politike dhe, për pasojë, nuk kishte shkelje të Nenit 10. Ajo nuk ishte më figurë politike, nuk ishte vendosur se kishte ndonjë interes publik dhe, përpos kësaj, gazetari ishte dënuar vetëm me një gjobë të vogël. Në kundërshtim me këtë, në çështjen *Malisiewicz-Gaçior kundër Polonisë*, fyerja e politikanit në kontekstin e një debati të ndezur politik nuk paraqiste asnjë justifikim për dhënien e një dënimi me burg, që duhej të kishte pasur “një efekt frenues” në lirinë e shprehjes në debatin publik në përgjithësi (§ 68).⁸³

2.2.2. Kryetarët e shteteve dhe qeverive

Historikisht, një numër shtetesh anëtare të Këshillit të Evropës janë përpjekur të mbrojnë reputacionin e kreut të shtetit përmes ligjeve të posaçme dhe penaliteteve të larta për deklarata të dyshuara fyese që kanë në shënjestër kreun e shtetit. Për shembull, në çështjen *Colombani dhe të tjerët kundër Francës*, Gjykata mori në shqyrtim ligjin Francës për fyerjen që kriminalizonte deklaratat, përfshi “komentet fyese”, që kishin të bënin me një kryetar të huaj shteti, por ndryshe nga ligjet penale për fyerjen, nuk kishte argument mbrojtës për këtë arsyetim. Gjykata vendosi se “paaftësia për të dhënë një arsyetim ishte një masë që e tejkalonte atë që kërkohej për mbrojtjen e reputacionit dhe të drejtave të një personi, edhe kur ky person ishte kryetar i shtetit ose i qeverisë” (§ 66). Arsyeja për këtë është se:

efekti i ndjekjes penale, në përputhje me paragrafin 36 të Ligjit të 29 korrikut 1881 është dhënia e një statusi të posaçëm ligjor kryetarëve të shtetit, duke i mbrojtur ata nga kritikata që vijnë vetëm si rrjedhojë e funksionit ose statusit të tyre, pavarësisht nëse kritika është e përligjur. Kjo, në optikën e ligjit, përbën dhënien e një privilegji të posaçëm për kryetarët e huaj të shtetit, çka nuk pajtohet me praktikën dhe konceptet politike moderne. Pavarësisht interesit të dukshëm që ka çdo shtet për të ruajtur marrëdhënie miqësore të mbështetura në besim me udhëheqësit e shteteve të tjera, ky privilegj e tejkalon atë çka është e nevojshme që ky objektivi të arrihet (po aty, § 68).

Qysh prej vendimit në çështjen *Colombani*, Gjykata e ka rikonfirmuar qëndrimin e saj lidhur me këtë çështje dhe e ka përforcuar atë, së pari, duke shtuar se parimi gjen zbatim, *a fortiori*, për legjislacionin që i nënshtrohet interpretimit në kompetencën gjyqtares.⁸⁴ Ajo e ka konsoliduar qëndrimin e saj edhe duke u shprehur në vendimin e çështjes *Artun dhe Güvener kundër Turqisë* se gjetjet e saj në rastin *Colombani* lidhur me kryetarët e huaj të shteteve:

gjejnë zbatim *a fortiori* kur bëhet fjalë për interesin e shtetit për të mbrojtur reputacionin e kryetarit të vet: ky interes nuk mund të justifikojë që këtij të fundit t’i jepet një privilegj apo mbrojtje e posaçme sa i përket së drejtës së njerëzve të tjerë për të informuar apo shprehur mendime rreth tij. Të mendosh në tjetër mënyrë nuk do të ishte në pajtim me praktikën dhe idetë moderne politike (përkthim jozyrtar, § 31).⁸⁵

83. Shih Barendt E. (2009), “Balancing freedom of expression dhe privacy: the jurisprudence of the Strasbourg Court”, *Buletini i Ligjit për Median Vëll. 1*, Numri 1, f. 67, ku ai diskuton gjithashtu çështjen *Karhuvaara dhe Iltalehti kundër Finlandës*.

84. *Pakdemirli kundër Turqisë*, § 52.

85. Duke cituar çështjen *Colombani dhe të tjerët kundër Francës*, § 68 dhe *Pakdemirli kundër Turqisë*, § 52

Gjykata u mbështet në një arsyetim të ngjashëm në çështjen *Otegi Mondragon kundër Spanjës*, kur u shpreh se:

fakti që Mbreti ka një pozicion asnjans në debatin dhe aktet politike si arbitër dhe simbol i bashkimit të shtetit nuk duhet ta mbrojë atë nga e gjithë kritika gjatë ushtrimit të detyrave të tij zyrtare ose, siç është edhe rasti aktual, në cilësinë e tij si përfaqësues i shtetit të cilin simbolizon, veçanërisht nga persona që sfidojnë në mënyrë të ligjshme strukturat kushtetuese të shtetit, përfshi monarkinë (§ 56).

Pika themelore ku përqendrohej çështja *Otegi Mondragon kundër Spanjës* ishte një dispozitë ligjore “që i jep kryetarit të shtetit një nivel më të lartë mbrojtjeje, sesa personave të tjerë (të mbrojtur nga ligji i zakonshëm për fyerjet) ose institucioneve (si qeveria dhe Parlamenti) kur bëhet fjalë për zbulimin e informacionit apo opinioneve që kanë të bëjnë me ta dhe që parashikojnë ndëshkime më të rënda për deklaratat fyese” (§ 55). Gjykata theksoi gjetjen e saj më të hershme në vendimin e çështjes *Colombani*, se “ofrimi i mbrojtjes më të madhe përmes një ligji të posaçëm për fyerjet, si rregull, nuk do të ishte në përputhje me frymën e Konventës” (po aty, § 55).⁸⁶

Gjykata priret të zbatojë një qasje të ngjashme kundrejt qeveritarëve, domethënë, kryeministrave dhe ministrave. Çështja *Tuşalp kundër Turqisë* kishte të bënte me masat civile të marra kundër aplikantit për shkak se kishte fyer Kryeministrin turk, Recep Tayyip Erdoğan, të cilin Gjykata e klasifikoi si “politikan i rangut shumë të lartë” (§ 45). Në çështjen *Axel Springer AG kundër Gjermanisë (Nr. 2)*, Gjykata e përshkroi pozicionin (e mëparshëm) të Gerhard Schröderit si Kancelar i Gjermanisë “një nga postet më të larta politike në Republikën Federale të Gjermanisë”, çka nënkuptonte se atij i duhet të tregonte një “shkallë më të lartë tolerance sesa një individ privat” (§ 67). Në çështjen *Turhan kundër Turqisë*, Gjykata konstatoi se komentet e kundërshtuara ishin gjykime vlerore që kishin lidhje me një ministër, domethënë, “një figurë publike për të cilin kufijtë e kritikës së pranueshme janë më të gjerë sesa për një individ privat” (§ 25). Natyra dhe statusi i postit politik, për rrjedhojë, mund të thuhet se është tejet e rëndësishme nga këndvështrimi i proporcionalitetit.

Gjykata ka pasur raste të vlerësojë nëse ekziston një e drejtë e reputacionit pas vdekjes. Nipi i Josif Stalinit paraqiti në Strasburg një çështje që përqendrohej te pyetjet nëse: (i) e drejta e reputacionit e gjyshit të tij ishte shkelur nga dy botime dhe (ii) e drejta e vetë aplikantit për respektimin e jetës së tij private e familjare ishin në rrezik në këtë rast (*Dzhugashvili kundër Rusisë*). Aplikantit iu mohua legjitimiteti në raport me pretendimin e parë, pasi të drejtat në fjalë nuk janë të transferueshme (po aty, §§ 24 dhe 25). Gjykata bëri dallimin “midis sulmeve fyese ndaj jetës së personave privatë, reputacioni i të cilëve, si pjesë e pandarë e reputacionit të familjeve të tyre, mbetet në kuadrin e Nenit 8, dje kritikës së ligjshme ndaj figurave publike, të cilat, duke marrë role drejtuese, e ekspozojnë veten ndaj kontrollit të jashtëm” (po aty, § 30).⁸⁷ Duke e bërë këtë, ajo e përshkroi Stalinit si “figurë publike e njohur në botë” (po aty, 29). Gjykata theksoi rëndësinë e lirisë së shprehjes për të siguruar kërkimin e së vërtetës historike (po aty, § 33),⁸⁸ duke theksuar se “ngjarjet historike me rëndësi të

86. Shih gjithashtu *Eon kundër Francës*, § 55.

87. Në këtë mënyrë, Gjykata bëri dallimin e vendimit të saj nga çështja *Putistin kundër Ukrainës*, që kishte të bënte me një individ privat (diskutuar më lart).

88. Shih edhe *Chauvy dhe të tjerët kundër Francës*, § 69.

madhe që ndikonin në fatet e shumicës së njerëzve, ashtu si edhe figurat historike të përfshira e përgjegjëse për ta, mbeten në mënyrë të pashmangshme të hapura ndaj kontrollit historik dhe kritikës, duke qenë se paraqesin një çështje me interes të përgjithshëm për shoqërinë” (po aty, § 32). Duke theksuar “interesin dhe rëndësinë e jashtëzakonshme publike” të ngjarjeve në fjalë, Gjykata konstatoi se “roli historik i paraardhësit të aplikantit kërkonte një shkallë më të lartë tolerance kundrejt kontrollit dhe kritikës publike ndaj personalitetit dhe verave të tij” (po aty, § 35).

2.2.3. Qeveria dhe autoritetet publike

Siç është përcaktuar nga Gjykata në çështjen *Castells kundër Spanjës*, “kufijtë e kritikës së lejueshme janë më të gjerë kur bëhet fjalë për qeverinë, sesa për një qytetar privat ose edhe një politikan” (§ 46). Arsyeja për këtë është se në një “sistem demokratik, veprimet dhe mosveprimet e qeverisë duhet t’i nënshtrohen kontrollit të imtë jo vetëm të autoriteteve ligjvënëse dhe gjyqësore, por edhe të shtypit dhe opinionit publik” (po aty, § 46).

Çka është me rëndësi, sa i takon ndjekjes penale nga qeveria, Gjykata u shpreh se “pozicioni dominues që ka qeveria sjell si nevojë që ajo të shfaqë vetëpërmbytje në shfrytëzimin te procedimi penal, sidomos kur ka të tjera mjete në dispozicion për t’iu përgjigjur sulmeve dhe kritikave të pajustificuara të kundërshtarëve të saj ose medias” (përkthim jozyrtar, po aty, §46).

Përveç fokusit të mësipërm mbi qeverinë (domethënë, pushtetin ekzekutiv të shtetit), parimet e kontrollit nga afër dhe kufijve më të gjerë të kritikës së lejueshme gjejnë zbatim *mutatis mutandis* edhe për degët e tjera të qeverisë (të përkufizuara gjerësisht) dhe autoritetet publike. Siç theksohet nga Gjykata në vendimin e saj në çështjen *Vides Aizsardzibas Klubs kundër Letonisë*, “autoritetet publike, në parim, e vënë veten në dispozicion të kontrollit të përhershëm nga qytetarët dhe, duke qenë në mirëbesim, gjithkush duhet të jetë në gjendje të tërheqë vëmendjen e publikut drejt situatave që ata i konsiderojnë të paligjshme” (përkthim jozyrtar, § 46).

Po ashtu, në çështjen *Dyuldin dhe Kislov kundër Rusisë*, Gjykata konstatoi shkelje të Nenit 10 kur një gazete iu kërkua t’u paguante dëmshpërblim pjesëtarëve të një qeverie rajonale, pas botimit të një letre të hapur që kritikonte autoritetin rajonal. Gjykata vërejti se letra nuk kishte përmendur asnjë nga zyrtarët e qeverisë që kishin ngritur padi dhe u shpreh se “një nga kërkesat thelbësore të ligjit për fyerje ishte që, në mënyrë që të përbënte motiv për ngritje padie, deklarata fyese duhet t’i referohet një personi në veçanti” (§ 43). Gjykata arsyetoi se nëse:

të gjithë zyrtarët e shtetit do të lejoheshin të padisnin për fyerje në lidhje me çdo deklaratë që kritikonte administrimin e çështjeve shtetërore, edhe në situatat kur zyrtari nuk përmendet me emër apo në mënyrë tjetër identifikuese, gazetarët do të përmbyteshin nga paditë. Jo vetëm që kjo do të sillte si rezultat një barrë të tepruar e shpërpjesëtimore për median, duke tensionuar burimet e tyre dhe duke i përfshirë në padi pa fund, por edhe do të kishte një efekt të pashmangshëm frenues mbi shtypin në ushtrimin e detyrës së tij si përçues i informacionit dhe rojtar publik (po aty, § 43).⁸⁹

89. Shih edhe *Radio Twist a.s. kundër Sllovakisë*, § 53

Në këtë çështje dhe në të tjera, Gjykata ia ka ulur rëndësinë dallimit midis deklaratave të faktit dhe gjykimeve vlerore, "kur zyrtarët e zgjedhur dhe gazetarët duhet të gëzojnë liri të madhe të kritikojnë veprimet e një autoriteti vendor, edhe nëse deklaratat e bëra mund të mos jenë të mbështetura në fakte" (po aty, § 49; shih rubrikën 2.1, më lart).

2.2.4. Zyrtarët publikë

Në çështjen *Janowski kundër Polonisë*, e cila kishte të bënte me fyerjet që u ishin drejtuar rojave bashkiake, si dhe në një sërë vendimesh pasuese, si ai i çështjes *Nikula kundër Finlandës*, që kishte të bënte me fyerjet e drejtuara kundër një prokurori, Gjykata u shpreh se:

nëpunësit civilë në cilësi zyrtare janë, ashtu si politikanët, subjekt i kufijve më të gjerë të kritikës së pranueshme. Pa dyshim, në disa rrethana, këta kufij mund të jenë më të gjerë sa u takon nëpunësve civilë që ushtrojnë kompetencat e tyre sesa në raport me individët privatë. Megjithatë, nuk mund të thuhet se nëpunësit civil janë të hapur me vetëdije ndaj kontrollit të çdo fjale apo veprimi të tyre në atë shkallë që janë politikanët dhe, për pasojë, duhen trajtuar njësoj me këta të fundit kur bëhet fjalë për kritikën ndaj veprimeve të tyre.⁹⁰

Një faktor ndërlikues që përfshihet në vendosjen e kufijve të kritikës së pranueshme ndaj nëpunësve civil shtohet nga vlerësimi i Gjykatës se "mund të jetë nevoja që nëpunësit civilë të mbrohen nga sulmet ofenduese, abuzive dhe fyese që vlerësohet se i ndikojnë ata në përmbushjen e detyrave dhe dëmtojnë besimin e publikut tek ata dhe pozicioni që mbajnë".⁹¹

Kufijtë më të gjerë të kritikës së pranueshme mund të gjejnë zbatim për disa lloje nëpunësish civilë, por jo të tërë, në varësi të natyrës së funksioneve dhe përgjegjësisë. Në çështjen *Lešník kundër Sllovakisë*, për shembull, nëpunësit civilë në fjalë ishin prokurorë publikë, "detyra e të cilëve ishte të kontribuonin në miradministrimin e drejtësisë" dhe që i bën ata "pjesë të makinerisë gjyqësore në kuptimin më të gjerë të fjalës" (§ 54). Gjykata u shpreh se për këtë arsye është "në interesin e përgjithshëm që, si oficerët gjyqësorë, ata duhet të gëzojnë besimin e publikut" dhe se "mund të jenë e nevojshme, për rrjedhojë, që shteti t'i mbrojë nga akuzat e pabaza" (po aty, § 54).

Në çështjen *Busuioc kundër Moldavisë*, Gjykata refuzoi të ndiqte linjën e arsyetimit në vendimet e saj për çështjet *Janowski dhe Nikula*, midis të tjerave, për shkak se "ankimuesit në fjalë nuk ishin as oficerë të zbatimit të ligjit, as prokurorë; zbatimi i parimit *Janowski* për të gjithë personat që janë të punësuar nga shteti apo kompanitë shtetërore do të ishte shumë i tepruar" (§ 64).

Një ilustrim konkret i natyrës së ndërlikuar të këtij vlerësimi ofrohet nga çështja *Pedersen dhe Baadsgaard kundër Danimarkës*. Në këtë rast, Gjykata u shpreh se:

edhe pse Kryeinspektori ishte subjekt i kufijve më të gjerë të kritikës së pranueshme sesa një individ privat, duke qenë zyrtar publik, zyrtar i lartë policie dhe drejtues i skuadrës së policisë që kishte kryer vërtet një hetim penal të diskutueshëm, ai nuk mund të trajtohej

90. *Janowski kundër Polonisë*, § 33; shih edhe *Nikula kundër Finlandës*, § 48; *Lešník kundër Sllovakisë*, § 53 dhe *Mariapori kundër Finlandës*, § 56.

91. *Busuioc kundër Moldavisë*, § 64, duke vijuar (dhe përshtatur) në linjën e çështjes *Janowski kundër Polonisë*, § 33. Shih edhe *Lešník kundër Sllovakisë*, § 53

në të njëjtin nivel me politikanët kur bëhej fjalë për diskutimin publik të veprimeve të tij. Aq më pak mund të jetë kështu, duke qenë se akuza e tejkallonte konceptin e “kritikës ndaj punës së Kryeinspektorit si drejtues i hetimit në rastin konkret” ... dhe arrinte deri në akuzën se kishte kryer një veprë të rëndë penale. Kështu, në mënyrë të pashmangshme kjo jo vetëm paragjykonte besimin e publikut tek ai, por po ashtu shpërfillte të drejtën e prezumimit të pafajësisë derisa të provohej fajtor, sipas ligjit (§ 80).

Ashtu siç përmendet më lart, në disa raste, natyra e funksionit (për shembull, i lartë ose me profil të lartë) që kryhet nga një zyrtar publik mund të tregojë nivelin e kritikës që konsiderohet si e pranueshme. Në çështjen *De Carolis dhe Francës Televisions kundër Francës*, princi saudit që ishte paditësi në procesin gjyqësor për fyerje u konsiderua si dikush që mbulonte një pozicion të lartë në Mbretërinë e Arabisë Saudite, duke mbajtur në mënyrë të njëpasnjëshme disa funksione të ndryshme zyrtare që kishin lidhje me temën e programit në qendër të procesit gjyqësor për fyerje (§ 52). Ajo çka kishte rëndësi në sytë e Gjykatës ishte se çështja kishte të bënte me një nëpunës civil i cili vepronte si figurë publike që ushtronte funksione publike. Megjithatë, në çështje të tjera, si *Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë*, Gjykata nuk ra dakord se “mbështetur në veprimtarinë e tij si ekspert i caktuar nga qeveria, Z. Bratholm mund të krahasohej me një politikan që duhej të shfaqte një shkallë më të lartë tolerance” (§ 52). Ajo mbajti qëndrimin se “ishte më shumë ajo që ai kishte bërë përtej këtij funksioni, nëpërmjet pjesëmarrjes së tij në debatin publik”, që kishte rëndësi për çështjen (po aty, § 52).

Në çështjen *Fedchenko kundër Rusisë (Nr. 2)*, artikulli në qendër të çështjes ishte kritik për problemet në sistemin rajonal arsimor dhe përmendte shifra konkrete e jepte mbiemrat e zyrtarëve të lartë. Kjo natyrisht që i bëri të identifikueshëm individët në fjalë, por Gjykata nuk e pa si problem këtë. Gjykata vërejti se “kritika efektive është e pamundur, nëse nuk u referohet shifrave dhe personave konkretë” (§ 59). Ajo vijoi duke përmendur rëndësinë që ka për debatin publik mundësia për të identifikuar individët përkatës. Ajo arsyetoi:

Ta konsiderosh ndryshe do të thotë të shuash thelbin e së drejtës së debatit publik rreth çështjeve me interes publik dhe ta kthesh në një koncept tërësisht të fiktiv. Në rastin aktual, paditësi mbante pozicionin e zyrtarit më të lartë në sistemin rajonal arsimor. Një debat publik rreth gjendjes së sistemit arsimor në rajon zor se mund të konceptohet pa përmendur emrin e zyrtarit të tij më të lartë (po aty, § 59).

2.2.5. Gjyqtarët

Duke mbajtur parasysh parimet e përshkruara në paragrafët e mësipërm, gjyqtarët përfaqësojnë një kategori të posaçme nëpunësish civilë ose zyrtarësh publikë, sajë “rolit të veçantë të gjyqtarit në shoqëri”, siç e përshkruan Gjykata në vendimin e saj për çështjen *Prager dhe Oberschlick kundër Austrisë* (§ 34).⁹² Gjykata pohoi se:

si garantues i drejtësisë, një vlerë themelore në një shtet që sundohet nga ligji ... [gjyqësori] duhet të gëzojë besimin e publikut, nëse do të duhet t'i kryejë me sukses detyrat e tij. Për rrjedhojë, mund të jetë e nevojshme që ky besim të mbrohet nga sulmet shkatërruese që janë në themel të pabaza, posaçërisht duke pasur parasysh faktin se gjyqtarët që janë kritikuar i nënshtrohen detyrimit për të qenë të rezervuar, i cili nuk i lejon të përgjigjen” (§ 34).

92. Shih edhe *De Haes dhe Gijssels kundër Belgjikës*, § 37.

Megjithatë, siç e theksoi edhe Gjykata, mbetet çështja që shtypi “është një nga mjetet me anë të të cilit politikanët dhe opinionioni publik mund të vërtetohen se gjyqtarët për përmbushin përgjegjësitë e tyre të rënda në mënyrë të tillë që të jetë në përputhje me qëllimin, çka përbën bazën e detyrës që u është besuar” (po aty, § 34).

2.2.6. Figurat publike dhe individët privatë

Logjika që qëndron në thelb të rolit publik të personave në poste zyrtare ose në politikë është përdorur nga Gjykata edhe për persona të cilët janë aktivë në jetën publike në mënyra të ndryshme. Një konsideratë kryesore për Gjykatën mbetet nëse individi ka kërkuar publicitet apo është angazhuar në debatin publik. Në këta skenarë, pritet që individi të tolerojë kontrollin dhe kritikën e publikut. Për ta ilustruar, në çështjen *Kuliš kundër Polonisë*, Gjykata u shpreh se “kufijtë e komentit publik janë më të gjerë nëse është e përfshirë një figurë publike, duke qenë se ai e ekspozon veten ndaj kontrollit publik në mënyrë të pashmangshme dhe të vetëdijshme dhe, për rrjedhojë, duhet të shfaqë një shkallë posaçërisht të lartë tolerance” (§ 47). Megjithatë, në përgjithësi, kufijtë e kritikës së lejueshme nuk janë aq të gjerë sa për politikanët. Në këtë drejtim, Gjykata është shprehur se: ndërkohë që kufijtë e kritikës së lejueshme janë më të ngushta në raport me qytetarin privat sesa me politikanin, individët privatë e ekspozojnë veten ndaj kontrollit kur hyjnë në arenën e debatit publik dhe, më pas, duhet të tregojnë një shkallë më të lartë tolerance”.⁹³

Kështu, në çështjen *Brunet-Lecomte dhe Lyon Mag’ kundër Francës*, Gjykata konstatoi se një mësues duhej parë si figurë publike, jo vetëm për arsye të natyrës publike të profesionit të tij, por edhe për shkak të publicitetit që ai kishte kërkuar për disa prej ideve dhe besimeve të tij. Gjykata vërejti se:

në kohën materiale, T. ishte shumë aktiv si lektor, veçanërisht në zonën e Lionit, siç tregohet jo vetëm nga artikujt e kundërshtuar, por edhe shumë dokumente të përfshira në prova dhe të sjella përpara Gjykatës. Nga kjo rrjedh se, edhe pse T. nuk mund të krahasohet me një figurë publike vetëm në dritën e profesionit të tij si mësues, ai e kishte ekspozuar veten gjithsesi ndaj kritikës së shtypit përmes publicitetit që kishte zgjedhur t’u jepte disa prej ideve dhe besimeve të tij dhe, ndoshta, mund të presë si rezultat një kontroll më të madh ndaj komenteve të tij (përkthim jozyrtar, § 46).

Po kështu, në çështjen *Karman kundër Rusisë*, paditësi në procesin gjyqësor për fyerje ishte kryeredaktori i një gazete që kishte organizuar një tubim publik, në të cilin kishte folur për idetë e tij dhe me anë të kësaj kishte “kërkuar mbështetje popullore” për to (§ 35). Gjykata e Rrethit theksoi se ai “kishte marrë pjesë në mënyrë aktive në jetën publike të qytetit” (po aty, 35). Këto vlerësime e shtynë Gjykatën të vërente se “duke qenë se ai ishte aktiv në këtë mënyrë në sferën publike, ai duhej të kishte një shkallë më të lartë tolerance ndaj kritikës” (po aty, § 35).

Faktorë të tjerë që u morën në konsideratë nga Gjykata përfshijnë interesin publik të personi dhe veprimtaritë e tij/saj, pavarësisht nëse ai/ajo mban ndonjë post zyrtar dhe të drejtën e tij/saj (dhe pritshtësinë e arsyeshme) për privatësi. Në çështjen *Von Hannover kundër Gjermanisë*, Gjykata konstatoi se situata nuk përfshihej “në

93. *Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft m.b.H. kundër Austrisë* (Nr. 3), § 39.

sferën e ndonjë debati politik ose publik, pasi fotot e publikuara dhe komentet shoqëruese lidheshin vetëm me hollësitë e jetës private të aplikantit” (§ 64). Edhe pse aplikantja, Princesha Karolinë e Monakos, “përfaqëson familjen mbretërore në ngjarje të caktuara kulturore ose bamirësie ... ajo nuk ushtron asnjë funksion brenda ose për llogari të Shtetit të Monakos ose ndonjë prej institucioneve të tij” (po aty, § 62).

Më në përgjithësi, në çështjen *Von Hannover kundër Gjermanisë (Nr. 2)*, Gjykata ka sintetizuar kriteret që zbaton kur vendos në ekuilibër të drejtën e lirisë së fjalës me të drejtën e jetës private, si vijon: kontributi në një debat me interes të përgjithshëm; sa i njohur është personi i përfshirë dhe tema e raportimit; sjellja e mëparshme e personit të përfshirë; përmbajtja, forma dhe pasojat e botimit; rrethanat në të cilat janë bërë fotot (§§ 108 në 113). Këto kritere janë sintetizuar nga pjesë të tjera të jurisprudencës, për shembull, çështja *Axel Springer AG kundër Gjermanisë*, ku Gjykata u shpreh se fakti që një person i famshëm kërkon në mënyrë aktive të vihet në qendër të vëmendjes mund të sjellë ulje të pritshmërisë për privatësi nga ana e tij. Personi në çështjen *Axel Springer* ishte aktor, por ky arsyetim do të vlente edhe për personat e njohur nga fusha të tjera të jetës, si figura të sportit dhe të famshëm nga fusha e argëtimit.⁹⁴

Në çështjen *Colaço Mestre*, interesi publik mbizotëronte, duke qenë se botimi përqendrohej vetëm te veprimtaritë publike të palës ankimuese – veprimtaritë e tij si kryetar i klubit të futbollit dhe president i ligës së futbollit dhe jo te jeta e tij private.⁹⁵ Megjithatë, edhe kur informacioni i publikuar nuk ka të bëjë drejtpërdrejt me veprimtaritë publike të një figure publike (ose lidhet vetëm me jetën e tij private), si në çështjen *Tønsbergs Blad AS dhe Haukom kundër Norvegjisë*, “mosrespektimi i mundshëm i ligjeve dhe rregulloreve nga një figurë publike ka për qëllim mbrojtjen e interesave serioze të publikut, edhe në sferën private, në rrethana të caktuara mund të përbëjë një çështje me interes legjitim publik” (§ 87).

Më tej, në çështjen *Bergens Tidende dhe të tjerët kundër Norvegjisë*, Gjykata u shpreh se edhe në rastin kur shtypi “sulmon reputacionin e individëve privatë” (§ 53), ajo nuk mund të konstatojë se “interesi i qartë i Dr R. për të mbrojtur reputacionin e tij profesional ishte i mjaftueshëm për të mbizotëruar ndaj interesit publik ndaj lirisë së shtypit për të përcjellë çështje me interes legjitim publik” (po aty, § 60).⁹⁶

2.2.7. Korporatat

Parimet e vendosura nga Gjykata në çështjen *Lingens kundër Austrisë* kanë pasur mjaft ndikim në përvijimin e kufirit të kritikës së pranueshme sa u takon llojeve të ndryshme të aktorëve. Këto parime që theksojnë rëndësinë e debatit publik në një shoqëri demokratike janë zbatuar edhe nga korporatat, që në vitin 1989, në vendimin e Gjykatës në çështjen *Markt Intern*:

---

94. Shih, për shembull, çështjen *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) kundër Francës*, § 52 dhe *Sapan kundër Turqisë*, § 34.

95. *Colaço Mestre dhe SIC – Sociedade Independente de Comunicação, S.A. kundër Portugalisë*.

96. Shih edhe *Kanellopoulou kundër Greqisë*, § 38

Në një ekonomi tregu, një ndërmarrje që kërkon të hapë biznes e ekspozon në mënyrë të pashmangshme veten ndaj kontrollit të imët të praktikave të saj nga konkurrentët. Strategjia e saj tregtare dhe mënyra me të cilën respekton angazhimet e saj mund të shkaktojnë kritika nga ana e konsumatorëve dhe shtypit të specializuar. Me qëllim që të përmbushë këtë detyrë, shtypi i specializuar duhet të jetë në gjendje të zbulojë fakte që mund të jenë me interes për lexuesit e tij dhe me anë të tyre të kontribuojë për transparencën e veprimtarive të biznesit.⁹⁷

Në vendimin e saj për çështjen *Steel dhe Morris kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Gjykata u shpreh se “shoqëritë e mëdha tregtare publike e ekspozojnë veten në mënyrë të pashmangshme dhe të vetëdijshme ndaj kontrollit të imtësishëm të veprimeve të tyre dhe, si në rastin e burrave e grave të biznesit që i administrojnë ato, kufijtë e kritikës së pranueshme janë më të gjerë në rastin e këtyre kompanive” (§ 94). Çështja erdhi si rezultat i dënimit të aktivistëve mjedisorë për të paguar dëmshpërblim, për shkak se kishin fyer McDonald’s-in në një fushatë kundër korporatës.

Në një linjë të ngjashme, Gjykata më parë ishte shprehur në çështjen *Fayed kundër Mbretërisë së Bashkuar* se “kufijtë e kritikës së pranueshme janë më të gjerë sa u takon biznesmenëve që përfshihen në mënyrë aktive në punët e kompanive të mëdha publike, sa kur bëhet fjalë për individët privatë” (§ 75). Ajo vijoi duke deklaruar se personat “që përfshihen në kategorinë e mësipërme të biznesmenëve e ekspozojnë veten në mënyrë të pashmangshme dhe të vetëdijshme ndaj kontrollit të imët të veprimeve të tyre, jo vetëm nga shtypi por gjithashtu e mbi të gjitha nga tëra organizmat që përfaqësojnë interesin publik” (po aty, § 75).

Po ashtu, Gjykata ka pranuar se mbrojtja e reputacionit të një kompanie “dhe, kësisoj, e reputacionit ose të drejtave të të tjerëve” mund të konsiderohet synim i ligjshëm për qëllimet e Nenit 10 § 2.⁹⁸ Sipas Gjykatës, “përveç interesit publik në debatin e hapur rreth praktikave të biznesit, ka një interes konkurrues për të mbrojtur suksesin dhe vijueshmërinë tregtare të kompanive në përfitim të aksionerëve dhe punonjësve, por edhe për të mirën më të gjerë ekonomike.”⁹⁹ Për këto arsye, shteti “gëzon një kufi vlerësimi sa u takon mjeteve që parashikon në kuadrin e legjislacionit vendas për t’i dhënë mundësi një shoqërie tregtare të kundërshtojë të vërtetën dhe të kufizojë dëmet e akuzave që rrezikojnë t’i dëmtojnë reputacionin” (po aty, § 94).

Në çështjen *Uj kundër Hungarisë*, Gjykata mori në shqyrtim procedurën e ndjekjes penale të nisur nga një korporatë shtetërore, pasi aplikanti gazetar e kishte përshkruar llojin e veçantë të verës që prodhohej prej saj si “pislëqe”. Gjykata vlerësoi se “akuzat penale të kundërshtuara ishin ngritur nga një kompani që padyshim ka të drejtën të vetëmbrohet nga akuzat fyese” (§ 22). Megjithatë, Gjykata pohoi se ka një dallim midis interesave të reputacionit tregtar të një kompanie dhe reputacionit të individit që ka të bëjë me statusin e tij ose të saj shoqëror. Ndërsa kjo e fundit mund të ketë pasoja në dinjitetin e dikujt, për Gjykatën, interesat e reputacionit nuk e kanë këtë përmasë morale. Në padinë në fjalë, interesi i reputacionit që rrezikohet është ai i korporatës shtetërore; kësisoj, ai është tregtar, pa asnjë ndikim në karakterin moral (po aty, § 22).¹⁰⁰

97. *Markt intern Verlag GmbH dhe Klaus Beermann kundër Gjermanisë*, § 35.

98. *Tierbefreier e.V. kundër Gjermanisë*, § 49.

99. *Steel dhe Morris kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 94. Shih edhe *Kuliś dhe Rózycki kundër Polonisë*, § 35.

100. Shih edhe *Magyar Tartalomszolgálató k Egyesülete dhe Index.hu Zrt kundër Hungarisë*, § 84.

Një tjetër parim që lidhet me kufijtë e kritikës së lejueshme në debatin publik është zbatuar në mënyrë të ngjashme për korporatat, konkretisht, nëse një korporatë është vulgare ose provokuese në reklamat e saj, kritikata që pasojnë me një stil të ngjashëm vulgar ose provokues mund të jenë të pranueshme. Në çështjen *Kuliś dhe Różycki kundër Polonisë*, ku një karikaturë satirike përmendte ngrënien e “pisllëqeve” kur bëhej fjalë për patatinat e kompanisë ushqimore të paditësit, Gjykata u shpreh:

Formulimi i përdorur nga aplikantët kishte qenë i tepruar; megjithatë, ata iu ishin kundërpërgjigjur sloganeve të përdorura në fushatën publicitare që, gjithashtu, kishte shfaqur mungesë ndjeshmërie dhe mirëkuptimi për moshën dhe ekspozimin e konsumatorëve të synuar, konkretisht fëmijëve, ndaj produktit të tyre. Kështu, Gjykata vlerëson se stili i shprehjes së aplikantëve ishte nxitur nga lloji i sloganeve kundrejt të cilave po reagonin dhe, duke marrë parasysh kontekstin e tij, nuk i kishte tejkaluar kufijtë e lejueshëm të një shtypi të lirë (§ 39).

Gjykata bën dallimin midis llojeve të ndryshme të korporatave, për shembull, sa i takon natyrës së pronësisë (domethënë, është shtetërore ose private) dhe madhësisë. Gjykata konstatoi në çështjen *Timpul Info-Magazin dhe Anghel kundër Moldavisë* se korporata “nuk ishte një kompani e madhe si ajo në çështjen *Steel dhe Morris*” dhe “duhet, për rrjedhojë, të gëzojë mbrojtje krahasimisht më të madhe të reputacionit të saj” (§ 34). Më tej, Gjykata deklaroi se “kur një kompani private vendos të marrë pjesë në transaksione ku përfshihen fonde të konsiderueshme publike, ajo e ekspozon vullnetarisht veten ndaj një kontrolli më të madh nga ana e opinionit publik. Veçanërisht, nëse ka akuza që transaksione të tilla kanë qenë në dëm të financave publike, kompania duhet t’i pranojë kritikata nga publiku” (po aty, § 34).

2.2.8. Grupet

Në vendimin e çështjes *Giniewski kundër Francës*, Gjykata la në fuqi legjitimitetin e qëllimit të ndërhyrjes së kundërshtuar në të drejtën e lirisë së shprehjes së aplikantit, që e përmbodhi se ishte “për të mbrojtur një grup personash nga fyerja për shkak të anëtarësisë të tyre në një besim të caktuar” (theksi i vendosur nga autori, § 40). Gjykata vlerësoi se ky qëllim përkonte me mbrojtjen e “reputacionit ose të drejtave të të tjerëve” (Neni 10 § 2 i Konventës). Në thelb, fokusi ishte te fyerja e (një grupi) personash, jo besimeve si të tilla. Një grup, që detyrimisht përfshin një trupë individësh, mund të ketë interesa të reputacionit, kurse një fe (e parë si besim, më shumë se si grup) jo. Në vendimin e saj në çështjen *Garaudy kundër Francës*, Gjykata e përshkroi mohimin e Holokaustit si “një nga format më të rënda të fyerjes fetare të hebrenjve dhe të nxitjes së urrejtjes kundër tyre”, duke mohuar kësisoj mbrojtjen e kundërshtuar nga konventa të shprehjes, në përputhje me Nenin 17.¹⁰¹

2.2.9. Institucionet

Gjykatës i është dashur po ashtu të shqyrtojë interesat e reputacionit të organizmave ose institucioneve të tilla si universitetet, që kërkojnë vendosjen në ekuilibër të së drejtës së lirisë së shprehjes (ose, më konkretisht, debatit mbi organizimin e

101. *Garaudy kundër Francës*

jetës universitare) me interesat e reputacionit. Sërish, Gjykata e ka zbatuar, me ndryshimet e rastit, këtë arsytim në çështjen *Lingens*, për shembull, në çështjen *Kharlamov kundër Ruisë*, ku konstatoi se “mbrojtja e autoritetit të universitetit është thjesht në interesin institucional të universitetit, domethënë, një konsideratë që nuk ka domosdoshmërisht të njëjtën forcë si “mbrojtja e reputacionit ose të drejtave të të tjerëve” në kuptimin e Nenit 10 § 2” (§ 29).

Aftësia për të kritikuar hapur universitetet, edhe kur këto kritika kanë ndikim negativ në interesat e tyre të reputacionit, është pjesë përbërëse e lirisë akademike, rëndësia e së cilës është theksuar nga Gjykata në pjesë të tjera të jurisprudencës. Për shembull, në çështjen *Sorguç kundër Turqisë*, aplikanti, mbështetur në përvojën e tij, kishte kritikuar sistemin universitar të emërimeve dhe ngritjeve në detyrë që, siç pretendonte ai, kishte bërë që kandidatët e papërshtatshëm akademikisht të ishin të suksesshëm. Gjykata theksoi në vendimin e saj se liria akademike “përfshin lirinë e akademikëve për të shprehur lirisht mendimin e tyre rreth institucionit ose sistemit në të cilin punojnë dhe lirinë për të përhapur dijen dhe të vërtetën pa kufizime” (§ 35). Ajo vlerësoi se Gjykata e Kasacionit e Turqisë nuk e kishte përcaktuar në mënyrë bindëse se kishte nevojë urgjente shoqërore që “mbrojtja e të drejtave të personalitetit të një personi të papërmendur me emër të vihej mbi të drejtën e lirisë së shprehjes së aplikantit dhe interesin e përgjithshëm për nxitjen e kësaj lirie kur bëhet fjalë për çështje me interes publik” (po aty, § 36).

2.2.10. Shoqatat

Në çështjen *Jerusalemi kundër Austrisë*, që kishte të bënte me fyerjen e dy shoqatave nga një këshilltar bashkiak, Gjykata vlerësoi kufijtë e kritikës së pranueshme për shoqatat, që, siç e theksoi ajo, “e lënë veten të hapur ndaj kontrollit kur hyjnë në arenën e debatit publik” (§ 38). Gjykata konstatoi se shoqatat në fjalë ishin “aktive në fushën e interesit publik, konkretisht, politikën kundër drogës” (po aty, § 39). Ajo vërejti më tej se:

ato morën pjesë në diskutimet publike për këtë çështje dhe, pasi qeveria pranoi, bashkëpunuan me një parti politike. Duke qenë se shoqatat ishin aktive në këtë mënyrë në sferën publike, ato duhej të tregonin një shkallë më të lartë tolerance ndaj kritikës kur kundërshtarët vlerësuan qëllimet e tyre, si dhe ... mjetet e përdorura në atë debat” (po aty, § 39).

Duke u mbështetur e duke përpunuar këto konstatime në çështjen *Paturel kundër Francës*, që kishte të bënte me fyerjen e dyshuar të një sektit, Gjykata rikujtoi se:

shoqatat janë të hapura ndaj kontrollit kur hyjnë në arenën e debatit publik dhe, sapo bëhen aktive në sferën publike, ato duhet të tregojnë një shkallë më të lartë tolerance karshi kritikave nga kundërshtarët për qëllimet e tyre dhe argumentet e paraqitura në debat ... Në këtë rast, UNADFI është një shoqatë që punon në një fushë të interesit publik, konkretisht praktikat dhe organizatat sektare. Ajo merr pjesë në debatet publike, duke qenë se qëllimi i saj është të informojë publikun rreth sekteve, si dhe të punojë për parandalimin dhe ofrimin e ndihmës për viktimat. Asnjë nuk kundërshton se shoqata i kryen në mënyrë aktive veprimtaritë e saj ligjore (përkthim jozyrtar, § 46).

2.3. KUSH ËSHTË PËRGJEGJËS?

Një çështje e rëndësishme në ligjin për fyerjen është edhe pyetja se kush është përgjegjës për deklaratat fyese. Për shembull, a duhet të mbajnë përgjegjësi

redaktorët dhe gazetarët individualisht, si edhe organizata mediatike ose botuesi? A duhet ata që janë të përfshirë teknikisht në botimin elektronik të mbajnë përgjegjësi, kur nuk janë autori, redaktori ose botuesi? A duhet të jetë përgjegjëse gazeta për letrat e lexuesve? A duhet të mbajë përgjegjësi transmetuesi për kontributet e të ftuarve apo një faqe interneti për komentet e përdoruesve?

Pyetjet se kush mban përgjegjësi përcaktohen përgjithësisht në nivelin e shtetit anëtar, qoftë nga caktimi i kryeredaktorëve si personat përgjegjës apo përdorimi i argumenteve mbrojtëse të tilla si “botim i pafajshëm” për ata që janë të përfshirë teknikisht në botimet elektronike.

Çfarë është me rëndësi, Gjykata ka konsideruar si çështje parimore se:

Raportimi i lajmeve mbështetur në intervista, qofshin të redaktuara ose jo, përbën një prej mjeteve më të rëndësishme me anë të të cilave shtypi mund të luajë rolin e tij jetik të “rojtarit publik” ... Ndëshkimi i një gazetari se ka ndihmuar në përhapjen e deklaratave të dhëna nga një tjetër person në një intervistë do të pengonte seriozisht kontributin e shtypit në diskutimin e çështjeve me interes publik he nuk duhet parashikuar, përveçse kur ka arsye veçanërisht të forta për ta bërë këtë.¹⁰²

Ky është parim shumë i rëndësishëm, pasi i lejon gazetarët të raportojnë për opinione të diskutueshme pa pasur frikë se këto opinione do t’iu ngarkohen atyre.¹⁰³ Në vendimin e saj për çështjen *Reznik*, Gjykata u shpreh se “shkalla e përgjegjësisë së aplikantit në fyerje nuk duhet të shkojë përtej fjalëve të tij dhe ai nuk mund të konsiderohet përgjegjës për deklaratat apo akuzat e bëra nga të tjerët, qoftë redaktor televiziv ose gazetarë” (§ 45). Çështja kishte të bënte me deklaratat e bëra nga aplikanti ndërsa merrte pjesë në një debat televiziv të drejtpërdrejtë, pa qenë në dijeni të “asnjë segmenti filmik që redaktori kishte zgjedhur të përdorte si hyrje në debat” (po aty, § 45).

Në po të njëjtën linjë, Gjykata konstatoi se, në varësi të rrethanave, mund të mos jetë e justifikueshme që redaktorëve t’iu kërkohet të distancohen nga tekstet e autorëve që botojnë.¹⁰⁴ Megjithatë, ajo shpjegoi:

Është e vërtetë se, duke qenë se ai kontribuoi për ofrimin e një kanali për shprehjen e opinioneve nga autorët që boton, redaktori jo vetëm merr pjesë plotësisht në lirinë e tyre të shprehjes, por ndan po ashtu “detyrat dhe përgjegjësitë” e tyre. Me kusht që të respektohen kërkesat e paragrafit 2, Neni 10 nuk e përjashton për rrjedhojë se redaktori, edhe pa i mbështetur personalisht opinionet e shprehura, mund të ndëshkohet pasi ka botuar një tekst në të cilin autori ka shpërfillur “detyrat dhe përgjegjësitë” e tij (përkthim jozyrtar, po aty, § 47).¹⁰⁵

Duket sikur, parimisht, Gjykata është shprehur se gazetaret nuk duhet të mbajnë përgjegjësi për përmbajtjen që paraqitet nga lexuesit ose kontribuesit. Për shembull, në çështjen *Lindon, Otchakovsky-Laurens dhe Korrik kundër Francës*, Gjykata e mori në shqyrtim dënimin e drejtorit të gazetës pas botimit të një peticioni të nënshkruar nga 97 shkrimtarë që kritikonte një dënim për fyerje dhe që riprodhonte fragmente nga novela që ishte konsideruar si fyese nga gjykata dhe “e kundërshtoi këtë karakterizim” (§ 66).

102. *Jersild kundër Danimarkës*, § 35.

103. Shih edhe *Thoma kundër Luksemburgut*, § 64.

104. *Orban dhe të tjerët kundër Francës*, § 50; *Thoma kundër Luksemburgut*, § 64.

105. Duke cituar, mes të tjerash, *Sürek kundër Turqisë (Nr. 1)* [DhL], § 63 dhe *Öztürk kundër Turqisë* [DhL], § 49

Gjykata vlerësoi se dënimi i drejtorit të gazetës ishte në përputhje me Nenin 10, duke u shprehur se “nuk duket e paarsyeshme që të vlerësohet se ... [drejtori] i tejkaloi kufijtë e ‘provokimit’ të lejueshëm duke e ribotuar ... fragmentet [fyese]” dhe se “Gjykata vlerëson se, brenda kufijve të përmendur më lart, arsytimi i Gjykatës së Apelit është në pajtim me gjetjet e saj që shkrimet e kundërshtuara nuk ishin thjesht gjykime vlerore, por edhe akuza fakti ... dhe se Gjykata e Apelit kishte bërë një vlerësim të pranueshëm të fakteve kur kishte arritur në përfundimin se shkrimet nuk ishin mjaftueshëm “gjakftohta” (po aty, § 66).

Duke iu kthyer çështjes së përgjegjësisë për komentet e palëve të treta, Gjykata ka marrë në konsideratë edhe çështjen nëse një portal lajmesh në internet mban përgjegjësi për komentet fyese (disa prej të cilave përbënin gjuhë urrejtjeje, sipas Gjykatës) të postuara nga përdoruesit në përgjigje të një artikulli të botuar në faqen e tij të internetit, në çështjen *Delfi AS kundër Estonisë*. Pavarësisht ekzistencës dhe zbatimit të një sistemi filtrimi dhe sistemit të njoftim-bllokimit, Gjykata konstatoi se kompania aplikante ishte fajtore për komentet, mes të tjerave, për shkak të detyrave dhe përgjegjësisë të saj lidhur me përmbajtjen e urrejtjes që ishte postuar në përgjigje të përmbajtjes së saj.

Në vendimin e saj në çështjen *Delfi*, Gjykata identifikoi një numër aspektesh specifike të lirisë së shprehjes sa u takon protagonistëve që luajnë rolin e ndërmjetësit në internet, si me rëndësi për vlerësimin konkret të ndërhyrjes në fjalë: “konteksti i komenteve, masat e zbatuara nga kompania aplikante me qëllim që të parandalonte ose hiqte komentet fyese, përgjegjësia e autorëve faktikë të komenteve si alternativë ndaj përgjegjësisë së ndërmjetësit dhe procesit gjyqësor vendas për kompaninë aplikante” (§ 142; shih edhe § 143). Në çështjen pasuese, Gjykata kishte deklaruar se këto kritere (të ndryshuara) janë po ashtu me vlerë për të vlerësuar proporcionalitetin e ndërhyrjes në të drejtën e lirisë së shprehjes në rrethana të ngjashme (“pa elementin themelor të gjuhës së urrejtjes”¹⁰⁶ në vendimin për çështjen *Delfi*).

Në çështjen *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete dhe Index.hu Zrt kundër Hungarisë*, Gjykata i përshkroi aplikantët (ofrues të shërbimit të internetit) si “protagonistë të medias së lirë elektronike” (§ 88) dhe tregoi një vetëdije të ndërlkimeve për ngarkimin me përgjegjësi për komentet e palëve të treta në portalet e internetit. Ajo u shpreh se kjo përgjegjësi “mund të ketë pasoja të parashikueshme negative në mjedisin e komenteve të një portali interneti, duke e detyruar ta mbyllë fare hapësirën e komentimit”, që “mund të ketë drejtpërdrejt ose tërthorazi një efekt frenues në lirinë e shprehjes në internet” (po aty, § 86).

2.4. ARGUMENTET MBROJTËSE

2.4.1. E vërteta

E vërteta është mbrojtje ndaj një padie për fyerje, për arsye se nëse faktet janë të vërteta dhe mund të provohen si të tilla duke bindur gjykatën, nuk ka asnjë bazë për t’i ngarkuar përgjegjësi folësit dhe liria e shprehjes mbizotëron. Kjo rrjedh prej

106. *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete dhe Index.hu Zrt kundër Hungarisë*, § 70.

faktit se një person ka të drejtën e reputacionit bazuar në të vërtetën, jo të një reputacioni të mirë që mbështetet mbi gënjeshtërën dhe, kësaj, është i pamërituar. Përgjithësisht, nuk mjafton që folësi të besojë se ajo çka ai/ajo ka botuar është e vërtetë; është e nevojshme që të jetë në gjendje ta provojë. Saktësia e fakteve dhe në raportimin e fakteve është, për rrjedhojë, kryesore.¹⁰⁷ Megjithatë, sidomos për gazetarët nuk është gjithnjë e mundur që në momentin që historia botohet ajo të jetë tërësisht e saktë, ndaj kërkohet njëfarë kohe. Gjykata e pranon se “lajmi është një mall që priset dhe vonesa e botimit të tij, qoftë edhe për një periudhë të shkurtër, mund ta zhveshë nga e gjithë vlera dhe interesi”¹⁰⁸. Praktikën gazetareske mund të krijojnë procese për kontrollin e fakteve që mund të nxiten për të siguruar qasje në burimet dhe dokumentet që mund të ofrojnë prova në gjykatë, në rast se ngrihet një akuzë për fyerje. Mbrojtja lidhet vetëm me faktet, pasi janë vetëm faktet ato që mund të provohen si të vërteta ose të rreme. Siç diskutohet më lart, komentet dhe gjykimet vlerore nuk mund të provohen.

2.4.2. Mirëbesimi

Mirëbesimi (ose *bonne foi*) është një element i një numri mbrojtjesh të përdorura në çështjet gjyqësore për fyerje. Ai është një element i mbrojtjes me anë të komentit të drejtë dhe botimit të arsyeshëm ose i mbrojtjes së privilegjit të cilësuar, për shembull. Në rastin e gazetarëve, prania ose mungesa e mirëbesimit mund të vërtetohet duke iu referuar fakteve dhe rrethanave të çështjes dhe/ose duke iu referuar kodeve gazetareske të etikës. Gjykata mbështet rolin e rëndësishëm të medias në demokraci dhe ka shtjelluar shumë aspekte të të drejtave të medias. Po ashtu, ajo flet në lidhje me detyrat e medias, duke iu referuar rregullisht “detyrave dhe përgjegjësive” të përmendura shprehimisht në Nenin 10 § 2. Ajo pranon vendin e etikës gazetareske në ruajtjen e standardeve, pret dhe nxit gazetarët të respektojnë etikën gazetareske dhe, me raste, u referohet kodeve konkrete të standardeve dhe praktikave gazetareske.

Gjykata i është referuar rastësisht konceptit dhe kërkesave të së ashtuquajturës “gazetari e përgjegjshme”, edhe pse përdorimi i termit nga ana e saj ka rezultuar i debatueshëm.¹⁰⁹ Ajo e ka përkrahur përherë rolin e medias dhe ka mbështetur gazetarinë e përgjegjshme ose “me mirëbesim” dhe ka shpjeguar vendosjen gjithnjë e më shumë të theksit në etikën gazetareske dhe kodet e praktikës si vijon:

Këto konsiderata luajnë një rol veçanërisht të rëndësishëm ditët e sotme, duke pasur parasysh ndikimin që ushtron media në shoqërinë bashkëkohore: ato jo vetëm që informojnë, por edhe mund të sugjerojnë me mënyrën sesi e paraqesin informacionin sesi duhet vlerësuar ai. Në një botë në të cilën individit përballet me sasi të mëdha informacioni që qarkullojnë me anë të medias tradicionale dhe elektronike dhe përfshijnë një numër gjithnjë e më të madh aktorësh, monitorimi i respektimit të etikës gazetareske merr rëndësi më të madhe.¹¹⁰

Gjykata ka deklaruar shprehimisht se nuk do t’i vërë në dyshim gazetarët,¹¹¹ dhe i ka qëndruar kryesisht larg formulimit të rregullave për gazetarinë e përgjegjshme. Ajo

107. Shih, për shembull, rëndësinë e saktësisë në *Bergens Tidende dhe të tjerët kundër Norvegjisë*.

108. Shih Opininionin e Përbashkët të Pakicës së Gjyqtarëve Sajó dhe Tsotsoria në çështjen *Rusu kundër Rumanisë*.

109. *Observer dhe Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 60.

110. *Stoll kundër Zvicrës* [DhL], § 104.

111. *Jersild kundër Danimarkës*, § 31.

është shprehur se metodat e raportimit objektiv dhe të ekuilibruar mund të ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme, në varësi mes të tjerash nga media në fjalë. Sidoqoftë, për të vendosur nëse kufizimi ndaj një gazetari ka qenë i nevojshëm dhe proporcional, ajo do të shqyrtojë të gjitha faktet e çështjes, përfshi botimin në fjalë dhe rrethanat në të cilat ishte shkruar.¹¹² Kështu, ajo mund të shohë ndikimin e mjedisit të përfshirë, mënyrën në të cilën është përgatitur programi i transmetuar, përmbajtjen e tij dhe kontekstin në të cilin është transmetuar, si dhe qëllimin e programit.¹¹³

Edhe në çështjen *Bergens Tidende dhe të tjerët kundër Norvegjisë*, Gjykata u shpreh se ankesat e pacientëve të pakënaqur, edhe pse të shprehura në terma grafike e të forta, ishin në thelb korrekte dhe të regjistruara me saktësi nga gazeta. Duke lexuar artikujt në tërësi, Gjykata nuk konstaton se pohimet ishin të tepruara apo çorientuese dhe vendosi njëzëri se dëmshtëpërblimi i dhënë kundër gazetës në gjykatat norvegjeze përbënte shkelje të së drejtës së lirisë së shprehjes së gazetës. Në një deklaratë të rëndësishme, Gjykata u shpreh se:

për shkak të “detyrave dhe përgjegjësi” që janë të qenësishme për ushtrimin e lirisë së shprehjes, garancia që Neni 10 iu ofron gazetarëve në lidhje me raportimin e çështjeve me interes të përgjithshëm i nënshtrohet kushtit që ata janë duke vepruar në mirëbesim, me qëllim që të ofrojnë informacion të saktë dhe të besueshëm, në përputhje me etikën e gazetarisë (§ 53).

Kështu, Gjykata njeh një hapësirë veprimtarie në të cilën gazetarët janë vendim-marrësit në përputhje me etikën e gazetarisë dhe ku standardi i kërkuar është që ata të veprojnë në mirëbesim në ndjekjen e synimeve për të ofruar informacion të saktë e të besueshëm për publikun.

2.4.3. Komenti i drejtë

Mbrojtja e vlefshme sa i takon shprehjes së opinionëve, bindjeve, komenteve dhe gjykimeve vlerore është ajo e komentit të drejtë, ndonjëherë përmendur edhe si opinioni i ndershëm. Kjo mbrojtje dallon nga ajo e së vërtetës, pasi e vërteta lidhet vetëm me faktet. Gjykata ka bërë të qartë në çështjet e mëparshme, si *Lingens kundër Austrisë*, se shprehjet që përbëhen thjesht nga opinione, komente ose gjykime vlerore nuk duhet t’iu nënshtrohen kërkesave për t’u provuar si të vërteta, pasi nuk mbështeten në fakte. Megjithatë, në varësi të rrethanave, ashtu siç ilustron më lart, mund të jetë e nevojshme në një farë shkalle për të treguar që faktet në themel të tyre janë të vërteta. Gjykata i jep një shkallë të caktuar lirie medias për t’u mbështetur në dokumente zyrtare dhe të autorizuara ose të respektuara pa iu dashur të kryejë kërkimin e vet të pavarur, por kjo liri nuk është pa kufij. Në këtë drejtim, mirëbesimi i gazetarëve dhe medias dhe respektimi nga ana e tyre i standardeve dhe praktikës gazetareske mund të jetë me vend.

Qëllimi i mbrojtjes së komentit të drejtë është që, në thelb, të ofrojë fushën më të gjerë të mundshme për lirinë e shprehjes në raport me opinionet dhe të lejojë komente për një gamë të gjerë çështjesh publike përkundër atyre private. Lejimi i një hapësire

112. *Lopes Gomes Da Silva kundër Portugalisë*, § 32.

113. *Jersild kundër Danimarkës*, § 31.

më të gjerë për komente, mund të kontribuojë shumë në debatin publik. Mbrojtja e komentit të drejtë lidhet përgjithësisht vetëm me komente mbi çështjet me interes publik dhe jo me çështjet private.¹¹⁴ Komentet për çështjet private apo jetën familjare nuk përfshihen nga objekti i mbrojtjes së komentit të drejtë dhe madje mund të vënë në lëvizje të drejtën për privatësi të Nenit 8, siç diskutohet më lart.

2.4.4. Privilegji dhe botimi i arsyeshëm

Ka një numër argumentesh mbrojtëse ndaj fyerjes që janë në thelb mbrojtje e interesit të publikut. Këtu përfshihet mbrojtja e privilegjit absolut dhe të kufizuar dhe mbrojtjet e botimit të arsyeshëm për çështjet e interesit publik. Privilegji absolut ose i pakushtëzuar zakonisht shkon përkrah raportimeve të drejta e të sakta të procedurave ose vendimeve të parlamenteve dhe gjykatave kombëtare dhe ndërkombëtare, si dhe organizatave të tjera publike të përcaktuara. Privilegji i kufizuar ose i kushtëzuar, nga ana tjetër, shkon përkrah me raportimet e drejta e të sakta të proceseve ose ngjarjeve të ligjshme publike ose dokumenteve, regjistrave etj. Mbrojtja me anë të privilegjit të kufizuar është e kushtëzuar dhe mund të bjerë poshtë për shkak të provës se botimi ishte nisur nga dashakeqësia. Në disa situata, ai mund t'i nënshtrohet paraqitjes së shpjegimeve ose sqarimeve, kur, për shembull, diçka fyese është deklaruar në një takim publik dhe, edhe pse është raportuar me saktësi, bëhet e qartë se akuza ose përfundimi ishte i rremë. Mbrojtja me argumentin e botimit të arsyeshëm rreth çështjeve me interes publik përdoret në situatat kur informacioni botohet në mirëbesim, me bindjen se botimi i tij ishte në interes të publikut dhe se janë marrë hapat e nevojshme në fazat përpara botimit për të verifikuar informacionin dhe, kur ka qenë nevoja, personit të interesuar i është dhënë mundësia për të paraqitur qëndrimin e tij/saj. Duke qenë se këto janë të gjitha argumente mbrojtëse, i takon të pandehurit të mbrohet dhe t'i provojë ato.

Këto argumente mbrojtëse marrin parasysh rolin e medias për informimin e publikut dhe përmbushjen e së drejtës së publikut për të ditur. Ato veprojnë mbi bazën se media nuk mund të arrijë gjithnjë saktësinë absolute dhe se, në disa raste, edhe pse janë respektuar standardet gazetareske, mbrojtja e së vërtetës nuk do të ishte e mundur. Këto argumente mbrojtëse nisin nga premisa se liria e shprehjes dhe liria e medias janë vlera themelore e duhet të mbizotërojnë, përveçse kur mund të dëshmohet se ka pasur mangësi dhe hendeqe në qasjen gazetareske ose vendimarrjen në lidhje me botimin e një historie apo informacioni të posaçëm, sidomos atyre që do të informonin apo kontribuonin në debatin publik rreth një çështjeje me interes publik. Në thelb, botimi duhet të jetë në mirëbesim dhe për qëllimin e diskutimit të një çështjeje me interes publik. Kështu, argumentet mbrojtëse ofrojnë stimuj për median që të botojë histori të rëndësishme, edhe pse të debatueshme ose të rrezikshme, duke nxitur në të njëjtën kohë kërkimin dhe praktikën e kujdeshme në gazetari. Nëse tregojnë kujdes të arsyeshëm në përgatitjen, hetimin dhe vendimet e botimit të një historie dhe nuk janë neglizhentë (domethënë, në shkelje të detyrës së tyre për t'u kujdesur për publikun të cilit i shërbejnë dhe për çdo individ që është subjekt i historisë, atëherë ata mund të presin që të përfitojnë nga argumenti i botimit të arsyeshëm.

---

114. Shih, për shembull, *Thorgerir Thorgerirson kundër Islandës*, diskutuar më lart.

Kapitulli 3

Çështjet procedurale dhe mjetet juridike

3.1. GARANCITË PROCEDURALE

Procedurat paraprake, gjyqësore, madje edhe të apelit në paditë për fyerje mund të ndikojnë pozitivisht ose negativisht si në lirinë e shprehjes, ashtu edhe mbrojtjen e reputacionit. Kështu, Gjykata ka pranuar se disa garanci procedurale janë të nevojshme.

Masat paraprake gjyqësore si masat ndaluese, që janë formë paraprake kufizimi, kërkojnë garanci të posaçme. Qëllimi të cilit i shërbejnë masat ndaluese në legjislacionin për fyerjen është të parandalojë botimin në radhë të parë ose të ndalojë përsëritjen e materialit të botuar tashmë. Duke pasur parasysh rëndësinë e lirisë së shprehjes dhe pasojat me ndikim të gjerë të çdo forme kufizimi paraprak, ato duhet të përdoren e të jenë të vlefshme për përdorim vetëm në rrethana të jashtëzakonshme dhe shumë të kufizuara. Gjykatat kombëtare duhet të jenë të kujdesshme të sigurohen që vendosja e një mase ndaluese të mos ndërhyjë në mënyrë të panevojshme në të drejtën e lirisë së shprehjes. Masat e përhershme ndaluese duhet të merren rrallë, në mos asnjëherë, në paditë për fyerje, për shkak të ndikimit serioz në lirinë e shprehjes. Masat ndaluese dhe garancitë procedurale që duhet t'i drejtojnë ato shtjellohen më me hollësi në pikën 3.2.6, më poshtë.

Garancitë procedurale janë të nevojshme edhe për të mbrojtur kundrejt vonesave të pajustificuar dhe të mëdha në procesin gjyqësor, që mund të kenë ndikim negativ në lirinë e shprehjes, duke bllokuar atë dhe që mund të nënkuptojë gjithashtu se reputacioni i personit të fyer nuk vihet në vend në kohë.¹¹⁵ Po ashtu, Gjykata ka komentuar mbi rëndësinë e një periudhe të përshtatshme kufizimi për vendosjen e ekuilibrit midis lirisë së shprehjes dhe reputacionit, në çështjen *Times Newspapers Ltd. kundër Mbretërisë së Bashkuar (Nr. 1 dhe 2)*, ku iu referua rolit të periudhave të përshtatshme të kufizimit për të siguruar që "ata të cilët janë fyer të veprojnë shpejt për të mbrojtur reputacionet e tyre, me qëllim që gazetat e paditura për shpifje të kenë në mundësi të mbrojnë pretendimet e tyre të papenguara nga kalimi i kohës dhe humbja e shënimeve apo zbehja e kujtesës që mund të sjellë në mënyrë të pashmangshme ky kalim kohe" (§ 46).

115. Shih, për shembull, *Observer dhe Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 60 dhe *Cumhuriyet Vakfi dhe të tjerët kundër Turqisë*, § 66.

Gjithashtu, nëpërmjet shembullit, Gjykata ka pranuar në rastin proceseve gjyqësore për fyerje me pjesëmarrjen e jurisë nevojën për t'iu dhënë mundësinë të vendosin për çështjet faktike dhe, kur është rasti, të vlerësojnë dëmshpërblimin. Në çështjen *Tolstoy Miloslavsky kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Gjykata mbështeti në përgjithësi përpjekjet e Gjykatës vendase të Apelit për të siguruar që dëmshpërblimet e dhëna të ishin përpjesëtimore, por u shpreh se vlera prej 1,5 milionë sterlinash ishte kaç e madhe shpërpjesëtimisht, saqë përbënte shkelje të së drejtës së lirisë së shprehjes së aplikantit sipas Nenit 10 të Konventës. Megjithatë, ajo konstatoi se kjo çështje ishte e dallueshme nga çështja *Independent News dhe Media*, për faktin se te kjo e fundit gjyqtari i kishte dhënë jurisë orientime të qarta lidhur me nivelin e dëmshpërblimit që duhej caktuar dhe shkalla e shqyrtimit të vlerës së dëmshpërblimit në apel ishte më e "fortë", duke qenë se Gjykata Supreme irlandeze kishte përdorur testin e proporcionalitetit (§§ 128 dhe 129).

3.1.1. Barra e provës /Prezumimi i së pavërtetës

Çështja e barrës së provës lidhur me faktet – përkundrejt komenteve ose gjykimeve vlerore (shih më sipër) – që bie mbi të pandehurin në çështjet gjyqësore për fyerje, duke pasur si prezumim se faktet e botuara janë të rreme, përveçse nëse ose deri kur i pandehuri provon që janë të vërteta, është trajtuar nga Gjykata në kontekstin e fyerjes civile dhe penale. Arsyetimi në thelbin e këtij prezumimi në ligjet kombëtare është se është i pandehuri që e ka botuar materialin e ankimuar si fyes dhe se i takonte atij/asaj t'i kishte verifikuar faktet përpara botimit. Kështu, është i pandehuri të cilit i kërkohet të provojë se ato kanë të paktën në thelb të vërteta, më shumë sesa personit reputacioni i të cilit mund të jetë cenuar nga botimi i fakteve të pavërteta për të.

Në kontekstin e fyerjes civile, Gjykata, në çështjen *McVicar kundër Mbretërisë së Bashkuar*, shqyrtoi standardin e provës që iu kërkohet të pandehurve në proceset gjyqësore për fyerje. Gjykata u shpreh se kërkesa për të provuar se akuzat e bëra në një artikull gazete ishin "të vërteta në thelb, pasi u vlerësuan gjasat" ishte një kufizim i justifikuar ndaj lirisë së shprehjes, në interes të mbrojtjes së reputacionit dhe të drejtave të paditësve (§ 87).

Megjithatë, në çështjen e mëvonshme *Steel dhe Morris kundër Mbretërisë së Bashkuar*, kur Gjykata shqyrtoi barrën e provës që iu ishte lënë dy aktivistëve të fushatës që kishin shpërndarë fletëpalosje kritike kundër korporatës *McDonald's*, Gjykata gjeti shkelje të Nenit 10. Gjykata vërejti se "si rezultat i ligjit siç ishte në fuqi në Angli dhe Uells, aplikantët kishin zgjedhjen ose të tërhiqnin fletëpalosjen dhe t'i kërkonin ndjesë *McDonald's*-it ose të mbanin barrën e të provuarit, pa ndihmë ligjore, të së vërtetës së akuzave që përmbante ajo" (§ 95). Gjykata ishte shumë kritike kundrejt "shkallës së madhe dhe kompleksitetit të kësaj sipërmarrjeje" (po aty, § 95) dhe doli në përfundimin se nuk ishte vendosur ekuilibri i duhur midis nevojave kundërshtuese të palëve (shih rubrikën 3.1.3, më poshtë).

Po kështu, në kontekstin e fyerjes penale, Gjykata vendosi në çështjen *Rumyana Ivanova kundër Bullgarisë* se "kërkesa që të pandehurit në procesin gjyqësor për fyerje të provojnë në një standard të arsyeshëm se akuzat e ngritura nga ata ishin në thelb të vërteta nuk bie në kundërshtim si e tillë me Konventën" (§ 39).

Megjithatë, në çështjen *Kasabova kundër Bullgarisë* Gjykata u shpreh se prezumimi i së pavërtetës "mund të shihej si pengesë e papërshtatshme për botimin e materialit, e

vërteta e të cilit mund të jetë e vështirë për t'u përcaktuar në gjykatë, për shembull, sepse mungojnë provat e pranueshme apo shpenzimi i përfshirë" (§ 61). Gjykata këmbënguli se shihte të arsyeshme të theksonte që "kthimi i barrës së provës që mbështetet mbi këtë prezumim e bën veçanërisht të rëndësishme që gjykatat të shqyrtojnë provat e paraqitura nga i pandehuri me shumë kujdes, me qëllim që të mos e bëjë të pamundur për atë që t'i hedhë poshtë e të ndërtojë mbrojtjen e së vërtetës" (§ 62).

Dallimi midis fakteve dhe gjykimeve vlerore, siç diskutohet gjatë në rubrikën 2.1 më lart, është shumë i rëndësishëm në kontekstin e barrës së provës në çështjet e fyerjes. Sipas jurisprudencës së vendosur të Gjykatës, duhet bërë një dallim midis deklaratave të faktit dhe gjykimeve vlerore, pasi e vërteta e kësaj të fundit nuk mund të provohet. Kur legjislacioni kombëtar ose gjykatat vendase nuk arrijnë ta bëjnë këtë dallim dhe, për pasojë, ka një kërkesë për të provuar të vërtetën e gjykimeve vlerore, si në çështjen *Gorelishvili kundër Gjeorgjisë*, "kjo qasje pa dallim ndaj vlerësimit të fjalës është, në sytë e Gjykatës, e papajtueshme në vetvete me lirinë e mendimit, një element themelor i Nenit 10 të Konventës" (§ 38).¹¹⁶ Po kështu, në çështjen *Dalban kundër Rumanisë*, Gjykata u shpreh se do të ishte "e papranueshme që një gazetari t'i ndalohej të shprehte gjykime vlerore kritike, nëse ai/ajo nuk mund të provojë se janë të vërteta" (§ 49).

Veçanërisht, në çështjen *Bozhkov kundër Bullgarisë*, Gjykata theksoi se "nëse gjykatat kombëtare zbatojnë një qasje tejet të rreptë për vlerësimin e sjelljes profesionale të gazetarëve, këta të fundit mund të pengohen në mënyrë të papërshtatshme të përmbushin funksionin e tyre për të mbajtur të informuar publikun. Për rrjedhojë, gjykatat duhet të marrin parasysh efektin e ngjashëm që kanë vendimet e tyre jo vetëm në çështjet individuale gjyqësore që shqyrtojnë, por edhe te media në përgjithësi" (§ 51).

3.1.2. Standardi i provës

Ashtu siç përmendet më lart në rubrikën 3.1.1, Gjykata ka vendosur se kërkesa në një padi civile për fyerje për të provuar që akuzat e bëra në një artikull gazete ishin "në thelb të vërteta pasi të peshohen" ishte një kufizim i justifikuar i lirisë së shprehjes.¹¹⁷ Po ashtu, Gjykata ka trajtuar në një numër rastesh standardin e nevojshëm të provës për një temë të caktuar, për shembull, kur akuzat për sjellje të mundshme kriminale bëhen në shtyp. Në çështjen *Kasabova kundër Bullgarisë*, Gjykata e konsideroi vendimin e gjykatës vendase i cili arsyetonte se e vetmja mënyrë për të mbështetur akuzat që dikush kishte kryer një vepër penale ishte të dëshmohej se ai/ajo ishin dënuar për to. Gjykata vendosi se "edhe pse dënimi i formës së prerë përbën, parimisht, provë të pakundërshtueshme se personi ka kryer një vepër penale, ta kufizosh kështu mënyrën e vërtetimit të akuzave për sjellje kriminale në kontekstin e një çështjeje për shpifje është thjesht e paarsyeshme, edhe pse duhet mbajtur parasysh, sipas kërkesave të Nenit 6 § 2, pafajësia e prezumuar e personit" (§ 62). Arsyeja për këtë është se

akuzat në shtyp nuk mund të vendosen në të njëjtin nivel me ato që ngrihen në një proces gjyqësor ... As gjykatat që shqyrtojnë një çështje për shpifje nuk mund të presin që të pandehurit për shpifje të veprojnë si prokurorë publikë ose të bëjnë që fati i tyre të varet

116. Shih edhe *Grinberg kundër Rusisë*, §§ 29 dhe 30, si dhe *Fedchenko kundër Rusisë*, §§ 36 dhe 37.

117. *McVicar kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 87.

nga fakti nëse autoritetet e prokurorisë zgjedhin të ngrenë akuza penale dhe të arrijnë të sigurojnë dënimin e personit kundër të cilit kanë ngritur këto akuza (po aty, § 62).

Duke trajtuar të njëjtën çështje, Gjykata është shprehur se

shkalla e saktësisë për të vendosur sesa e bazuar është një akuzë penale nga gjykata kompetente zor se mund të krahasohet me atë që duhet të respektohet nga një gazetar kur shpreh mendimin e tij për një çështje me interes publik, veçanërisht kur këtë mendim e shpreh në formën e një gjykimi vleror.¹¹⁸

3.1.3. Ndhimja ligjore / Barazia e armëve

Çështja e mungesës së ndihmës ligjore në çështjet e fyerjes dhe efektet e saj në paanshmërinë e procesit gjyqësor u shfaqën në çështjen *Steel dhe Morris kundër Mbretërisë së Bashkuar*, në të cilën Gjykata konstatoi se rrethanat e çështjes, duke pasur parasysh “përmasën e jashtëzakonshme dhe kompleksitetin” e përmbushjes së barrës së kërkuar të provës pa përfitimim e ndihmës ligjore, gjykatat kombëtare nuk kishin vendosur ekuilibrin e duhur “midis nevojës për të mbrojtur të drejtat e aplikantëve për lirinë e shprehjes dhe nevojës për të mbrojtur të drejtat dhe reputacionin e McDonald’s-it” (§ 95). Gjykata u shpreh se “interesi më i përgjithshëm në përkrahjen e qarkullimit të lirë të informacionit dhe ideve rreth veprimtarive të një subjekti të fuqishëm tregtar dhe efekti i mundshëm ‘frenues’ mbi të tjerët janë gjithashtu faktorë me rëndësi për t’u marrë në konsideratë në këtë kontekst, duke pasur parasysh rolin legjitim e të rëndësishëm që grupet aktiviste mund të luajnë për të nxitur diskutimin publik” (po aty, § 95).

Në kundërshtim me këtë, më herët në çështjen e *McVicar kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Gjykata vendosi se në rrethanat e posaçme të çështjes, mungesa e ndihmës ligjore nuk përbënte shkelje të Konventës. Aplikanti, një gazetar, ishte i mirarsimuar dhe do të kishte qenë krejt në gjendje të vetëpërfaqësohej përpara gjykatës (§ 53).

3.1.4. Aksesi në gjykatë

Aksesi në gjykatë është e drejta e gjithkujt dhe u nënshtrohet vetëm rregullave të procesit të rregullt ligjor dhe miradministrimit të drejtësisë. Sa u takon padive për fyerje, normalisht, punimet e gjykatës dhe raportimet e sakta të procedurave të tyre marrin privilegjin absolut. Kështu, në çështjen *Erla Hlynsdóttir kundër Islandës (Nr. 3)*, Gjykata konstatoi se “kthimi i një aktakuze në reportazh për median, pasi është lexuar në një seancë gjyqësore është lloji i situatës ku mund të ketë shkaqe të posaçme për ta shkarkuar shtypin nga detyrimi i zakonshëm për të verifikuar deklaratat faktike që janë fyese për individët privatë” (§ 73).

3.1.5. Privilegji parlamentar

Privilegji parlamentar është garanci për procedurat e punimet në parlament. Qëllimi i tij është të sigurohet se liria e shprehjes në dhomat e parlamentit mund të

---

118. *Scharsach dhe News Verlagsgesellschaft mbH kundër Austrisë*, § 43, në vijim të çështjes *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt kundër Austrisë*, § 46

vijojë e papenguar në interes të publikut, pa frikën e vazhdueshme ose kërcënimin e padive për fyerje. Është një privilegj absolut dhe një privilegj që zakonisht shtrihet (në formë të kufizuar) te raportimet e debateve parlamentare. Gjykata konstatoi në çështjen *A. kundër Mbretërisë së Bashkuar* se imuniteti që shoqëron deklaratat e bëra gjatë debateve parlamentare në dhomat legjislativë dhe ka për qëllim të mbrojë interesat e parlamentit në tërësi, përkundër atyre të parlamentarëve individualë, ishte në pajtim me Konventën (§§ 84 dhe 85).

Megjithatë, në çështjen *Cordova kundër Italisë (Nr. 1)*, Gjykata u shpreh se “mungesa e lidhjes së qartë me një veprimtari parlamentarë kërkon që ajo të bëjë një interpretim të ngushtë të proporcionalitetit midis qëllimit që kërkon të arrihet dhe mjeteve të përdorura për këtë” (§ 63). Në çdo rast, imuniteti parlamentar nuk shtrihet tek ato veprimtari që nuk lidhen me përgjegjësitë parlamentare, si deklaratat në një transmetim televiziv¹¹⁹ ose botimi i një letre në gazetë; ai as nuk e çliron botuesin nga detyra për ta kontrolluar këtë letër për përmbajtje të mundshme fyese (sidomos, duke qenë se senatori që kishte shkruar letrën ishte dënua më parë për fyerje).¹²⁰

3.2. MASAT DHE MJETET JURIDIKE CIVILE

Gjykata ka ndërtuar një sasi të konsiderueshme të jurisprudencës dhe parimeve në lidhje me masat dhe mjetet ligjore civile si kundërpërgjigje ndaj fyerjes. Është parë se dhënia e dëmshpërblimeve të tepruara apo shpërpjesëtimore në paditë civile ka pasur “efekt frenues” në lirinë e shprehjes dhe, për pasojë, ato përbëjnë arsye për t’u shqetësuar. Kësisoj, masa si nxitja e orientimeve për juritë dhe zbatimi mbizotërues i testit të proporcionalitetit synojnë të parandalojnë dhënien e vlerave të tilla. Vlefshmëria e një game mjetesh ligjore civile si alternativë ndaj dëmshpërblimeve në rastet e duhura, si ndjesa apo urdhrat e korrigjimit, mund të ndihmojnë për të dhënë një kundërpërgjigje proporcionale ndaj fyerjes dhe, kur ka në dispozicion edhe masa të përshpejtuara ose me kosto të ulët, mund të lejojnë që reputacioni i personit të vihet në vend më në kohë. Roli i organizmave jashtëgjyqësore, si këshillat e shtypit, mund të kenë ndikim të rëndësishëm për arritjen e proporcionalitetit dhe veprimit në kohë, siç është theksuar nga Gjykata në çështje si *Stoll kundër Zvicrës*.

3.2.1. Dëmshpërblimi civil

Në çështjen *Tolstoy Miloslavsky kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Gjykata u shpreh se “sipas Konventës, dhënia e dëmshpërblimit për fyerje duhet të jetë në raport të arsyeshëm proporcionaliteti me dëmin që ka pësuar reputacioni” (§ 49). Në këtë rast, vlera e dhënë ishte tri herë më e madhe se dëmshpërblimi më i lartë i dhënë më parë në Angli për shpifje. Gjykata konstatoi se e drejta e lirisë së shprehjes së aplikantit ishte shkelur, duke pasur parasysh masën e vlerës së dëmshpërblimit, “së bashku me mungesën e garancive të mjaftueshme dhe efektive në kohën përkatëse kundër një dëmshpërblimi që është shpërpjesëtimisht i madh” (§ 51).

119. *Keller kundër Hungarisë*, f. 12 e vendimit.

120. *Belpietro kundër Italisë*, § 58.

Pavarësisht nga “shuma e konsiderueshme” e vendosur si dëmshpërblim në çështjen *Independent News dhe Media*, Gjykata konstatoi se e drejta e lirisë së shprehjes së aplikantit nuk ishte shkelur. Shpifja u përshkrua si “serioze dhe e rëndë” dhe, në dallim nga çështja *Tolstoy Miloslavsky*, Gjykata vendosi se, duke pasur parasysh “masat e shqyrtimit në apel dhe kufirin e vlerësimit që i lejohet shtetit në këtë kontekst”, nuk ishte dëshmuar se kishte pasur “garanci joefektive apo të pamjaftueshme kundër dëmshpërblimit shpërpjesëtimor të dhënë nga juria në këtë çështje” (§§ 129 dhe 132).

Janë përfshirë edhe vlerësime të tjera lidhur me proporcionalitetin e dëmshpërblimeve dhe gjobave, qoftë kur kanë të bëjnë me “tarifat e suksesit” për ekipet ligjore;¹²¹ qoftë me vlerën e dëmshpërblimit për t’u paguar është “e tillë sa që kërcënon në çdo mënyrë themelet ekonomike të kompanisë aplikante”¹²² ose mund të çojë edhe në mbylljen e organit mediatik. Në çështjen *Timpul Info-Magazin dhe Anghel kundër Moldavisë*, ashpërsia e gjobës çoi në mbylljen e gazetës. Edhe pse Gjykata vlerësoi se ashpërsia e gjobës nuk luante rol në përfundimin e çështjes, ajo mbajti parasysh “efektin e saj frenues mbi gazetën e aplikantit dhe se vendosja e saj ishte në gjendje ‘të shkrajonte diskutimin e hapur të çështjeve me interes publik’ ... duke heshtur tërësisht një zë kundërshtues” (§ 39).

Në çështjen *Patuel kundër Francës*, që kishte të bënte me fyerjen e dyshuar të një sektori, Gjykata konstatoi se e drejta e lirisë së shprehjes të autorit aplikant ishte shkelur, duke vlerësuar se, edhe pse dëmshpërblimi që duhej paguar nga aplikanti ishte i kufizuar në vlerën simbolike të “një frange”, “gjoba, edhe pse relativisht modeste, kur merrej së bashku me koston e botimit të deklaratës në dy gazeta dhe koston e pakthyeshme që i ishte dhënë palës civile, nuk dukej e justifikuar, në dritën e këtyre rrethanave” (përkthim jozyrtar, § 49). Duke e theksuar më tej, Gjykata e përshkroi dëmshpërblimin me një frangë simbolike në çështjen *Brasilier kundër Francës* si “më të lehtin e mundshëm”, por, megjithatë, konstatoi se ai në vetvete ishte i pamjaftueshëm për të justifikuar ndërhyrjen në të drejtën e lirisë së shprehjes së aplikantit (§ 43).¹²³ Ajo vërejti se ndërhyrja ishte shpërpjesëtimore, për shkak të efektit frenues në lirinë e shprehjes dhe doli në përfundimin se Neni 10 ishte shkelur.

Proporcionaliteti i dëmshpërblimeve civile nuk matet vetëm në vlerë monetare. Në çështjen *Reznik kundër Rusisë*, Gjykata vendosi se: “edhe pse gjoba prej 20 rublash ruse ishte e papërfillshme në vlerë pasurore, nisja e procesit gjyqësor për fyerje kundër Presidentit të Dhomës së Avokatisë të Qytetit të Moskës në kontekstin e çështjes gjyqësore në fjalë ishte në gjendje të prodhonte efekt frenues në lirinë e tij të shprehjes” (§ 50). Këtu, rrezikohej rëndësia e lirisë së shprehjes për një person që mbante një post të rëndësishëm si Presidenti i Dhomës së Avokatisë së Moskës.

3.2.2. Ndjesa

Në çështjen *Smolorz kundër Polonisë*, kur Gjykata mori në shqyrtim proporcionalitetin e sanksioneve të vendosura kundër një gazetari për fyerje, ajo mori parasysh faktin

121. *MGN Limited kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 218.

122. *Blaja News Sp. z o. o. kundër Polonisë*, § 71.

123. Shih edhe *Desjardin kundër Francës*, § 51.

se gazetari ishte detyruar të kërkonte ndjesë publike: “ajo çfarë ka rëndësi nuk është natyra e lehtë e ndëshkimit të vendosur kundër aplikantit, por vetë fakti se atij i ishte kërkuar të dilte me ndjesë publike për komentet e tij” (përkthim jozyrtar, § 42). Çështja kishte të bënte me kritikën kundër punës së një arkitekti me tone tallëse, si pjesë e debatit mbi arkitekturën urbane të Katovicës, e shkuara dhe e tashmja (po aty § 41). Gjykata konstatoi se Neni 10 ishte shkelur, pasi gjuha e artikullit nuk i kishte tejkaluar kufijtë e kritikës së lejueshme.

3.2.3. E drejta e përgjigjes

Gjykata është shprehur se “si një element i rëndësishëm i lirisë së shprehjes”, e drejta e përgjigjes përfshihet në objektin e Nenit 10.¹²⁴ Gjykata ia atribuon këtë “nevojës për të qenë në gjendje për të kundërshtuar informacionin e pavërtetë, por edhe për të siguruar pluralizmin e opinioneve, sidomos për çështjet me interes të përgjithshëm, si debati letrar dhe politik” (po aty, f. 6-7 të vendimit).

Në çështjen *Ediciones Tiempo S.A. kundër Spanjës*, ish-Komisioni Evropian për të Drejtat e Njeriut hodhi poshtë propozimin që futja me detyrim gjyqësor e përgjigjes së individit ankimues ishte ndërhyrje shpërpjesëtimore në të drejtën e lirisë së shprehjes së botimit. Komisioni theksoi se shtëpia botuese nuk ishte e detyruar të ndryshonte përmbajtjen e artikullit të kundërshtuar dhe për më tepër lejohej të ribotonte variantin e saj të fakteve përkrah përgjigjes së personit të fyer.

Çështja *Melnychuk kundër Ukrainës* përfshinte refuzimin e gazetës për të votuar përgjigjen e aplikantit ndaj recensionit kritik të librit të shkruar prej aplikantit. Gazeta pretendonte se kishte refuzuar ta botonte përgjigjen për shkak se përmbante “komente të pahijshme dhe abuzive” mbi recensentin, se ky arsyetim i ishte përcjellë aplikantit dhe se ai nuk kishte pranuar ftesën për ta redaktuar në përputhje me këtë përgjigjen (f. 2). Gjykata e deklaroi kërkesën të papranueshme dhe rikujtoi se e drejta e lirisë së shprehjes nuk u jep individëve ose organizatave “të drejtën e papenguar për qasje në media, me qëllim paraqitjen e opinioneve” (po aty, f. 6). Më pas, ajo theksoi se “si parim i përgjithshëm, gazetat dhe organet e tjera mediatike me pronësi private duhet të jenë të lira të ushtrojnë lirinë redaksionale për të vendosur nëse do të botojnë artikujt, komentet dhe letrat e paraqitura nga individët privatë” (po aty, f. 6). Ajo pranoi se, në këtë sfond mund të lindin sidoqoftë “rrethana të jashtëzakonshme, në të cilat gazetës mund t’i kërkohej në mënyrë të ligjshme të botojë, për shembull, një ndjesë apo vendim gjyqësor në një çështje për fyerje” (po aty, f. 6). Situata të tilla si këto mund të krijojnë një detyrim pozitiv “për shtetin që të sigurojë lirinë e shprehjes së individit në këto media” (po aty, f. 6). Gjykata përfundoi duke theksuar detyrimin e përgjithshëm bazë që ka shteti për të siguruar në çdo rast që “mohimi i qasjes në media të mos jetë një ndërhyrje arbitrare dhe shpërpjesëtimore në lirinë individuale të shprehjes dhe që ky refuzim të mund të kundërshtohet përpara autoriteteve kompetente vendase” (po aty, f. 7).¹²⁵

124. *Melnychuk kundër Ukrainës*, f. 6 e vendimit.

125. Shih edhe *Flux kundër Moldavisë* (Nr. 6).

3.2.4. Tërheqja ose korrigjimi

Në çështjen *Karsai kundër Hungarisë*, Gjykata vlerësoi natyrën dhe ashpërsinë e sanksionit të vendosur ndaj aplikantit, për të vlerësuar proporcionalitetin e ndërhyrjes. Ajo u shpreh se “masa e vendosur ndaj aplikantit, konkretisht, detyrimi për t’u tërhequr për një çështje që prek besueshmërinë e tij profesionale, është në gjendje të prodhojë një efekt frenues” (§ 36). Po ashtu, ajo theksoi se “korrigjimi i deklaratës së faktit i urdhëruar nga gjykata kombëtare tërheq në vetvete zbatimin e mbrojtjes së garantuar nga Neni 10 i Konventës” (po aty, § 36). Ky ishte rasti, edhe pse nuk ishin në diskutim e drejta civile apo masat penale.

3.2.5. Botimi me urdhër të gjykatës

Në çështjen *Giniewski kundër Francës*, Gjykata shqyrtoi një urdhër “për të botuar njoftimin e një vendimi gjyqësor në një gazetë kombëtare me shpenzimet e kësaj të fundit” (§ 55). Gjykata u shpreh se, ndërsa “botimi i këtij njoftimi nuk duket në parim sikur përbën një kufizim të tepruar të lirisë së shprehjes ... në çështjen në fjalë, fakti që ai përmendte veprën penale të fyerjes kishte padyshim një efekt frenues dhe sanksioni i vendosur në këtë mënyrë duket në shpërpjesëtim me rëndësinë dhe interesin e debatit në të cilin aplikanti kërkoi në mënyrë të ligjshme të merrte pjesë” (po aty, § 55).

3.2.6. Masat e ndalimit

Lidhur me kufizimin paraprak në përgjithësi, Gjykata është shprehur se Neni 10 “nuk i ndalon shprehimisht vendosjen e kufizimeve paraprake ndaj botimit, si të tilla” (*Observer dhe Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar*, § 60). Megjithatë, “rreziqet që kanë të bëjnë me kufizimet paraprake janë tilla që kërkojnë kontrollin më të kujdesshëm nga ana e Gjykatës” (po aty, 60). Ashtu siç citohet më lart, “kjo është veçanërisht kështu për sa i takon shtypit, pasi lajmi është mall që priset dhe vonesa në publikim, qoftë për një periudhë të shkurtër, mund ta zhveshë nga e gjithë vlera dhe interesi” (po aty, § 60).

a. Vendimet e ndërmjetme

Gjykata zbatoi të njëjtin arsytim në çështjen *Cumhuriyet Vakfı dhe të tjerët kundër Turqisë*, duke pohuar se Neni 10 nuk ndalon vendimet e ndërmjetme, edhe kur ato përfshijnë kufizime paraprake ndaj botimit (§ 61). Megjithatë, për shkak të kërcënimit që përbëjnë vendimet e ndërmjetme për lirinë e shprehjes, “kontrolli më i kujdesshëm” të cilit duhet t’i nënshtrohen nga Gjykata duhet të përfshijë një “shqyrtim të imtë të garancive procedurale që përmban sistemi për të parandaluar cenimet arbitrare të lirisë së shprehjes” (po aty, § 61).

Garancitë e parashikuara procedurale përfshijnë:

(a) objektin e vendimit të ndërmjetëm të gjykatës:

Gjykata merr parasysh, së pari, vetëm objektin e vendimit të ndërmjetëm të dhënë nga gjykata vendase, veçanërisht pjesës sa i takon së dytë të saj, që parashikojnë në terma shumë të përgjithshme e jo të kufizuara se aplikantët nuk mund të botojnë lajme të asnjë lloji që mund të jenë subjekt i procesit gjyqësor. Gjykata vlerëson

se ka mungesë qartësie lidhur me faktin se cili material mund ose nuk mund të botohet sipas vendimit të ndërmjetëm Gjykata vlerëson se është shumë e mundur që kjo mungesë qartësie të mund të ketë edhe një efekt të përgjithshëm frenues mbi raportimin e këtyre çështjeve në një periudhë intensive të debatit politik që lidhet me zgjedhjet presidenciale, duke prekur për pasojë jo vetëm *Cumhuriyet-in* si marrësi i drejtpërdrejtë i masës, por të gjitha organet mediatike në vend (po aty, §§ 62 dhe 63).

(b) kohëzgjatja e vendimit të ndërmjetëm:

[Gjykata vërejtë se] kufizimi i lirisë së shprehjes së aplikantëve ishte bërë, për pasojë, i rëndë në mënyrë të panevojshme për arsye të vonesave të pashpjeguara në procedurë ... dhe moskufizimi i masës së kundërshtuar në një afat të arsyeshëm. Gjykata thekson se ajo çfarë kërkohet këtu nuk është vendosja e kufijve të rreptë kohorë për vendimet e ndërmjetme me siguri absolute, që nuk është as e realizueshme, as e dëshirueshme, duke pasur parasysh rigorozitetin e tepruar që do të përfshinte. Megjithatë, duhet të ketë rregulla e garanci në dispozicion për të siguruar që vendimi i ndërmjetëm të mos shtrihet përtej një afati të arsyeshëm që është proporcion me arsyetimin e tij dhe që përbën një praktikë abuzive (po aty, § 66).

(c) arsyetimi për vendimin e ndërmjetëm:

një tjetër problem procedural që ndikon në vendimin e ndërmjetëm në fjalë ishte mosdhënia nga gjykata e një arsyetimi për vendimin e saj, qoftë kur mori vendimin, ose kur refuzoi kërkesën që iu paraqit për heqjen e tij nga fuqia ... mosdhënia nga Gjykata Civile e Shkallës së Parë e Ankarasë e arsyeve përkatëse dhe të mjaftueshme për të justifikuar se përse vendimi i saj i ndërmjetëm u hoqi aplikantëve mbrojtjen procedurale që iu takonte të gëzonin falë të drejtave të parashikuara në Nenin 10 (po aty, §§ 67 dhe 68).

Në rrethanat e posaçme të çështjes *Tierbefreier e.V. kundër Gjermanisë*, Gjykata konstatoi se vendimi civil, që ndalonte shpërndarjen e mëtejshme të filmimit të caktuar dhe që ishte objekt shqyrtimi, nëse do të kishte ndryshime të rrethanave përkatëse, ishte pjesë e ekuilibrit të drejtë të vendosur nga gjykatat kombëtare midis së drejtës së lirisë së shprehjes të shoqatës aplikante dhe interesave të reputacionit të kompanisë. Ajo e pranoi se gjetja e gjykatave vendase se “shoqata aplikante kishte të drejtë të plotë të shprehte kritikën e saj kundër eksperimenteve me kafshët në mënyra të tjera, edhe të njëanshme” (§ 58).

b. Vendimet e përhershme të gjykatës

Gjykata gjeti shkelje të Nenit 10 në çështjen *Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlags-gesellschaft m.b.H. (Nr. 3) kundër Austrisë*, e cila kishte të bënte me një urdhër të përhershëm të nxjerrë kundër një reviste, që “ndalonte botimin e fotografisë së Znj. G. Në lidhje me raportimin rreth Znj. G. dhe Z. R. si ‘Boni e Klajd’, për arsye se kjo mund t’u linte përshtypjen lexuesve të revistës së Znj. G., si ‘Boni’, ishte përfshirë në veprat penale të Z. R.” (§ 46). Gjykata konstatoi se natyra e reportazhit nuk ishte çorientuese dhe se gjykatat austriake e kishin tejkaluar kufirin e tyre të vlerësimit.

Po ashtu, në çështjen *News Verlags GmbH & Co.KG kundër Austrisë*, Gjykata konstatoi se “ndalimi absolut i botimit të fotografisë së B.-së shkoi më tej sesa ishte e nevojshme për të mbrojtur B.-në nga fyerja apo shkelja e prezumimit të pafajësisë”

(§ 59). Arsyeja për këtë ishte, siç ishte shprehur edhe Gjykata e Apelit e Vjenës, se “nuk ishte botimi i fotografisë së B.-së në vetvete, por kombinimi i saj me komentet që ishin fyese dhe ndesh me prezumimin e pafajësisë që shkelën interesat legjitime të B.-së” (po aty, § 57). Për rrjedhojë, Gjykata doli në përfundimin se “nuk kishte asnjë raport të arsyeshëm proporcionaliteti midis vendimit sipas formulimit nga Gjykata e Apelit e Vjenës dhe përmbushjes së qëllimeve të ligjshme” (po aty, § 59).

3.2.7. Kontrolli dhe sekuestrimi

Në çështjen *Goussev dhe Marenk kundër Finlandës*, Gjykata vendosi se “vendimet disi kontradiktore tregojnë se nuk ishte e qartë se në ç'rrethana mund ta sekuestronte policia materialin që mund të ishte fyes gjatë një kontrolli të kryer me qëllim gjetjen e provave të një krimi tjetër të dyshuar dhe në lidhje me këtë situata ligjore ofronte parashikueshmërinë që kërkohet nga Neni 10” (§ 54). Në çështjen *Saint-Paul Luxembourg S.A. kundër Luksemburgut*, Gjykata vërejti, mes të tjerave, një shkelje të Nenit 10, për shkak të natyrës tejte të gjerë e, për pasojë, shpërpjesëtimore të operacionit të kontrollit e sekuestrimit në selinë e regjistruar të kompanisë aplikante, që synonte të identifikonte autorin e një artikulli gazete që dyshohej se fyente një punonjës social (§ 62).

3.3. MASAT PENALE

Në disa vende, fyerja ndëshkohet me marrjen e masave penale. Gjykata nuk ka vendosur që sanksionet penale si të tilla janë automatikisht në shkelje të Nenit 10, por ato mund të përbëjnë shqetësim serioz për Gjykatën. Vlerat e gjobave apo ashpërsia e ndëshkimit iu nënshtrohen një shqyrtimi dhe kontrolli shumë të kujdesshëm. Vetë fakti i dënimit penal, edhe kur gjobat e vendosura janë të vogla, mund të jetë shumë i dëmshëm pasi regjistrohet në dosjen penale të personit të përfshirë, që nga ana e vet mund të ketë pasoja personale dhe/ose profesionale me ndikim të gjerë. Kësisoj, kjo shkakton shqetësim të madh për Gjykatën dhe mund të shihet si shpërpjesëtimore. Një tjetër konsideratë e rëndësishme nga ana e Gjykatës është kur deklaratat fyese ose akuzat kanë ndikim ose ndikim të mundshëm në cenimin e prezumimit të pafajësisë (që garantohet nga Neni 6 § 2 i Konventës). Në raste të tilla, ka më shumë të ngjarë që të pranojë nevojën për sanksione penale, madje edhe të ashpra. Në çështjen *Ruokanen dhe të tjerët kundër Finlandës*, për shembull (e trajtuar më sipër), ajo konstatoi se prezumimi i pafajësisë ishte cenuar dhe se në ato rrethana, sanksionet penale, edhe pse vetëm në mënyrë përjashtimore në pajtim me Nenin 10, nuk ishin joproporcionale.

Lidhur me sanksionet e vendosura në përgjithësi për fyerjen, Gjykata është shprehur se “natyra dhe ashpërsia e dënimeve të vendosura janë faktorë që duhen marrë parasysh kur vlerësohet proporcionaliteti i ndërhyrjes në lirinë e shprehjes të garantuar nga Neni 10”.¹²⁶ Lidhur me sanksionet ndaj shtypit në veçanti, Gjykata vendosi në çështjen *Bladet Tromsø dhe Stensaas kundër Norvegjisë* se “nga Gjykata kërkohet kontrolli më i kujdesshëm kur ... masat e marra ose sanksionet e vendosura nga autoriteti kombëtar janë në gjendje të shkurajojnë pjesëmarrjen e shtypit në debate për çështjet me interes legjitim publik” (§ 64). Po kështu, në çështjen

126. *Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë* [DhL], § 111. Shih edhe çështjen *Skalka kundër Polonisë*, § 38.

Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë, Gjykata u shpreh se ajo “duhet gjithashtu të ushtrojë kujdesin më të madh kur masat e marra ose sanksionet e vendosura nga autoritetet kombëtare janë të tilla që e bëjnë shtypin të tërhiqet nga diskutimi i çështjeve me interes legjitim publik” (§ 111).

Në çështjen *Flinkkilä dhe të tjerët kundër Finlandës*, që përfshin çështjet e privatësisë që rrjedhin nga raportimi i një aksidenti, i cili solli dënimin e një nëpunësi publik të nivelit të lartë, Gjykata gjeti një shkelje të Nenit 10. Ajo u shpreh se kishte një interes të qartë publik, se aksidenti ishte bërë gjerësisht publik në media tanimë dhe përsëritja nuk shkaktoi domosdoshmërisht të njëjtën sasi dëmi dhe vuajtjeje, kështu sanksionet (gjobat dhe dëmshpërblimet) ishin të tepruara (§ 56).¹²⁷

Edhe pse Gjykata heziton të gjejë dispozita materiale për fyerjen që janë në shkelje të Nenit 10, ajo ka qenë veçanërisht e drejtpërdrejtë në zbatimin e “kontrollit të rreptë”, “kontrollit më të kujdesshëm” dhe “kujdesit maksimal” në raport me sanksionet e vendosura për fyerje. Në një sërë rastesh, Gjykata ka konstatuar edhe se nuk ka pasur asnjë justifikim për shtetet që kanë vendosur dënime me burg në rastet “klasike” të fyerjes për çështje me interes publik.

3.3.1. Dënimet penale

Gjykata ka pohuar se përdorimi i legjislacionit penal për të dënuar fyerjen nuk shkel parimisht Nenin 10. Në çështjen *Lindon, Otchakovsky-Laurens dhe Korrik kundër Francës*, Gjykata u shpreh se “duke pasur parasysh kufirin e vlerësimit që u është lënë shteteve anëtare nga Neni 10 i Konventës, një masë penale si kundërpërgjigje ndaj fyerjes nuk mund të konsiderohet si e tillë joproporcionale me qëllimin e ndjekur” (§ 59).

Megjithatë, në çështjen *Raichinov kundër Bullgarisë*, Gjykata parashtroi përjashtimet për përdorimin e legjislacionit penal për të ndëshkuar fyerjen, duke deklaruar:

Është e vërtetë se mundësia e mbështetjes të procesi gjyqësor penal për të mbrojtur reputacionin e një personi ose për të ndjekur një qëllim tjetër të ligjshëm në përputhje me paragrafin 2 të Nenit 10 mund të mos shihet si automatikisht në kundërshtim me këtë dispozitë, pasi në disa raste të rënda – për shembull, në rastin e gjuhës që nxit dhunë – që mund të rezultojë të jetë një përgjigje proporcionale. Megjithatë, vlerësimi i proporcionalitetit të një ndërhyrjeje në të drejtat e mbrojtura do të varet, në shumicën e rasteve, nga fakti nëse autoritetet mund të kishin përdorur mjete të tjera nga dënimi penal, si mjete ligjore civile dhe disiplinore (§ 50).

Në çështjen *Kanellopoulou kundër Greqisë*, që kishte të bënte me fyerjen e dyshuar të një mjeku nga një prej ish-pacientëve të tij, ndërhyrja kirurgjike e të cilit kishte shkuar keq, Gjykata u shpreh hapur se mendonte se mjetet efektive të legjislacionit civil do të kishin qenë të mjaftueshme për të mbrojtur reputacionin e mjekut (në rast se do të gjendej vërtet që aplikanti e kishte fyer) (§ 38). Siç përmendet më lart, Gjykata ka vendosur se “pozicioni mbizotërues që kanë ata në pushtet e bën të nevojshme që të shfaqin vetëpërmbajtje në përdorimin e procesit të ndjekjes penale, veçanërisht kur ka mjete të tjera të vlefshme për t’u përgjigjur kritikave të kundërshtarëve të tyre.”¹²⁸

127. Shih edhe çështjen *Hrico kundër Sllovakisë* dhe *Krasulya kundër Rusisë*, § 44

128. *Kuliś kundër Polonisë*, § 45; shih edhe *Ceylan kundër Turqisë* [DhL], § 34

3.3.2. Gjobat penale

Në vlerësimin e proporcionalitetit të gjobave penale, Gjykata këmbëngul se duhen marrë parasysh një sërë konsideratash: (a) mjetet individuale në dispozicion të të pandehurit, si rroga e personit; (b) rroga mesatare në shtetin anëtar dhe (c) kostot e procesit gjyqësor. Për shembull, në çështjen *Kasabova kundër Bullgarisë*, Gjykata u shpreh se “shuma e përgjithshme që i ishte kërkuar aplikantes të paguante ishte një faktor shumë herë më i rëndësishëm sa i takon efektit të mundshëm frenues të procesit gjyqësor mbi të dhe gazetarët e tjerë” (§ 71). Katër gjobat e vendosura ndaj aplikantëve ishin “të konsiderueshme”, krahasuar me rrogën e saj të marrë më vete, por Gjykata deklaroi se gjobat nuk duhen parë të veçuara, por së bashku me dëmshpërblimet dhe kostot që u janë dhënë ankimesve. Shuma e përgjithshme, që ishte “e barasvlershme me thujasë shtatëdhjetë rroga minimale mujore ... dhe më shumë se tridhjetë e pesë rroga mujore sa të aplikantes, ishte për t’u paguar vetëm nga ajo” (po aty, § 71). Për më tepër, Gjykata mori parasysh se “provat e paraqitura nga aplikantja tregojnë se ajo kishte luftuar për vite për ta paguar këtë shumë plotësisht” (po aty, § 71).

Në çështjen *Scharsach dhe News Verlagsgesellschaft mbH kundër Austrisë*, Gjykata konstatoi se edhe pse gjoba (e pezulluar) e aplikantit të parë “ishte në kufirin më të ulët të gjobave të mundshme dhe ishte pezulluar në këmbim të një periudhë prove trevjeçare, ajo ishte dënim sipas legjislacionit penal, i regjistruar në dosjen penale të aplikantit të parë” (§ 32).

3.3.3. Dënimet me burg

Në çështjen *Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë*, Gjykata u shpreh se “rrethanat e çështjes në fjalë – një rast tipik i fyerjes së një individi në kontekstin e një debati për çështje me interes të ligjshëm publik – nuk paraqiste asnjë justifikim të çfarëdoshëm për dhënien e dënimit me burg. Ky ndëshkim, nga vetë natyra e tij, do të ketë në mënyrë të pashmangshme efekt frenues” (§ 116). Gjithashtu, Gjykata ka përdorur të njëjtën formulë në çështjen *Mariapori kundër Finlandës*, një tjetër “rast klasik fyerjeje i një individi në kontekstin e një debati rreth një çështjeje të rëndësishme me interes të ligjshëm publik”, që ka lidhje me veprimet e autoriteteve tatimore (§ 68).

Ky rregull rrodhi nga parimi i deklaruar në çështjen *Cumpănă dhe Mazăre*:

Edhe pse dënimi është parimisht një çështje që u takon gjykatave kombëtare, Gjykata e konsideron dhënien e dënimit me burg për një vepër të kryer nga shtypi do të jetë në pajtim me lirinë e shprehjes së gazetarëve e garantuar nga Neni 10 i Konventës vetëm në rrethana të jashtëzakonshme, që do të thotë, kur janë cenuar rëndë të drejtat të tjera themelore, si, për shembull, në rastin e gjuhës së urrejtjes apo nxitjes së dhunës (§ 115).

Kjo gjetje në lidhje me dënimet me burg për një “vepër të kryer nga shtypi” është theksuar e zbatuar shumë herë, për shembull, në lidhje me “gjuhën politike” në përgjithësi.¹²⁹

Siç theksohet në çështjen *Cumpănă dhe Mazăre*, Gjykata ka theksuar efektin frenues që krijojnë frika dhe ndëshkimet, duke pretenduar se “efekti frenues që frika ose ndëshkime të tilla kanë mbi ushtrimin e lirisë gazetareske të shprehjes është i dukshëm

129. *Otegi Mondragon kundër Francës*, § 59.

... Ky efekt që është në dëm të shoqërisë në tërësi është po kështu një faktor që ka lidhje me proporcionalitetin dhe, kështu, me arsyetimin e sanksioneve të vendosura ndaj aplikantëve në fjalë” (§ 114).

a. Dënimet e falura me burgim

Në çështjen *Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë*, dy gazetarë u dënuan me shtatë muaj burg për fyerje, por nuk i kryen asnjëherë këto dënime, pasi u falën nga presidenti rumun. Megjithatë, Gjykata u shpreh se:

Një ndëshkim i tillë, nga vetë natyra e tij, do të kishte në mënyrë të pashmangshme efekt frenues dhe fakti që aplikantët nuk e kryen dënimin nuk e ndryshon këtë përfundim, duke parë që faljet individuale që morën janë masa që varen nga kompetenca e presidentit të Rumanisë; më tej, ndërkohë që një akt i tillë mëshire i çliron personat e dënuar nga kryerja e dënimit, ai nuk e shuan dënimin (§ 116).

b. Dënimet me burgim të pezulluara dhe me kusht

Në çështjen *Marsenko kundër Ukrainës*, një mësues shkollë ishte dënuar me një vit burgim të pezulluar për fyerje e një zyrtari të bordit të arsimit, që do të thotë se, nëse gjatë periudhës njëvjeçare nuk do të kryheshin vepra të thera fyerjeje, nuk do të kryhej asnjë dënim. Gjykata vlerësoi se “një dënim i tillë, për vetë natyrën e tij, do të kishte efekt të pashmangshëm frenues mbi diskutimin publik dhe nocioni se dënimi i aplikantit ishte pezulluar nuk e ndryshonte këtë përfundim, veçanërisht duke qenë se vetë dënimi nuk ishte shuar” (§ 52).

Në çështjen *Mariapori kundër Finlandës*, u dha një dënim me katër muaj burgim me kusht për fyerje, që do të thotë se, në rast se asnjë vepër tjetër fyerjeje nuk kryhet gjatë periudhës katërmujore, nuk do të kryhej asnjë dënim me burg. Sidoqoftë, Gjykata theksoi se ishte e pashmangshme që një sanksion i tillë, për vetë natyrën e tij, do të kishte efekt frenues mbi debatin publik. Ajo shtoi se fakti që dënimi me burg për aplikantin ishte i kushtëzuar dhe se ajo nuk e kreu faktikisht dënimin nuk e ndryshon këtë përfundim” (§ 68). Në çështjen *Şener kundër Turqisë*, “Gjykata Shtetërore e Sigurisë e Stambollit pezulloi dhënien e një vendimi të formës së prerë për aplikanten, me kusht që ajo të mos kryente asnjë shkelje të mëtejshme si botuese brenda tre vjetëve nga vendimi i saj” (§ 46). Vendimi në fjalë, për rrjedhojë, nuk ia hoqi aplikantes statusin si ‘viktimë’ (po aty, § 46). Gjykata konstatoi se, “në të kundërt, dënimi i kushtëzuar i pezulluar kishte efektin e kufizimit të punës së aplikantes si botuese dhe të zvogëlimit të aftësisë së saj për të ofruar këndvështrime publike që e kanë vendin në një debat publik ekzistenca e të cilit nuk mund të mohohet” (po aty, § 46). Gjykata përdori në thelb të njëjtin arsyetim si në çështjen *Krasulya kundër Rusisë* (§ 44).

Në çështjen *Otegi Mondragon kundër Spanjës*, një dënim njëvjeçar që iu dha një politikani pasi kishte fyer Mbretin e Spanjës, i cili ishte pezulluar për tre vjet, u konsiderua se ishte në shkelje të Nenit 10. Sërish, Gjykata u shpreh se “kjo masë, për vetë natyrën e saj, do të ketë efekt të pashmangshëm frenues, pavarësisht faktit se ekzekutimi i dënimit të aplikantit ishte pezulluar. Edhe pse ky fakt mund të ketë lehtësuar situatën e aplikantit, ai nuk e fshiu dënimin e tij apo efektet afatgjata në dosjen penale” (§ 60).

c. Neni 46: urdhrat për lirim të menjëhershëm

Neni 46 i Konventës mbi forcën detyruese dhe ekzekutimin e vendimeve gjyqësore parashikon që:

1. Palët e Larta Kontraktuese marrin përsipër të respektojnë vendimin e formës së prerë të Gjykatës në çdo çështje ku ato janë palë.
2. Vendimi i formës së prerë i Gjykatës i përcillet Komitetit të Ministrave, i cili mbikëqyr ekzekutimin e tij.

Në çështjen *Fatullayev kundër Azerbajxhanit*, pas daljes në përfundimin se “rrethanat e çështjes në fjalë nuk shfaqën asnjë justifikim për dhënien e një dënimi me burgim për aplikantin” (§ 103), Gjykata ushtroi një kompetencë saj rrallë të përdorur, në përputhje me Nenin 46 të Konventës, për të urdhëruar lirimin e menjëhershëm të aplikantit. Ajo u shpreh se “duke pasur parasysh rrethanat e veçanta të çështjes dhe nevojën e menjëhershme për t’u dhënë fund shkeljeve të Nenit 10 të Konventës, Gjykata vlerëson se, si një nga mjetet për përmbushjen e detyrimit të saj në përputhje me Nenin 46 të Konventës, shteti i paditur do të sigurojë lirimin e menjëhershëm të aplikantit” (po aty, § 177). Vendimi u dha në prill 2010 dhe Gjykata Supreme e Azerbajxhanit vendosi në nëntor 2010 se aplikanti duhej liruar.¹³⁰

3.3.4. Pasojat profesionale dhe të tjera

Gjykata ka vendosur se gazetarëve nuk duhet t’iu hiqet mundësia të praktikojnë profesionin si gazetarë për shkak të dënimit për fyerje, kur deklarata fyese ka të bëjë me një çështje me interes publik. Në çështjen *Cumpănă dhe Mazăre*, Gjykata vlerësoi se “urdhri që i shkualifikonte ata të ushtronin (të drejtën e profesionit si gazetarë] ... ishte tejet e pavend dhe nuk justifikohet nga natyra e veprave për të cilat aplikantët ishin ngarkuar me përgjegjësi penale” (§ 117).

Në çështje të tjera, Gjykata ka vlerësuar po ashtu pasojat (profesionale) të dënimit penal për aplikantët. Kështu, në çështjen *Ceylan kundër Turqisë*, për konstatimin e Gjykatës për shkelje të Nenit 10 luajti rol fakti se aplikanti, si rrjedhojë e dënimit, humbi pozicionin si president i sindikatës së punonjësve, “si dhe një numër të drejtash politike dhe civile” (§ 37). Kur konstatoi shkeljen e Nenit 10 në çështjen *Murat Vural kundër Turqisë*, u përqendrua të fakti se, për shkak se aplikanti kishte qenë i burgosur për mbi 13 vjet, ai nuk kishte qenë në gjendje të votonte për më shumë se 11 vjet (§ 66).

Nga ana tjetër, në çështjen *Salumäki kundër Finlandës*, fakti që dënimi nuk ishte regjistruar në dosjen penale të aplikantit¹³¹ luajti rol në gjetjen e Gjykatës se sanksioni ishte “i arsyeshëm” dhe se Neni 10 nuk ishte shkelur (§§ 61 dhe 63). Kjo gjetje duket se binte ndesh me jurisprudencën e vendosur të Gjykatës, që thekson efektin frenues që shkakton edhe fakti i vetëm i dënimit penal: “ajo çfarë ka rëndësi është se gazetari nuk u dënua” fare.¹³²

130. Sekretariati i Komitetit të Ministrave, “Komunikatë nga qeveria për çështjen *Fatullayev kundër Azerbajxhanit* (Çështja Nr. 40984/07)”, DH-DD(2010)604, 29 nëntor 2010.

131. Në përputhje me legjislacionin vendas, kjo ishte pasi masa e marrë kufizohej në një gjobë

132. *Jersild kundër Danimarkës*, § 35

Përfundime

Kur lundron midis ujërave të shumta dhe herë-herë të trazuara të asaj që është jurisprudenca e Gjykatës që trajton fyerjen, është me rëndësi të përpiqemi të ruajmë një kah orientimi dhe qëllimi. Busulla kryesore e kësaj sfide është mbështetja e fortë e vazhdueshme e Gjykatës për vlerat demokratike, lirinë e shprehjes, debatin publik dhe roli i rëndësishëm i gazetarëve dhe medias për realizimin e këtyre qëllimeve.

Rëndësi kryesore këtu kanë objektivat e parandalimit të efektit frenues dhe sigurimit të proporcionalitetit të masave për mbrojtjen e reputacionit dhe masave për korrigjim e sanksione kur interesat e reputacionit janë shkelur. Sanksionet penale kanë një efekt të qartë frenues në lirinë e shprehjes dhe debatin publik dhe duhen përdorur me kufizim të madh, sipas Gjykatës, por mjetet e tepruara juridike civile mund të kenë gjithashtu efekt frenues. Rëndësia e debatit publik duhet të jetë një konsideratë konstante dhe qendrore kur vlerësohet nëse ka pasur shkelje të Nenit 10 të Konventës sa u përket sulmeve kundër reputacionit.

Elementet në vijim merren parasysh dhe drejtohen nga liria e fjalës dhe parimet e proporcionalitetit: “qëndrimi i aplikantit, qëndrimi i personit kundër të cilit është drejtuar kritika e tij, tema e publikimit, karakterizimi i deklaratës së kundërshtuar nga gjykatat vendase, formulimi i përdorur nga aplikanti dhe dënimi dhënë kundër tij”.¹³³

Po kështu, është me rëndësi të mbahen parasysh dallimet midis fakteve dhe gjykimeve vlerore dhe që thelbi dhe forma e shprehjeve të përfshihen në objektin e Nenit 10; kontributi i tyre në debatin publik duhet të jetë piketa kryesore, sipas Gjykatës.

Përkufizimi i asaj çka nënkupton fyerja mund të jetë një mënyrë dobishme për të parandaluar keqpërdorimin ose abuzimin e termave apo ligjeve tejet të gjera. Për shembull, Gjykata ka sqaruar kushtet dhe një test për mbrojtjen e reputacionit në kuadër të Nenit 8, që përfshijnë sa serioz është sulmi kundër reputacionit personal, sjelljen e mëparshme të objektit të shprehjes së dyshuar fyese dhe vënien në një ekuilibër të drejtë të vlerave të mbrojtura nga Konventa.

Jurisprudenca e Gjykatës për fyerjen në mjedisin në internet – ku luajnë rol tipare të veçanta të shërbimeve me bazë internetin, ende nuk është konsoliduar. Gjykata vazhdon ende të përvijojë drejtimin e saj në çështjet ligjore që lindin nga përgjegjësia e ndërmjetësve të internetit, arkivat në internet, komentet e bëra nga përdoruesit etj. Detyrat dhe përgjegjësitë dhe përgjegjësia ligjore po përballen me nivele të reja ndërlikimi, por parimet ekzistuese duhet të vazhdojnë të ofrojnë orientimin e nevojshëm.

---

133. *Krasulya kundër Rusisë*, § 35

Jurisprudenca

- A. kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Nr. 35373/97, KEDNJ 2002-X.
- Airey kundër Irlandës*, 9 Tetor 1979, Seria A Nr. 32.
- Albert-Engelmann-Gesellschaft mbH kundër Austrisë*, Nr. 46389/99, 19 janar 2006.
- Alves da Silva kundër Portugalisë*, Nr. 41665/07, 20 tetor 2009.
- Artun dhe Güvener kundër Turqisë*, Nr. 75510/01, 26 qershor 2007.
- Axel Springer AG kundër Gjermanisë [DhL]*, Nr. 39954/08, 7 shkurt 2012.
- Axel Springer AG kundër Gjermanisë (Nr. 2)*, Nr. 48311/10, 10 Korrik 2014.
- Belpietro kundër Italisë*, Nr. 43612/10, 24 shtator 2013.
- Bergens Tidende dhe të tjerët kundër Norvegjisë*, Nr. 26132/95, KEDNJ 2000-IV.
- Bladet Tromsø dhe Stensaas kundër Norvegjisë [DhL]*, Nr. 21980/93, KEDNJ 1999-III.
- Błaja News Sp. z o. o. kundër Polonisë*, Nr. 59545/10, 26 Nëntor 2013.
- Bozhkov kundër Bullgarisë*, Nr. 3316/04, 19 prill 2011.
- Brasilier kundër Francës*, Nr. 71343/01, 11 prill 2006.
- Brunet-Lecomte dhe Lyon Mag' kundër Francës*, Nr. 17265/05, 6 maj 2010.
- Busuioc kundër Moldavisë*, Nr. 61513/00, 21 dhjetor 2004.
- Cârlan kundër Rumanisë*, Nr. 34828/02, 20 prill 2010.
- Castells kundër Spanjës*, 23 prill 1992, Seria A Nr. 236.
- Ceylan kundër Turqisë [DhL]*, Nr. 23556/94, KEDNJ 1999-IV.
- Chalabi kundër Francës*, Nr. 35916/04, 18 shtator 2008.
- Chauvy dhe të tjerët kundër Francës*, Nr. 64915/01, KEDNJ 2004-VI.
- Colaço Mestre dhe SIC – Sociedade Independente de Comunicação, S.A. kundër Portugalisë*, Nr. 11182/03 dhe 11319/03, 26 prill 2007.
- Colombani dhe të tjerët kundër Francës*, Nr. 51279/99, KEDNJ 2002-V.
- Cordova kundër Italisë (No.1)*, Nr. 40877/98, KEDNJ 2003-I.
- Cuc Pascu kundër Rumanisë*, Nr. 36157/02, 16 shtator 2008.
- Cumhuriyet Vakfı dhe të tjerët kundër Turqisë*, Nr. 28255/07, 8 tetor 2013.
- Cumpănă dhe Mazăre kundër Rumanisë [DhL]*, Nr. 33348/96, KEDNJ 2004-XI.
- Dalban kundër Rumanisë [DhL]*, Nr. 28114/95, KEDNJ 1999-VI.

De Carolis dhe televizionet franceze kundër Francës, Nr. 29313/10, 21 janar 2016.

De Haes dhe Gijssels kundër Belgjikës, 24 shkurt 1997, Raporte të gjykimeve dhe vendimeve 1997-I.

Delfi AS kundër Estonisë [DhL], Nr. 64569/09, 16 qershor 2015.

Desjardin kundër Francës, Nr. 22567/03, 22 nëntor 2007.

Dichand dhe të tjerët kundër Austrisë, Nr. 29271/95, 26 shkurt 2002.

Dyuldin dhe Kislov kundër Rusisë, Nr. 25968/02, 31 korrik 2007.

Dyundin kundër Rusisë, Nr. 37406/03, 14 tetor 2008.

Dzhugashvili kundër Rusisë (vend.), Nr. 41123/10, 9 dhjetor 2014.

Editions Plon kundër Francës, Nr. 58148/00, KEDNJ 2004-IV.

Këshilli Botues i Pravoye Delo dhe Shtekel kundër Ukrainës, Nr. 33014/05, 5 maj 2011

Eon kundër Francës, Nr. 26118/10, 14 mars 2013.

Erla Hlynsdóttir kundër Islandës (Nr. 3), Nr. 54145/10, 2 Qershor 2015.

Europapress Holding d.o.o. kundër Kroacisë, Nr. 25333/06, 22 Tetor 2009.

Fatullayev kundër Azerbajxhanit, Nr. 40984/07, 22 prill 2010.

Fayed kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 shtator 1994, Seria A Nr. 294-B.

Fedchenko kundër Rusisë, Nr. 33333/04, 11 shkurt 2010.

Fedchenko kundër Rusisë (Nr. 2), Nr. 48195/06, 11 shkurt 2010.

Feldek kundër Sllovakisë, Nr. 29032/95, KEDNJ 2001-VIII.

Fleury kundër Francës, Nr. 29784/06, 11 maj 2010.

Flinkkilä dhe të tjerët kundër Finlandës, Nr. 25576/04, 6 prill 2010.

Flux kundër Moldavisë (Nr. 6), Nr. 22824/04, 29 Korrik 2008.

Fressoz dhe Roire kundër Francës [DhL], Nr. 29183/95, KEDNJ 1999-I.

Fuentes Bobo kundër Spanjës, Nr. 39293/98, 29 shkurt 2000.

Garaudy kundër Francës (vend.), Nr. 65831/01, KEDNJ 2003-IX (fragmente).

Genner kundër Austrisë, Nr. 55495/08, 12 janar 2016.

Giniewski kundër Francës, Nr. 64016/00, KEDNJ 2006-I.

Godlevskiy kundër Rusisë, Nr. 14888/03, 23 Tetor 2008.

Gorelishvili kundër Gjeorgjisë, Nr. 12979/04, 5 Qershor 2007.

Goussev dhe Marenk kundër Finlandës, Nr. 35083/97, 17 janar 2006.

Grinberg kundër Rusisë, Nr. 23472/03, 21 korrik 2005.

Gutiérrez Suárez kundër Spanjës, Nr. 16023/07, 1 qershor 2010.

Hachette Filipacchi Associés kundër Francës, Nr. 71111/01, 14 qershor 2007.

Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) kundër Francës, Nr. 12268/03, 23 korrik 2009.

Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar, 7 dhjetor 1976, Seria A, Nr. 24.

Harlanova kundër Letonisë (vend.), Nr. 57313/00, 3 prill 2003.

Hrico kundër Sllovakisë, Nr. 49418/99, 20 Korrik 2004.

Independent News dhe Media dhe Independent Newspapers Irlandës Limited kundër Irlandës, Nr. 55120/00, KEDNJ 2005-V (fragmente).

Janowski kundër Polonisë [DhL], Nr. 25716/94, KEDNJ 1999-I.

Jersild kundër Danimarkës, 23 shtator 1994, Seria A Nr. 298.

Jerusalem kundër Austrisë, Nr. 26958/95, KEDNJ 2001-II.

Kanellopoulou kundër Greqisë, Nr. 28504/05, 11 tetor 2007.

Karakó kundër Hungarisë, Nr. 39311/05, 28 prill 2009.

Karhuvaara dhe Iltalehti kundër Finlandës, Nr. 53678/00, KEDNJ 2004-X.

Karman kundër Ruisë, Nr. 29372/02, 14 dhjetor 2006.

Karsai kundër Hungarisë, Nr. 5380/07, 1 dhjetor 2009.

Kasabova kundër Bullgarisë, Nr. 22385/03, 19 prill 2011.

Keller kundër Hungarisë (vend.), Nr. 33352/02, 4 prill 2006.

Kharlamov kundër Ruisë, Nr. 27447/07, 8 tetor 2015.

Krasulya kundër Ruisë, Nr. 12365/03, 22 shkurt 2007.

Kuliš kundër Polonisë, Nr.15601/02, 18 mars 2008.

Kuliš dhe Różycki kundër Polonisë, Nr. 27209/03, 6 tetor 2009.

Laranjeira Marques da Silva kundër Portugalisë, Nr.16983/06, 19 janar 2010.

Lešník kundër Sllovakisë, Nr. 35640/97, KEDNJ 2003-IV.

Lindon, Otchakovsky-Laurens dhe Korrik kundër Francës [DhL], Nr. 21279/02 dhe 36448/02, KEDNJ 2007IV.

Lingens kundër Austrisë, 8 Korrik 1986, Seria A Nr. 103.

Lombardo dhe të tjerët kundër Malta, Nr. 7333/06, 24 prill 2007.

Lopes Gomes da Silva kundër Portugalisë, Nr. 37698/97, KEDNJ 2000-X.

Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete dhe Index.hu Zrt kundër Hungarisë, Nr. 22947/13, 2 shkurt 2016.

Mahmudov dhe Agazade kundër Azerbajxhanit, Nr. 35877/04, 18 dhjetor 2008.

Malisiewicz-Gąsior kundër Polonisë, Nr. 43797/98, 6 prill 2006.

Mamère kundër Francës, Nr. 12697/03, KEDNJ 2006-XIII.

marsenko kundër Ukrainës, Nr. 4063/04, 19 shkurt 2009.

Mariapori kundër Finlandës, Nr. 37751/07, 6 korrik 2010.

Markt intern Verlag GmbH dhe Klaus Beermann kundër Gjermanisë, 20 nëntor 1989, Seria A Nr. 165.

Matthews kundër Mbretërisë së Bashkuar [DhL], Nr. 24833/94, KEDNJ 1999-I.

McVicar kundër Mbretërisë së Bashkuar, Nr. 46311/99, KEDNJ 2002-III.

MGN Limited kundër Mbretërisë së Bashkuar, Nr. 39401/04, 18 janar 2011.

Mladina d.d. Ljubljana kundër Sllovenisë, Nr. 20981/10, 17 prill 2014.

Murat Vural kundër Turqisë, Nr. 9540/07, 21 tetor 2014.

News Verlags GmbH & Co.KG kundër Austrisë, Nr. 31457/96, KEDNJ 2000-I.

Nikowitz dhe Verlagsgruppe News GmbH kundër Austrisë, Nr. 5266/03, 22 shkurt 2007.

Nikula kundër Finlandës, Nr. 31611/96, KEDNJ 2002-II.

Nilsen dhe Johnsen kundër Norvegjisë [DhL], Nr. 23118/93, KEDNJ 1999-VIII.

Niskasaari dhe të tjerët kundër Finlandës, Nr. 37520/07, 6 korrik 2010.

Oberschlick kundër Austrisë, 23 maj 1991, Seria A Nr. 204.

Oberschlick kundër Austrisë (Nr. 2), 1 korrik 1997, Raporte të gjykimeve dhe vendimeve 1997-IV.

Observer dhe Guardian kundër Mbretërisë së Bashkuar, 26 nëntor 1991, Seria A Nr. 216.

Odabaşı dhe Koçak kundër Turqisë, Nr. 50959/99, 21 shkurt 2006.

Orban dhe të tjerët kundër Francës, Nr. 20985/05, 15 janar 2009.

Otegi Mondragon kundër Spanjës, Nr. 2034/07, KEDNJ 2011.

Öztürk kundër Turqisë [DhL], Nr. 22479/93, KEDNJ 1999-VI.

Pakdemirli kundër Turqisë, Nr. 35839/97, 22 shkurt 2005.

Paturel kundër Francës, Nr. 54968/00, 22 dhjetor 2005.

Pedersen dhe Baadsgaard kundër Danimarkës [DhL], Nr. 49017/99, KEDNJ 2004-XI.

Pfeifer kundër Austrisë, Nr. 12556/03, 15 nëntor 2007.

Prager dhe Oberschlick kundër Austrisë, 26 prill 1995, Seria A Nr. 313.

Putistin kundër Ukrainës, Nr. 16882/03, 21 nëntor 2013.

Radio Francës dhe të tjerët kundër Francës, Nr. 53984/00, KEDNJ 2004-II.

Radio Twist a.s. kundër Sllovakisë, Nr. 62202/00, KEDNJ 2006-XV.

Raichinov kundër Bullgarisë, Nr. 47579/99, 20 prill 2006.

Reznik kundër Rusisë, Nr. 4977/05, 4 prill 2013.

Riolo kundër Italisë, Nr. 42211/07, 17 korrik 2008.

Rumyana Ivanova kundër Bullgarisë, Nr. 36207/03, 14 shkurt 2008.

Ruokanen dhe të tjerët kundër Finlandës, Nr. 45130/06, 6 prill 2010.

Rusu kundër Rumanisë, Nr. 25721/04, 8 mars 2016.

Saaristo dhe të tjerët kundër Finlandës, Nr. 184/06, 12 tetor 2010.

Saint-Paul Luxembourg S.A. kundër Luxembourg, Nr. 26419/10, 18 prill 2013.

Salumäki kundër Finlandës, Nr. 23605/09, 29 prill 2014.

Sapan kundër Turqisë, Nr. 44102/04, 8 qershor 2010.

Scharsach dhe News Verlagsgesellschaft mbH kundër Austrisë, Nr. 39394/98, KEDNJ 2003-XI.

Schwabe kundër Austrisë, 28 gusht 1992, Seria A Nr. 242-B.

Şener kundër Turqisë, Nr. 26680/95, 18 korrik 2000.

Skalka kundër Polonisë, Nr. 43425/98, 27 maj 2003.

Smolorz kundër Polonisë, Nr. 17446/07, 16 tetor 2012.

Sorguç kundër Turqisë, Nr. 17089/03, 23 qershor 2009.

Standard Verlagsgesellschaft mbH (Nr. 2) kundër Austrisë, Nr. 37464/02, 22 shkurt 2007.

Steel dhe Morris kundër Mbretërisë së Bashkuar, Nr. 68416/01, KEDNJ 2005-II.

Stoll kundër Zvicrës [DhL], Nr. 69698/01, KEDNJ 2007-V.

Sürek kundër Turqisë (Nr. 1) [DhL], Nr. 26682/95, KEDNJ 1999-IV.

Tammer kundër Estonia, Nr. 41205/98, KEDNJ 2001-I.

Thoma kundër Luksemburgut, Nr. 38432/97, KEDNJ 2001-III.

Thorgeir Thorgeirson kundër Islandës, 25 qershor 1992, Seria A Nr. 239.

Tierbefreier e.V. kundër Gjermanisë, Nr. 45192/09, 16 janar 2014.

Times Newspapers Ltd kundër Mbretërisë së Bashkuar (Nr. 1 dhe 2), Nr. 3002/03 dhe 23676/03, KEDNJ 2009.

Timpul Info-Magazin dhe Anghel kundër Moldavisë, Nr. 42864/05, 27 nëntor 2007.

Tolstoy Miloslavsky kundër Mbretërisë së Bashkuar, 13 korrik 1995, Seria A Nr. 316-B.

Tønssbergs Blad AS dhe Haukom kundër Norvegjisë, Nr. 510/04, 1 mars 2007.

Turhan kundër Turqisë, Nr. 48176/99, 19 maj 2005.

Tuşalp kundër Turqisë, Nr. 32131/08 dhe 41617/08, 21 shkurt 2012.

TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti kundër Norvegjisë, Nr. 21132/05, KEDNJ 2008 (fragmente).

Tyrer kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 prill 1978, Seria A Nr. 26.

Uj kundër Hungarisë, Nr. 23954/10, 19 Korrik 2011.

Unabhängige Initiative Informationsvielfalt kundër Austrisë, Nr. 28525/95, KEDNJ 2002-I.

Vajnai kundër Hungarisë, Nr. 33629/06, KEDNJ 2008.

Veraart kundër the Holandës, Nr. 10807/04, 30 nëntor 2006.

Vereinigung Bildender Künstler kundër Austrisë, Nr. 68354/01, 25 janar 2007.

Vides Aizsardzības Klubs kundër Letonisë, Nr. 57829/00, 27 maj 2004.

Von Hannover kundër Gjermanisë, Nr. 59320/00, KEDNJ 2004-VI.

Von Hannover kundër Gjermanisë (Nr. 2) [DhL], Nr. 40660/08 dhe 60641/08, KEDNJ 2012.

Węgrzynowski dhe Smolczewski kundër Polonisë, Nr. 33846/07, 16 korrik 2013.

White kundër Suedisë, Nr. 42435/02, 19 shtator 2006.

Wingrove kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 nëntor 1996, Raporte të gjykimeve dhe vendimeve 1996-V.

Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft m.b.H. kundër Austrisë (Nr. 3), Nr. 66298/01 dhe 15653/02, 13 dhjetor 2005.

X dhe Y kundër Holandës, 26 mars 1985, Seri A Nr. 91.

Autorët

Tarlach McGonagle është studiues me përvojë dhe lektor në Institutin për Ligjin për Informacionin (IViR), Fakulteti i Drejtësisë, Universiteti i Amsterdimit dhe studiues i lartë në Shkollën e Studimeve për të Drejtat e Njeriut në Holandë. Ai shkruan rregullisht raporte të specializuara për lirinë e shprehjes, legjislacionin dhe politikën e medias dhe gazetarinë për departamente të ndryshme të Këshillit të Evropës, OSBE-në, ONQ dhe OJQ të tjera. Ai ka qenë Raportues i Komitetit të Ekspertëve të Këshillit të Evropës për mbrojtjen e gazetarisë dhe sigurinë e gazetarëve (2014-15) dhe është aktualisht anëtar i Komitetit të Ekspertëve të Këshillit të Evropës për pluralizmin e medias dhe transparencën e pronësisë në media. Ai është anëtar i *Euromedia Research Group*.

Marie McGonagle, e cila ka punuar më parë në Universitetin Kombëtar të Irlandës, Galway, ka shumë botime në fushën e Legjislacionit të Medias dhe Komunikimit.

Ronan Ó Fathaigh është studiues në Institutin për Ligjin mbi Informacionin (IViR), Universiteti i Amsterdimit dhe është i specializuar në fushën e lirisë së shprehjes.

Liria e shprehjes dhe fyerja: ku është kufiri?

Liria e shprehjes është liri themelore, një nga gurëthemet e demokracisë, i sanksionuar në një sërë tekstesh kryesore, përfshi Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Megjithatë, kufijtë midis lirisë për të kritikuar dhe dëmtimit të nderit apo emrit të individit nuk janë gjithnjë shumë të qartë. Duke përkufizuar ofendimet publike dhe fyerjen, ligji mund të vendosë kufij mbi lirinë e shprehjes, që nuk është as absolute, as e pakufi.

Po sa larg mund të shkojë?

Ky studim shqyrton hollësitë e jurisprudencës së Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut për fyerjen. Ai eksploron një gamë çështjesh materiale dhe procedurore që ka marrë në shqyrtim gjykata dhe sqaron konceptin e fyerjes duke e parë në raport me lirinë e shprehjes dhe debatin publik. Ai shpjegon sesi ligjet për fyerjen që parashikojnë mbrojtje tejet të gjerë kanë efekt frenues mbi lirinë e shprehjes dhe debatin publik dhe diskuton proporcionalitetin e ligjeve mbi fyerjen dhe zbatimin e tyre.

ALB

www.coe.int

Këshilli i Evropës është organizata udhëheqëse për të drejtat e njeriut në kontinent. Ajo përfshin 47 shtete anëtare, 28 prej të cilave janë anëtare të Bashkimit Evropian. Të gjitha shtetet anëtare të Këshillit të Evropës kanë nënshkruar Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, një traktat i konceptuar për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe shtetin e së drejtës. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut mbikëqyr zbatimin e Konventës në shtetet anëtare.

Reinforcing Judicial Expertise on Freedom of Expression and the Media in South-East Europe (JUFREX)

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

